

Nota van toelichting Uitvoeringsbesluit WVO 20xx

Inhoud

Algemeen deel	1
Artikelsgewijs	5
Hoofdstuk 1 Algemeen	5
Hoofdstuk 2 Onderwijs	6
Hoofdstuk 3 Eindexamen	35
Hoofdstuk 4 Staatsexamens	73
Hoofdstuk 5 Specifieke bepalingen voorzieningenplanning vmbo	83
Hoofdstuk 6 Bekostiging en verantwoording	84
Hoofdstuk 7 Lerarenregister en registervoorportaal	96
Hoofdstuk 8 Deelname	98
Hoofdstuk 9 Caribisch Nederland	102

Algemeen deel

1. Inleiding

Met de nieuwe Wet op het voortgezet onderwijs 20xx (WVO 20xx) is de Wet op het voortgezet onderwijs vervangen door een consistente, toegankelijke en voor de praktijk beter bruikbare wet. Dit Uitvoeringsbesluit (hierna: het besluit) strekt ter uitvoering van de WVO 20XX, en voor wat de eindexamens in het volwassen algemeen voortgezet onderwijs (vavo) betreft, ook van de Wet educatie en beroepsonderwijs en de Wet educatie en beroepsonderwijs BES. Het besluit is zowel van toepassing in Europees Nederland als Caribisch Nederland.

Het besluit bevat (nadere) regels over vier hoofdonderwerpen. Het gaat om de volgende:

- de inrichting van het voortgezet onderwijs, waaronder het curriculum van de verschillende schoolsoorten en van de leerwegen in het vmbo;
- eindexamens en staatsexamens;
- de bekostiging van scholen voor voortgezet onderwijs;
- de deelname van leerlingen aan deze scholen.

Daarnaast bevat het besluit enkele specifieke bepalingen over de voorzieningenplanning in het vmbo en over het lerarenregister en registervoorportaal.

Hiermee zijn in het besluit diverse onderwerpen samengebracht, die voorheen waren opgenomen in een vijftiental aparte algemene maatregelen van bestuur (hierna: amvb's). De inhoud van de volgende acht amvb's voor Europees Nederland en zeven amvb's voor Caribisch Nederland is samengebracht in onderhavig besluit:

- Inrichtingsbesluit WVO;
- Inrichtingsbesluit WVO BES;
- Besluit kerndoelen onderbouw VO;
- Besluit kerndoelen onderbouw VO BES;
- Eindexamenbesluit VO;
- Eindexamenbesluit VO BES;
- Staatsexamenbesluit VO;
- Staatsexamenbesluit VO BES;

- Besluit samenwerking VO-BVE;
- Besluit samenwerking VO-BVE BES;
- Besluit Informatievoorziening WVO;
- Besluit informatievoorziening WVO BES;
- Bekostigingsbesluit WVO;
- Bekostigingsbesluit WVO BES; en
- Formatiebesluit WVO.

Het samenbrengen van deze amvb's komt onder meer de toegankelijkheid van deze regelgeving ten goede. In deze toelichting zal hier nader op worden ingegaan. Omdat de opzet en doelstelling van de WVO 20xx al uitvoerig zijn beschreven in de bijbehorende memorie van toelichting,¹ wordt hier slechts op hoofdlijnen op ingegaan in deze nota van toelichting.

2. Hoofdlijnen van de WVO 20xx

Dit besluit bouwt voort op de vernieuwde opzet van de WVO 20xx. De consistentie, toegankelijkheid en bruikbaarheid van de wetgeving op het terrein van het voortgezet onderwijs zijn met de WVO 20xx verbeterd. Alle bepalingen zijn in de WVO 20xx in een hoofdstukkenstructuur geplaatst, de redactie van de meeste artikelen is grondig herzien en alle bepalingen zijn toegelicht. Verder is voor een aantal onderwerpen het niveau van regeling aangepast. De inhoud van de wet is in materieel opzicht niet aangepast. Een laatste belangrijke verandering die is aangebracht met de WVO 20xx, is dat de regels voor Caribisch Nederland, die voorheen in de WVO BES waren geregeld, in de WVO 20xx zijn geïncorporeerd. Met de wetgevingsoperatie rond de WVO 20xx is een wetgevingspakket tot stand gebracht dat bestaat uit één opnieuw geordende en technisch herziene wet en uit één amvb waarin de uitvoeringsbepalingen die specifiek voor het voortgezet onderwijs gelden, zijn samengebracht. De ordening van het besluit is vergelijkbaar met de ordening van de WVO 20xx, en eveneens technisch herzien. Naast de nieuwe wet en het nieuwe besluit zijn een Aanpassingswet en een Aanpassingsbesluit tot stand gekomen. Daarnaast wordt bij ministeriële regeling een groot aantal ministeriële regelingen aangepast aan de nieuwe WVO 20xx en onderhavig besluit. .

De wijzigingen die op wetsniveau zijn aangebracht hebben vooral gevolgen voor de amvb's die op de WVO en WVO BES waren gebaseerd, of daarnaar verwezen.

3. Inhoud van het besluit

In dit besluit is als gezegd een vijftiental amvb's samengebracht. Deze amvb's hadden met elkaar gemeen dat zij alleen betrekking hadden op het voortgezet onderwijs. Amvb's die betrekking hebben op meerdere onderwijssectoren en mede op de WVO of de WVO BES zijn gebaseerd (het gaat bijvoorbeeld om het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel en het Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten (RMC-besluit)), blijven apart voortbestaan en zijn dus niet opgenomen in dit besluit. Het alsnog uiteen trekken van amvb's met een bredere reikwijdte dan het voortgezet onderwijs zou tot een toename van het aantal regels leiden. Het RMC-besluit heeft bijvoorbeeld betrekking op drie onderwijssectoren (voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs) en bevat een identieke set regels voor de drie betrokken sectoren. Het is niet de bedoeling dat alsnog twee of drie keer exact hetzelfde wordt geregeld. Uiteraard worden de regels in de amvb's die geen onderdeel gaan uitmaken van dit besluit wel aangepast aan de WVO 20xx en dit besluit.

De inhoud van de amvb's die in dit besluit worden opgenomen overlapt voorts op een aantal punten. Verder bevatten de amvb's waar dit besluit uit is opgebouwd een aanzienlijk aantal kruisverwijzingen, wat niet bijdroeg aan eenduidigheid en transparantie. Net als op wetsniveau is gebeurd, is ook op besluitniveau een technische herziening aangebracht, waarbij de artikelen in de besluiten die specifiek gericht waren op Caribisch Nederland zijn geïncorporeerd. Waar voor Caribisch Nederland maatwerk nodig is omdat de inhoud van de bepalingen verschilt, is dat geregeld in een specifiek daarvoor bestemd hoofdstuk (hoofdstuk 9 – Caribisch Nederland).

¹ Kamerstukken II, 2019/20, 35 297, nr. 3.

Opzet Uitvoeringsbesluit

Net als de WVO 20xx, is ook dit op de wet gebaseerde besluit ingedeeld in hoofdstukken, die naar onderwerp geordend zijn. De hoofdstukindeling is zoveel mogelijk gestoeld op de hoofdstukindeling op wetsniveau, en opgedeeld in paragrafen. Dit leidt tot een geheel nieuwe nummering, die - evenals op wetsniveau - bestaat uit het hoofdstuknummer gevolgd door een doortellend getal. De hoofdstukindeling van dit besluit is niet gelijk aan de hoofdstukindeling in de wet. Dit komt in de eerste plaats omdat het besluit niet op alle hoofdstukken in de wet is gebaseerd. Gezien de omvang en het specifieke karakter van de regeling van eindexamens en staatsexamens, is er - anders dan in de WVO 20xx - voorts voor gekozen om deze in aparte hoofdstukken op te nemen (de hoofdstukken 3 en 4), en de artikelen die over deze onderwerpen gaan niet te voegen bij het algemene hoofdstuk 2 over de inrichting van het onderwijs.

Het Uitvoeringsbesluit WVO 20xx is als volgt ingedeeld:

- Hoofdstuk 1. Algemeen
- Hoofdstuk 2. Onderwijs
- Hoofdstuk 3. Eindexamen
- Hoofdstuk 4. Staatsexamens
- Hoofdstuk 5. Specifieke bepalingen voorzieningenplanning vmbo
- Hoofdstuk 6. Bekostiging en verantwoording
- Hoofdstuk 7. Lerarenregister en registervoortaal
- Hoofdstuk 8. Deelname
- Hoofdstuk 9. Caribisch Nederland
- Hoofdstuk 10. Invoerings- en overgangsrecht
- Hoofdstuk 11. Slotbepalingen

Niveau van regelgeving

Een belangrijke doelstelling van de WVO 20xx is het vergroten van de duurzaamheid van het regelcomplex voor het voortgezet onderwijs. Hoofdelementen van regelgeving horen thuis op wetsniveau, uitvoering daarvan dient op een lager niveau te worden geregeld. Dit heeft vooral effect op een deel van de regels over examens, die grotendeels waren geregeld in het Eindexamenbesluit VO (BES) en het Staatsexamenbesluit VO (BES). De hoofdregels van het examenstelsel - denk bijvoorbeeld aan regels over de vaststelling en inhoud van het programma van toetsing en afsluiting van de school, maar ook aan de handelwijze bij onregelmatigheden of onvoorziene omstandigheden - zijn opgenomen in de WVO 20xx en komen om die reden niet langer op besluitniveau terug. Tegelijkertijd zijn er ook enkele bepalingen in dit Uitvoeringsbesluit opgenomen, die voorheen deels in de WVO geregeld waren. Er was sprake van een discrepantie tussen havo / vwo (vakken waren op besluitniveau geregeld) en het vmbo (waarvoor de vakken deels op wetsniveau waren geregeld). Met de WVO 20xx is op wetsniveau geregeld dat alle profielen zijn opgebouwd uit een gemeenschappelijk deel, een profieldeel en een vrij deel. Ook is op wetsniveau geregeld dat deze delen worden ingevuld met vakken en programmaonderdelen. Op besluitniveau wordt vervolgens uitgewerkt uit welke vakken en programmaonderdelen de verschillende delen van de profielen zijn opgebouwd en - deels, alleen voor vwo en havo - welke zwaarte deze vakken ten opzichte van elkaar hebben (de nominale studielasturen).

Verwante regelgeving

Verwijzingen naar de WVO 20xx of het Uitvoeringsbesluit WVO 20xx in andere besluiten worden gewijzigd met een Aanpassingsbesluit. Ook alle verwijzingen in onderliggende ministeriële regelingen worden aangepast.

3. Verhouding tot lopende wijzigingen in regels voor het voortgezet onderwijs

De omvang van het technisch onderhoud van de WVO maakt dat rekening gehouden moet worden met een groot aantal wijzigingen op zowel wets- als besluitniveau. Zo wordt de bekostiging in het voortgezet onderwijs vereenvoudigd en is er een herijking van het curriculum gaande. Ook bestond

de rekentoets bijvoorbeeld nog toen de WVO 20xx werd ingediend bij de Tweede Kamer. Lopende trajecten zullen uiteindelijk consequenties hebben voor dit Uitvoeringsbesluit. [PM: t.z.t. aangeven hoe we hiermee omgegaan zijn] Voor zowel de WVO 20xx als dit Uitvoeringsbesluit geldt echter dat een solide infrastructuur is beoogd, waarin toekomstige, fundamentele onderwijsinhoudelijke ontwikkelingen op een duurzame manier kunnen worden geregeld.

4. Gevolgen (m.u.v. financiële gevolgen)

De inhoud van de artikelen die zijn opgenomen in dit besluit verandert niet. Wel is zowel de tekst van de artikelen als de toelichting daarop toegankelijker geformuleerd en gerangschikt. Dat draagt naar verwachting bij aan de begrijpelijkheid van de rechten en plichten voor degenen die deze moeten naleven en handhaven. Omdat de inhoud van de artikelen in dit besluit niet verandert, blijft ook de uitleg van de inhoud ervan in jurisprudentie gelden. Om de vertaalslag van de nieuwe naar de oude situatie goed te kunnen maken is een transponeringstabel opgesteld, aan de hand waarvan inzichtelijk is gemaakt op welke plaats in het Uitvoeringsbesluit de inhoud van de oude artikelen is opgenomen.

Omdat de ordening en nummering van de artikelen zijn gewijzigd, zal dit moeten worden aangepast door partijen die ernaar verwijzen in eigen communicatie, zoals scholen en makers van softwarepakketten. Ook heeft de aanpassing consequenties voor DUO, de onderwijsinspectie en het College voor Toetsen en examens (hierna: CvTE) omdat hun systemen zijn ingeregeld op basis van de huidige nummering en hier ook in voorlichtingsmateriaal naar verwezen wordt. Op de gevolgen daarvan op de werkwijze en werklust voor deze organisaties gaat de paragraaf over uitvoering en handhaving verder in.

5. Uitvoering en handhaving

Dit besluit is door DUO en de inspectie beoordeeld op uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. [PM aanvullen na UT].

6. Financiële gevolgen

Dit besluit heeft geen financiële gevolgen.

7. Advies en consultatie

[PM]

8. Overgangsrecht en inwerkingtreding

Dit besluit regelt geen overgangsrecht, omdat hierin wordt voorzien in een afzonderlijk Aanpassingsbesluit. Voor deze modus operandi is gekozen met het oog op de leesbaarheid en overzichtelijkheid van het Uitvoeringsbesluit. Het Aanpassingsbesluit bevat ook de noodzakelijke aanpassingen in verwijzingen in andere amvb's, als gevolg van de WVO 20xx en het onderhavige Uitvoeringsbesluit. Alle wijzigingen die het gevolg zijn van het technisch onderhoud van de WVO treden tegelijkertijd in werking. Het gaat om de WVO 20xx, Aanpassingswet, het Uitvoeringsbesluit, Aanpassingsbesluit en een wijzigingsregeling.

Artikelsgewijs

Hoofdstuk 1 Algemeen

Artikel 1.1. Begripsbepalingen

In artikel 1.1 WVO 20xx is een begripsbepaling opgenomen. Aangegeven is wat onder diverse bepalingen moet worden verstaan in de WVO 20xx en in de daarop berustende bepalingen. Dat betekent dat een begrip dat op wetsniveau is gedefinieerd, op besluitniveau dezelfde betekenis heeft. Hierbij is de kanttekening geplaatst dat een begrip een andere inhoud kan hebben als dat expliciet is bepaald. Een voorbeeld hiervan op wetsniveau is het begrip 'ouders'. In artikel 1.1 WVO 20xx is bepaald dat hiermee de met het gezag over de leerling belaste ouders, voogden of verzorgers worden bedoeld. In artikel 8.1 WVO 20xx is echter expliciet bepaald dat voor het begrip 'ouders' iets anders moet worden gelezen voor de toepassing van hoofdstuk 8, namelijk 'leerling', als sprake is van een leerling die meerderjarig en handelingsbekwaam is.

Begrippen die al in de begripsbepaling op wetsniveau zijn opgenomen, komen niet opnieuw terug in artikel 1.1 van dit besluit, omdat ze rechtstreeks doorwerken. Begrippen die voor zich spreken, of maar heel beperkt in het besluit voorkomen, zijn evenmin niet in de begripsbepaling opgenomen. In artikel 1.1 is aangegeven wat moet worden verstaan onder enkele begrippen in het besluit die een te weinig bepaalde betekenis hebben en die op besluitniveau meermaals voorkomen.

Artikel 1.2. Reikwijdte

In artikel 1.3, zevende lid, WVO 20xx is bepaald dat de WVO 20xx mede van toepassing is in de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, tenzij anders is bepaald. De WVO 20xx is daarmee van toepassing in Europees Nederland en in Caribisch Nederland. Artikel 1.2 van dit Uitvoeringsbesluit regelt hetzelfde principe: de regels in dit besluit gelden niet alleen voor Europees Nederland, maar ook voor de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, tenzij anders is bepaald.

Hoofdstuk 2 Onderwijs

Paragraaf 1. Inrichting onderbouw voortgezet onderwijs

Artikel 2.1. Kerndoelen eerste twee leerjaren voortgezet onderwijs

In artikel 2.13 WVO 20xx is de opdracht aan de wetgever geregeld om dat bij algemene maatregel van bestuur kerndoelen vast te stellen. Kerndoelen zijn de na te streven inhoudelijke doelstellingen voor het onderwijsprogramma voor de eerste twee leerjaren, gericht op het verwerven van kennis, inzicht en vaardigheden door leerlingen. Kerndoelen zijn niet hetzelfde als vakken, maar brengen tot uitdrukking welke bagage leerlingen nodig hebben voor het vervolg van hun onderwijsloopbaan, te beginnen in de bovenbouw (de profielenfase) van het voortgezet onderwijs. De kerndoelen moeten op grond van artikel 2.13 WVO 20xx aandacht besteden aan aspecten van Nederlandse taal, Engelse taal, geschiedenis en staatsinrichting, aardrijkskunde, economie, wiskunde, natuur- en scheikunde, biologie, verzorging, informatiekunde, techniek, lichamelijke opvoeding en beeldende vorming, muziek, drama en dans. Op grond van artikel 2.1 zijn de kerndoelen voor de eerste twee leerjaren voortgezet onderwijs vastgesteld in bijlage 1 bij dit besluit.

Voor andere moderne vreemde talen dan het Engels zijn geen kerndoelen vastgesteld. Uit de artikelen 2.3 en 2.4 van dit besluit volgt echter dat het onderwijsprogramma in de eerste leerjaren, afhankelijk van de schoolsoort waarvoor de leerling is ingeschreven, ook onderwijs in de Franse en/of Duitse taal moet omvatten. De kerndoelen voor Engels kunnen worden gebruikt als leidraad voor het onderwijs in andere moderne vreemde talen.

Kerndoelen zijn geen beheersdoelen, maar brengen wel tot uitdrukking welke bagage leerlingen nodig hebben voor het vervolg van hun onderwijsloopbaan, om te beginnen in de bovenbouw (de profielenfase) van het voortgezet onderwijs. Uit artikel 2.12 WVO 20xx volgt dat het onderwijs in de eerste twee jaren zo moet zijn ingericht dat, met behoud van de keuzevrijheid van de leerlingen, de doorstroming van de leerlingen wordt bevorderd naar de jaren erna. Leerlingen mogen niet in een fuik lopen door de manier waarop het onderwijssysteem is georganiseerd.

Artikel 2.2. Afwijkingen delen onderwijsprogramma eerste twee leerjaren voortgezet onderwijs

In artikel 2.18, tweede lid, WVO 20xx, is bepaald dat het bevoegd gezag bij de inrichting van het onderwijs kan afwijken van onderdelen van het onderwijsprogramma in de eerste twee leerjaren voor leerlingen die daarvoor in aanmerking komen. Artikel 2.2 regelt welke leerlingen voor deze afwijkingen in aanmerking komen: het moet gaan om leerlingen die naar het oordeel van het bevoegd gezag niet in staat zijn om al het onderwijs te volgen dat wordt verzorgd op basis van de kerndoelen. Om te voorkomen dat te vaak wordt afgeweken, is in de overige leden van dit artikel bepaald welke procedure het bevoegd gezag moet volgen als het deze mogelijkheid wil toepassen. Het zesde lid is specifiek gericht op het bevoegd gezag van bijzondere scholen, omdat de eis van een deugdelijke motivering voor openbare scholen rechtstreeks volgt uit de Algemene wet bestuursrecht.

Artikel 2.3. Aanvullende bepalingen talenonderwijs eerste drie leerjaren vwo en havo

Dit artikel regelt, in aanvulling op de eisen die volgen uit artikel 2.1, eisen over onderwijs in de Franse en Duitse taal in de eerste drie leerjaren van scholen voor vwo en havo. Het artikel moet in Caribisch Nederland deels anders gelezen worden, zie hiervoor artikel 9.2.

Eerste lid

In artikel 2.13 WVO 20xx, is Engelse taal aangemerkt als een onderwerp waaraan aandacht besteed moet worden in de kerndoelen. Op grond van artikel 2.3 moet het onderwijsprogramma in

de eerste drie leerjaren van het vwo en het havo in aanvulling op onderwijs in de Engelse taal, ook onderwijs in de Franse en de Duitse taal omvatten.

Tweede lid

Op grond van het eerste lid van dit artikel moeten leerlingen in het vwo- en havo-onderwijs volgen in de Franse taal en Duitse taal. Het volgen van onderwijs in deze talen kan op grond van het tweede lid worden vervangen door het volgen van onderwijs in een andere moderne vreemde taal waarvoor in de desbetreffende schoolsoort een examenprogramma is vastgesteld. Het bevoegd gezag kan de leerling ontheffing verlenen van het volgen van onderwijs in de Franse of Duitse taal, als de leerling in plaats daarvan onderwijs volgt in de Spaanse, Russische, Italiaanse, Arabische of Turkse taal. In de eerste drie leerjaren van het vwo kan de leerling daarnaast kiezen voor onderwijs in Chinese taal en cultuur als alternatief voor onderwijs in de Duitse of Franse taal.

Derde lid

Leerlingen op het vwo en het havo kunnen in specifieke situaties ontheven worden van de verplichting tot het volgen van Duits, Frans, of beide talen, zonder dat daarvoor de verplichting in de plaats komt tot het volgen van onderwijs een andere moderne vreemde taal. De ontheffing die op grond van het derde lid kan worden verleend is voorbehouden aan leerlingen die na het eerste leerjaar instromen in het vwo, afkomstig zijn uit het buitenland en gedurende de jaren dat ze in het buitenland onderwijs volgden geen of te weinig onderwijs in Frans en Duits hebben gevolgd. Deze mogelijkheid tot ontheffing is vrijwel gelijk aan de ontheffingsmogelijkheid voor mavo en vbo, zie daarover artikel 2.4, tweede en derde lid.

Vierde lid

Vwo wordt gegeven aan scholen voor vwo, die zijn onderscheiden in gymnasia en athenea. Kenmerk van een gymnasium is dat er in elk geval onderwijs wordt gegeven in Latijnse taal en cultuur en in Griekse taal en cultuur. Het verzorgen van dit onderwijs is daarom verplicht in de eerste drie leerjaren van het gymnasium, naast de verplichting tot het aanbieden van onderwijs in de Franse en Duitse taal.

Artikel 2.4. Aanvullende bepalingen talenonderwijs eerste twee leerjaren mavo en vbo

Dit artikel regelt de eisen voor onderwijs in de Franse en Duitse taal in de eerste twee leerjaren van scholen voor vbo en mavo. Het artikel moet in Caribisch Nederland deels anders gelezen worden, zie hiervoor artikel 9.2.

Eerste lid

In de eerste twee leerjaren van scholen voor mavo en scholen voor vbo moet onderwijs in de Franse of Duitse taal worden verzorgd, naast het onderwijs in de Engelse taal. De achterliggende idee is dat het van belang is dat jongeren zich in ten minste twee moderne vreemde talen in redelijke mate kunnen redden, en via de talen in aanraking komen met verschillende perspectieven op de wereld. In de praktijk is dit echter niet voor alle leerlingen haalbaar. Leerlingen die vanaf het derde leerjaar naar verwachting van het bevoegd gezag onderwijs in de basisberoepsgerichte leerweg gaan volgen zijn daarom vrijgesteld van het volgen van onderwijs in de Franse of Duitse taal.

Tweede en derde lid

Leerlingen in het vwo en havo kunnen in specifieke situaties vrijgesteld worden van het verplicht volgen onderwijs in zowel de Duitse als de Franse taal. In het vbo en mavo zijn leerlingen op grond van het eerste lid van dit artikel niet verplicht tot het volgen van onderwijs in beide talen, maar moeten leerlingen in principe onderwijs volgen in de Duitse of de Franse taal. Ze kunnen van deze verplichting worden vrijgesteld op grond van het tweede of derde lid, maar alleen als ze voldoen aan de daarin gestelde criteria. Het bevoegd gezag mag twee groepen leerlingen een ontheffing verlenen voor het volgen van onderwijs in Frans of Duits:

1. leerlingen die onderwijs volgen in de Spaanse, Arabische of Turkse taal; en
2. leerlingen die voor het eerst op een school voor mavo en/of vbo zijn toegelaten, na het eerste leerjaar instromen, afkomstig zijn uit het buitenland en voorheen geen of te weinig onderwijs in Frans of Duits hebben gevolgd.

Deze mogelijkheid tot ontheffing is vrijwel gelijk aan de ontheffingsmogelijkheid voor havo en vwo, zie daarover artikel 2.3, tweede en derde lid.

Vierde lid

In het eerste lid van dit artikel is geregeld dat leerlingen waarvoor het onderwijs in de basisberoepsgerichte leerweg naar verwachting het meest geschikt zal zijn, zijn vrijgesteld van het volgen van onderwijs in de Franse of Duitse taal. Als deze leerlingen het profiel economie of onderneming van de basisberoepsgerichte leerweg volgen, of het profiel horeca, bakkerij en recreatie, moeten zij in plaats van onderwijs in de Franse of Duitse taal, onderwijs volgen in maatschappijkunde, geschiedenis en staatsinrichting of aardrijkskunde, of in de Arabische, Turkse of Spaanse taal.

Paragraaf 2. Profielen bovenbouw vwo-onderwijs

Artikel 2.5. Inrichting gemeenschappelijk deel profielen vwo

Dit artikel moet in Caribisch Nederland deels anders gelezen worden, zie hiervoor artikel 9.2.

De eerste drie leerjaren in het vwo en havo worden gevolgd door een periode van voorbereidend hoger onderwijs (zie artikel 2.20 WVO 20xx). Deze periode is ingericht in vier profielen: natuur en techniek, natuur en gezondheid, economie en maatschappij en cultuur en maatschappij. De artikelen 2.5 tot en met 2.7 bevatten voor het vwo de nadere ordening van de vakken binnen de profielen. Vanaf het vierde leerjaar bestaat het onderwijsprogramma van iedere leerling uit een gemeenschappelijk deel, een profieldeel en een vrij deel. Artikel 2.5 heeft betrekking op de vakken van het gemeenschappelijk deel van de profielen in het vwo. Voor deze vakken is ook de normatieve studielast geregeld. Daarmee wordt het relatieve gewicht van ieder vak bedoeld, binnen het geheel van de vakken van het eindexamen vwo en havo.

Dat betekent nadrukkelijk niet dat een leerling een minimumaantal lessen moet volgen, of dat sprake is van een minimale lestijd per leerling. De school is wél verantwoordelijk voor het inrichten en verzorgen van een onderwijsprogramma (curriculum), met een wettelijk voorgeschreven omvang. Per schoolsoort is voor vwo, havo, mavo en vbo een totaal aantal klokuren voorgeschreven, dat minimaal moet worden aangeboden, zie artikel 2.38 WVO 20xx. Het aantal uren 'normatieve studielast' is hoger. Hiermee wordt het aantal uren bedoeld dat een gemiddelde leerling nodig heeft om zich de lesstof eigen te maken. Leerlingen brengen de tijd waarin ze leren deels door onder verantwoordelijkheid van de school (in de formele onderwijstijd, die meestal, maar niet altijd in het schoolgebouw wordt verzorgd, denk aan excursies), maar kunnen ook deels thuis leren (huiswerk).

Artikel 2.5, eerste lid, gaat specifiek over het atheneum, het tweede lid gaat over het gymnasium. De inhoud van het onderwijsprogramma verschilt met name door het te volgen onderwijs in talen: voor gymnasiasten is volgen van Latijnse taal en cultuur of Griekse taal en cultuur verplicht, op het atheneum kan worden gekozen voor het volgen van onderwijs in Franse, Duitse, Spaanse, Russische, Italiaanse, Arabische of Turkse taal en literatuur, of voor Chinese of Friese taal en cultuur. Voor de mogelijkheid om één van deze vakken te volgen is van belang of het bevoegd gezag ze al dan niet aanbiedt. Door de omvang van de klassieke taal is het aantal normatieve studielasturen voor het gymnasium iets hoger dan voor het atheneum.

Artikel 2.6. Inrichting profieldeel profielen vwo

Dit artikel moet in Caribisch Nederland deels anders gelezen worden, zie hiervoor artikel 9.2.

Dit artikel regelt uit welke vakken de profieldelen van de vier profielen in het vwo bestaan. De inhoud is hetzelfde voor gymnasium en atheneum. Binnen het te volgen profiel kan de leerling een profielkeuzevak kiezen. De keuze van de leerling voor het profielvak is echter afhankelijk van de ruimte die het bevoegd gezag biedt. Het eerste lid beschrijft de inhoud van het profieldeel van het profiel natuur en techniek. Het tweede lid gaat over het profieldeel van het profiel natuur en gezondheid, het derde lid stelt op dit punt regels voor het profiel economie en maatschappij, het vierde lid regelt ten slotte het profieldeel van het profiel cultuur en maatschappij.

Artikel 2.7. Inrichting vrij deel profielen vwo (artikel 26b, leden 7 en 8, IB VO (zie ook art. 13, zevende lid, WVO)

Dit artikel regelt welke vakken en programma-onderdelen het vrije deel van de profielen in het vwo (dus zowel het gymnasium als het atheneum) kan omvatten. Vanwege de inhoudelijke overlap tussen een aantal vakken, zijn niet alle combinaties mogelijk. Dit heet met name invloed op de wiskundevakken die naast elkaar gekozen kunnen worden. Ook inhoudelijk sterk aan elkaar verwante kunstvakken mogen niet naast elkaar worden gekozen, omdat dat zou leiden tot een te grote inhoudelijke overlap.

Op grond van het eerste lid van artikel 2.7 mag het vrije deel van het profiel een wiskundevak omvatten. Slechts één van de vakken wiskunde A, B of C mag onderdeel zijn van het profieldeel van het examenprogramma voor havo en vwo. Dat neemt echter niet weg dat leerlingen die dat willen, wel een tweede wiskundevak als extra vak mogen volgen in het vrije deel, en daarin ook examens mogen doen. De enige uitzondering hierop is de combinatie wiskunde A en wiskunde C. Die combinatie is niet toegestaan.

Voor Caribisch Nederland is een aanvulling op een deel van dit artikel geregeld in artikel 9.2.

Artikel 2.8. Vrijstellingen leerlingen profielen vwo

In dit artikel zijn de vrijstellingen voor de te volgen vakken in het vwo geregeld. Artikel 2.9 regelt de ontheffingen. Het verschil tussen de twee is dat een vrijstelling automatisch geldt als een leerling aan de gestelde voorwaarden voldoet. Dit geldt niet voor een ontheffing: het bevoegd gezag kan alleen een ontheffing verlenen als aan de specifieke voorwaarden voor ontheffing wordt voldaan. Per geval moet een afweging worden gemaakt of hiervan sprake is.

Eerste lid

Op grond van het eerste lid hoeven vwo-leerlingen geen onderwijs te volgen in het vak maatschappijleer als ze al een havo-diploma hebben behaald. Atheneumleerlingen die al een havo-diploma hebben behaald hoeven daarnaast geen onderwijs in culturele en kunstzinnige vorming (hierna: ckv) te volgen.

Tweede lid

Als vwo-leerlingen al eerder een vo-diploma hebben behaald, hoeven zij geen onderwijs meer te volgen in vakken die ze al op vwo-niveau hebben afgesloten.

Derde lid

Dit lid ziet specifiek op het atheneum. Als een atheneumleerling onderwijs volgt in Latijnse taal en cultuur en/of Griekse taal en cultuur, hoeft deze leerling geen onderwijs meer te volgen in het vak ckv.

Artikel 2.9. Ontheffing leerlingen profielen vwo voor tweede taal

Eerste lid

Atheneumleerlingen moeten op grond van artikel 2.5, eerste lid, onderdeel c, in principe onderwijs in een tweede moderne vreemde taal volgen, naast onderwijs in de Engelse taal en literatuur. Het bevoegd gezag kan leerlingen in specifieke gevallen echter ontheffing verlenen van het volgen van dit onderwijs. De gevallen waarin het bevoegd gezag een leerling zo'n ontheffing kan verlenen zijn in dit lid geregeld.

Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat dit niet de enige ontheffingsmogelijkheid in het vwo betreft. Op grond van artikel 2.33, vierde lid, WVO 20xx kan het bevoegd gezag ook ontheffing verlenen van het volgen van onderwijs in lichamelijke opvoeding. Deze ontheffingsmogelijkheid is algemeen en geldt ook voor de andere schoolsoorten.

Tweede lid

Als aan een leerling op grond van het tweede lid ontheffing wordt verleend voor het volgen van onderwijs in een vreemde taal naast Engels, moet de leerling daarvoor in de plaats een ander examenvak volgen van dezelfde omvang.

Paragraaf 3. Profielen bovenbouw havo-onderwijs

Artikel 2.10. Inrichting gemeenschappelijk deel profielen havo

Dit artikel is vergelijkbaar met de artikelen 2.5, 2.15, 2.20, en 2.24, die het gemeenschappelijk deel regelen van de vakken op het vwo en de leerwegen in het vmbo. Artikel 2.10 regelt het gemeenschappelijk deel van de profielen in de periode van voorbereidend hoger onderwijs (de bovenbouw) voor het havo. Deze periode is in het havo, net als in het vwo, ingericht in vier profielen: natuur en techniek, natuur en gezondheid, economie en maatschappij en cultuur en maatschappij. Het relatieve gewicht van de vakken – de onderlinge verhouding tussen die vakken binnen het geheel van de vakken van het eindexamen - is aangegeven in normatieve studielasturen (zie hierover ook de toelichting op artikel 2.5). Artikel 2.11 bevat de inrichting van de vakken binnen de profieldelen van de profielen voor het havo, artikel 2.12 gaat over de inrichting van de vakken in het vrije deel van elk havo-profiel.

Artikel 2.11. Inrichting profieldeel profielen havo

Dit artikel moet in Caribisch Nederland deels anders gelezen worden, zie hiervoor artikel 9.2.

Dit artikel gaat over het de inrichting van het profieldeel van de afzonderlijke profielen in het havo. Hiervoor geldt in grote lijnen hetzelfde als voor de profielen in het vwo (zie daarover artikel 2.6). Het belangrijkste verschil met de vakken in de profielen in het vwo, is dat het vak wiskunde in het havo-profiel cultuur en maatschappij niet verplicht is. Een (tweede) moderne vreemde taal is – net als in het vwo - in havo wel verplicht.

Artikel 2.12. Inrichting vrije deel profielen havo

Dit artikel regelt de vakken en programma-onderdelen die deel kunnen uitmaken van het vrije deel van elk profiel op het havo. Net als in het vwo kan vanwege de overlap tussen de betreffende vakken, niet worden gekozen voor de vakken wiskunde A, B en C in combinatie met elkaar, of voor inhoudelijk sterk aan elkaar verwante kunstvakken. Het vak algemene natuurwetenschappen, dat bij het havo geen onderdeel is van het gemeenschappelijk deel, kan wel deel uitmaken van het vrije deel. De school kan dit ter keuze laten aan de leerling, maar kan ook besluiten om het vak verplicht te stellen voor alle leerlingen of voor leerlingen met een bepaald profiel. Het cijfer voor dit vak telt dan mee in het combinatiecijfer.

De beperkingen in het kiezen van wiskundevakken in het vrije deel van een profiel, staan los van de mogelijkheid voor de leerling om zulke vakken (als het bevoegd gezag ze aanbiedt) toch te kiezen, maar dan als extra vakken buiten het profiel, dus in de vrije ruimte van de school. Dit kan zelfs de vorming van een extra profiel inhouden. Het volgen van een combinatie van wiskunde A en

B of wiskunde B en C biedt leerlingen de mogelijkheid tot diplomering in twee of meer profielen. Dat vergroot de doorstroommogelijkheden naar het hoger onderwijs. Andere combinaties van wiskundevakken zijn niet toegestaan omdat die andere vakken inhoudelijk te veel zouden overlappen.

Voor Caribisch Nederland is een aanvulling op een deel van dit artikel geregeld in artikel 9.2.

Artikel 2.13. Overeenkomstig vak op het niveau van vwo

Havo-leerlingen mogen het volgen van onderwijs in een vak op havo-niveau vervangen door het volgen van onderwijs in het overeenkomstige vak op vwo-niveau. Dat mag ook het vak klassieke culturele vorming zijn als dat overeenkomt met culturele en kunstzinnige vorming. Als de leerling van de mogelijkheid om een vak op vwo-niveau te volgen gebruik maakt wordt dit vermeld op het diploma en aangetekend op de cijferlijst (zie de Regeling modellen diploma's). Het diploma blijft echter een havo-diploma.

Artikel 2.14. Vrijstelling leerlingen profielen havo

Leerlingen die de havo gaan doen nadat zij een diploma vmbo hebben behaald en daarbij één of meer vakken op havo- of op vwo-niveau met een examen hebben afgesloten, zijn voor die vakken vrijgesteld van het volgen van onderwijs.

Paragraaf 4. Profielen bovenbouw mavo en vmbo

Paragraaf 4.1 Profielen theoretische leerweg

Artikel 2.15. Inrichting gemeenschappelijk deel profielen theoretische leerweg vmbo

Dit artikel regelt het gemeenschappelijk deel van de profielen in de theoretische leerweg van het vmbo. De theoretische leerweg is op grond van artikel 2.25 van de WVO 20xx ingericht in vier profielen: techniek, zorg en welzijn, economie en landbouw. In artikel 2.15 is aangegeven welke vakken alle leerlingen vanaf het derde leerjaar in de theoretische leerweg moeten volgen, ongeacht het profiel dat ze hebben gekozen. Het artikel is vergelijkbaar met de artikelen 2.5, 2.10, 2.20 en 2.20, waar de inrichting van het gemeenschappelijk deel van de profielen is geregeld voor vwo, havo, en de overige leerwegen van het vmbo. Artikel 2.16 bevat de inrichting van de vakken binnen het profieldeel van de profielen voor de theoretische leerweg, artikel 2.17 gaat over de inrichting van het vrije deel van de profielen van de theoretische leerweg.

Artikel 2.16. Inrichting profieldeel theoretische leerweg vmbo

Dit artikel gaat over de inrichting van het profieldeel van de theoretische leerweg van het vmbo. Dat profieldeel geeft invulling aan de vakken die voor het profiel gezichtsbepalend zijn. Binnen het profielspecifieke deel zijn soms keuzes mogelijk: een keuze voor leerlingen, of een keuze van de school voor een meer of minder geïntegreerd vak of een afzonderlijk vak. De bepalingen daarover geven in beginsel het onderwijsaanbod weer, inclusief de keuzes die scholen kunnen maken. Het bevoegd gezag moet vaststellen welke vakken de school aanbiedt, zodat de leerlingen hun keuze voor vakken in het profieldeel (en het vrije deel, zie art. 2.17) kunnen maken. Voor ieder profiel geldt dat in ieder geval één vak standaard tot het onderwijs in het profieldeel behoort. Leerlingen in het profiel zorg en welzijn volgen het vak biologie altijd in het profieldeel, leerlingen in het profiel economie altijd het vak economie, en leerlingen in het profiel landbouw volgen altijd onderwijs in het vak wiskunde. Het profieldeel voor het profiel techniek bevat geen keuzemogelijkheid: voor leerlingen in dit profiel bestaat het onderwijs in het profieldeel uit de vakken wiskunde en natuur- en scheikunde I.

In de profielen zorg en welzijn, economie en landbouw moet de leerling naast het standaardvak een tweede – en eventueel derde – vak kiezen. De opties waaruit de leerling in beginsel kan

kiezen, zijn in dit artikel geregeld. Voor al deze vakken geldt dat ze alleen gekozen kunnen worden als ze door het bevoegd gezag worden aangeboden. Het bevoegd gezag moet bepaalde vakken aanbieden, maar kan daarin ten dele een keuze maken.

Artikel 2.17. Inrichting vrije deel theoretische leerweg vmbo

Dit artikel moet in Caribisch Nederland deels anders gelezen worden, zie hiervoor artikel 9.2.

Eerste lid

Dit artikel regelt de vakken waarmee het vrije deel van de theoretische leerweg in het vmbo kan worden ingevuld. Onderdeel a van het eerste lid regelt dat leerlingen vakken die ze nog niet als profielvak hebben gekozen, als vak kunnen kiezen in het vrije deel. Het gevoegd gezag moet deze vakken in het vrije deel aanbieden als ze ook in het profieldeel worden aangeboden.

Onderdeel b regelt een aantal aanvullende keuzemogelijkheden voor het vrije deel van het profiel in de theoretische leerweg. Voor al deze vakken geldt dat het bevoegd gezag beslist of ze al dan niet worden aangeboden. Een leerling kan deze vakken alleen kiezen als ze worden aangeboden. Leerlingen hebben dus geen afdwingbaar recht om bepaalde (al dan niet beroepsgerichte) keuzevakken te mogen volgen: de mogelijkheden van de school om vakken aan te bieden en de mogelijkheden die het rooster biedt om deze vakken te volgen zijn bepalend. Daarom is geregeld dat het bevoegd gezag beslist over het aanbod van keuzevakken.

Leerlingen in de theoretische leerweg kunnen, als het bevoegd gezag deze vakken aanbiedt, in aanvulling op hun reguliere vakkenpakket ook beroepsgerichte keuzevakken volgen, op grond van onderdeel c. Beroepsgerichte vakken zijn geen standaard onderdeel van de theoretische leerweg. Omdat alleen een vmbo-diploma in de theoretische leerweg kan worden behaald als aan de eisen voor dat diploma is voldaan, kan een leerling beroepsgerichte vakken alleen volgen in het vrije deel van het profiel.

Het bevoegd gezag kan op grond van onderdeel d eigen vakken en programma-onderdelen in het vrije deel van het profiel aanbieden. Bij 'programma-onderdeel' kan onder meer worden gedacht aan het bezoeken van een museum, het maken van een werkstuk of het houden van een presentatie.

Tweede lid

Op grond van het eerste lid, onderdeel d, kan het bevoegd gezag vakken of programma-onderdelen aanbieden in het tweede deel. Het bevoegd gezag kan op grond van het tweede lid ook bepalen dat iedere leerling het onderwijs in een bepaald vak of programma-onderdeel moet volgen.

Artikel 2.18. Overeenkomstig vak op niveau vwo of havo

Leerlingen in de theoretische leerweg mogen het volgen van onderwijs in één of meerdere vakken op het niveau van de theoretische leerweg vervangen door het volgen van onderwijs in het overeenkomstige vak op havo of vwo-niveau als het bevoegd gezag ze daartoe in de gelegenheid stelt. Niet alle vakken mogen op een hoger niveau worden afgesloten, omdat de leerling in dat geval op de verkeerde schoolsoort is ingeschreven (zie artikel 3.9). Als de leerling van deze mogelijkheid gebruik maakt, wordt dit vermeld op het diploma en aangetekend op de cijferlijst (zie de Regeling modellen diploma's). Het diploma blijft echter een diploma vmbo-tl.

Artikel 2.19. Minimum aantal vakken derde leerjaar theoretische leerweg vmbo

Eerste lid

Leerlingen die onderwijs volgen in de theoretische leerweg, moeten in het derde leerjaar naast de vakken in het gemeenschappelijk deel tenminste zeven vakken volgen waarin eindexamen kan worden afgelegd. Het moet gaan om vakken uit het profieldeel of het vrije deel. Op deze manier wordt voorkomen dat leerlingen in de theoretische (en de gemengde) leerweg te vroeg worden gedwongen tot de keuze van hun examenpakket.

Tweede lid

Leerlingen in de theoretische leerweg kunnen ook onderwijs volgen in een derde moderne vreemde taal. Omdat dit onderwijs al vanaf het tweede leerjaar moet worden aangeboden, verschuift een deel van het beslag op de vrije ruimte naar voren, waardoor er minder ruimte is in het derde leerjaar. Daarom geldt in dat geval voor het derde leerjaar een minimum van zes in plaats van zeven examenvakken naast de vakken van het gemeenschappelijk deel.

Paragraaf 4.2 Profielen beroepsgerichte leerwegen vmbo

Artikel 2.20. Inrichting gemeenschappelijk deel in beroepsgerichte leerwegen vmbo

Dit artikel regelt het gemeenschappelijk deel van de profielen in de beroepsgerichte leerwegen van het vmbo. De beroepsgerichte leerwegen zijn op grond van artikel 2.25 van de WVO 20xx ingericht in verschillende profielen: bouwen, wonen en interieur; produceren, installeren en energie; mobiliteit en transport; media, vormgeving en ICT; maritiem en techniek; zorg en welzijn; economie en ondernemen; horeca, bakkerij en recreatie; groen; en dienstverlening en producten.

Artikel 2.20 is vergelijkbaar met de artikelen 2.5, 2.10, 2.15 en 2.24, waar de inrichting van het gemeenschappelijk deel van de profielen is geregeld voor vwo, havo en de overige leerwegen van het vmbo. Artikel 2.21 regelt de vakken in het profieldeel van de beroepsgerichte leerwegen, artikel 2.22 gaat over de inrichting van het vrije deel.

Artikel 2.21. Inrichting profieldeel van de beroepsgerichte leerwegen vmbo

Het profieldeel bevat de vakken die voor dat profiel gezichtsbepalend zijn. Binnen het profielspecifieke deel staat één profielvak op grond van het eerste lid vast. Verder zijn deels keuzes mogelijk. Die keuzemogelijkheden zijn geregeld in het tweede lid. De profielen en profielvakken in de beroepsgerichte leerwegen zijn gelijk aan de profielen en profielvakken in de gemengde leerweg, die zijn genoemd in artikel 2.25. Het beroepsgericht programma bestaat uit twee onderdelen:

- 1) Het profielvak dat hoort bij het profieldeel (de vakken die in het eerste lid van artikel 2.21 zijn benoemd).
- 2) Een vrij deel, met vier beroepsgerichte keuzevakken. Deze vakken worden bij ministeriële regeling vastgesteld.

Leerlingen volgen de onderdelen van het beroepsgerichte programma in principe verdeeld over het derde en vierde leerjaar.

Artikel 2.22. Inrichting vrije deel van de beroepsgerichte leerwegen vmbo

Het vrije deel van ieder profiel in het vmbo bestaat op grond van artikel 2.24, eerste lid, onderdeel c, WVO 20xx uit vakken en andere programmaonderdelen die de leerling kiest. Leerlingen in de beroepsgerichte leerwegen van het vmbo, moeten in hun vrije deel in ieder geval beroepsgerichte keuzevakken kiezen. Het bevoegd gezag hoeft niet alle beroepsgerichte keuzevakken aan te bieden. Verder kan het vrije deel van de beroepsgerichte leerwegen een aantal door het bevoegd gezag vast te stellen vakken en programmaonderdelen omvatten. Hier gaat het om vakken of programma-onderdelen die naar keuze van het bevoegd gezag op de school worden aangeboden, en die dus niet op iedere vmbo-school hoeven te worden verzorgd. Bij 'programma-onderdeel' kan onder meer worden gedacht aan het bezoeken van een museum, het maken van een werkstuk of het houden van een presentatie. Deze vakken of programma-onderdelen kunnen op grond van het tweede lid voor de leerlingen van de betreffende school verplicht worden gesteld.

Artikel 2.23. Overeenkomstig vak op niveau vwo, havo of andere leerweg en extra vak

Dit artikel moet in Caribisch Nederland deels anders gelezen worden, zie hiervoor artikel 9.2.

Leerlingen in de beroepsgerichte leerwegen mogen - net als havo-leerlingen, op grond van artikel 2.15, en leerlingen in de theoretische leerweg, op grond van artikel 2.21 - onderwijs in bepaalde vakken volgen op een ander niveau dan het niveau waarop ze zijn ingeschreven. Het mag niet om alle vakken gaan, omdat de leerling in dat geval op de verkeerde schoolsoort of leerweg zou zijn ingeschreven. Als de leerling van de mogelijkheid om een vak op een ander niveau te volgen gebruik maakt en hierin eindexamen aflegt, wordt dit vermeld op het diploma en aangetekend op de cijferlijst (zie de Regeling modellen diploma's). Het diploma blijft echter een diploma voor de leerweg die de leerling volgt.

Verder regelt dit artikel de mogelijkheid voor leerlingen in de beroepsgerichte leerwegen om in aanvulling op hun overige vakken onderwijs te volgen in het vak Friese taal en cultuur.

Paragraaf 4.4. Profielen gemengde leerweg vmbo

Artikel 2.24. Inrichting gemeenschappelijke deel profielen gemengde leerweg vmbo

Dit artikel regelt het gemeenschappelijk deel van de profielen in de gemengde leerweg van het vmbo. Het is vergelijkbaar met de artikelen 2.5, 2.10, 2.215 en 2.20. De vakken in het gemeenschappelijk deel moeten alle leerlingen volgen, ongeacht het profiel dat ze hebben gekozen. De inrichting van het profieldeel van de gemengde leerweg is geregeld in artikel 2.25, de inrichting van het vrije deel in artikel 2.26.

Artikel 2.25. Inrichting profieldeel gemengde leerweg vmbo

De gemengde leerweg is op grond van artikel 2.27 van de WVO 20xx ingericht in verschillende profielen, die overeenkomsten met de profielen in de beroepsgerichte leerwegen. Het gaat om de volgende profielen: bouwen, wonen en interieur; produceren, installeren en energie; mobiliteit en transport; media, vormgeving en ICT; maritiem en techniek; zorg en welzijn; economie en ondernemen; horeca, bakkerij en recreatie; groen; en dienstverlening en producten. Artikel 2.28 regelt de vakken die leerlingen moeten volgen in het profieldeel van de beroepsgerichte leerwegen.

De profielen en profielvakken in de beroepsgerichte leerwegen en de gemengde leerweg komen overeen, maar de inhoud van het examenprogramma verschilt. Het beroepsgerichte examenprogramma is in de gemengde leerweg beperkter dan in de beroepsgerichte leerwegen. Daarom omvatten de examenprogramma's voor de profielvakken in de gemengde leerweg slechts twee van de vier modules waaruit de profielvakken in de beroepsgerichte leerwegen bestaan (zie hiervoor artikel 2.24). Daar staat tegenover dat leerlingen in de theoretische en gemengde leerweg onderwijs volgen in meer dan het minimale aantal algemene vakken waarin zij uiteindelijk examen doen.

Voor leerlingen in de beroepsgerichte leerwegen en de gemengde leerweg bevat het profieldeel twee algemeen vormende vakken en één profielvak. Het profielvak vormt de basis van het beroepsgerichte examenprogramma van de leerling en brengt de leerling de belangrijkste kennis, houding en vaardigheden bij voor een bepaalde beroepsrichting. Het beroepsgerichte programma bestaat uit meerdere vakken (zie ook artikel 3.7, eerste lid, onderdeel d). Leerlingen volgen de onderdelen van het beroepsgerichte programma in principe verdeeld over het derde en vierde leerjaar. Het profielvak vormt de helft van de totale omvang van het beroepsgerichte examenprogramma van de leerling. Het gevolgde profiel wordt vermeld op het diploma.

Artikel 2.26. Inrichting vrije deel gemengde leerweg vmbo

Dit artikel moet in Caribisch Nederland deels anders gelezen worden, zie hiervoor artikel 9.2.

Het vrije deel van ieder profiel in het vmbo bestaat op grond van artikel 2.24 WVO 20xx uit vakken en andere programmaonderdelen die de leerling kiest. Leerlingen in de gemengde leerweg van het vmbo kunnen keuzevakken kiezen die gerelateerd zijn aan het door hen gekozen profielvak, maar dat hoeft niet. De leerling kan ook vakken kiezen die aan een ander profiel gerelateerd zijn, of zelfs

één of meer modules die onderdeel uitmaken van het profielvak van een ander profiel als beroepsgericht keuzevak volgen. Leerlingen in de gemengde leerweg moeten in hun vrije deel altijd beroepsgerichte keuzevakken kiezen. Deze beroepsgerichte keuzevakken kunnen zowel verdiepend als verbredend van aard zijn. Het bevoegd gezag hoeft niet alle beroepsgerichte keuzevakken aan te bieden. Leerlingen kunnen ook één van de vakken kiezen die in onderdeel c zijn benoemd.

Verder kan het vrije deel een aantal door het bevoegd gezag vast te stellen vakken en programmaonderdelen omvatten. Hier gaat het om zaken die naar keuze van het bevoegd gezag op de school worden aangeboden, en die dus niet op iedere vmbo-school hoeven te worden verzorgd. Bij 'programmaonderdeel' kan onder meer worden gedacht aan het bezoeken van een museum, het maken van een werkstuk of het houden van een presentatie.

Artikel 2.27. Overeenkomstig vak op niveau vwo of havo

Leerlingen in de gemengde leerweg mogen net als leerlingen in de theoretische leerweg het volgen van onderwijs in een vak op vmbo gl-niveau vervangen door het volgen van onderwijs in het overeenkomstige vak op havo of vwo-niveau als het bevoegd gezag ze daartoe in de gelegenheid stelt. Als de leerling van deze mogelijkheid gebruik maakt wordt dit vermeld op het diploma en aangetekend op de cijferlijst (zie de Regeling modellen diploma's). Het diploma blijft echter een diploma vmbo-gl.

Artikel 2.28. Minimum aantal vakken derde leerjaar gemengde leerweg

Dit artikel berust op artikel 2.40, derde lid, WVO 20xx, waar de bevoegdheid is geregeld om bij of krachtens vast te stellen wat het minimum aantal te volgen vakken in het derde leerjaar is waarin door alle leerlingen eindexamen kan worden afgelegd. De profielen en profielvakken in de gemengde leerweg zijn gelijk aan de profielen en profielvakken in de beroepsgerichte leerwegen, die zijn genoemd in artikel 26h, eerste lid.

Hoewel de profielen en profielvakken hetzelfde zijn in de beroepsgerichte leerwegen en de gemengde leerweg, verschilt de inhoud van het examenprogramma. Het beroepsgerichte examenprogramma is beperkter van omvang in de gemengde leerweg dan in de beroepsgerichte leerwegen (vergelijk de artikelen 3.5, eerste lid, onderdeel c, 3.6 eerste lid, onderdeel c, en 3.7, eerste lid, onderdeel d). Daarom omvatten de examenprogramma's voor de profielvakken in de gemengde leerweg slechts twee van de vier modules waaruit de profielvakken in de beroepsgerichte leerwegen bestaan. Daar staat tegenover dat leerlingen in de gemengde leerweg onderwijs volgen in meer dan het minimale aantal vakken waarin zij uiteindelijk examen doen.

Het beroepsgerichte programma bestaat uit meerdere vakken. Leerlingen volgen deze onderdelen van het beroepsgerichte programma in principe verdeeld over het derde en vierde leerjaar. In de gemengde leerweg omvat het beroepsgerichte programma naast een profielvak ook twee beroepsgerichte keuzevakken (artikel 3.7, eerste lid, onderdeel d). Om onduidelijkheid over het aantal te volgen vakken in het derde leerjaar te voorkomen is de omvang van het beroepsgerichte programma in dit artikel expliciet benoemd. Leerlingen in de gemengde leerweg volgen in het derde leerjaar onderwijs in twee algemene vakken meer dan dat het eindexamen ten minste omvat. Als ze in hun eerste of tweede leerjaar onderwijs in een derde moderne vreemde taal hebben gevolgd, hoeven ze in het derde leerjaar maar één extra algemeen vak te volgen.

Paragraaf 4.4. Beroepsgerichte keuzevakken vmbo

Artikel 2.29. Beroepsgerichte keuzevakken vmbo

Eerste lid

Leerlingen kunnen binnen het beroepsgerichte programma van een profiel beroepsgerichte keuzevakken kiezen die het gekozen profielvak verder verdiepen of juist verbreden. Ook bestaat de mogelijkheid voor leerlingen om zich te oriënteren op verschillende mogelijkheden in het

vervolgonderwijs en op de arbeidsmarkt door eerst oriënterende beroepsgerichte keuzevakken te volgen en daarna een definitieve keuze voor een profiel te maken. Alleen beroepsgerichte keuzevakken waarvoor bij ministeriële regeling een examenprogramma is vastgesteld, kunnen worden meegeteld als onderdeel van het beroepsgerichte programma van een leerling. Het gaat om vakken die zijn vastgesteld in de Regeling beroepsgerichte keuzevakken vmbo. Jaarlijks kunnen nieuwe beroepsgerichte keuzevakken worden ontwikkeld en vastgesteld, waarvan het examenprogramma dan aan de ministeriële regeling toegevoegd zal worden. De voorwaarden waaronder scholen nieuwe beroepsgerichte keuzevakken kunnen gaan ontwikkelen en de procedure om deze goedgekeurd te krijgen worden beschreven in de artikelen 2.30 en 2.31 en nader uitgewerkt bij ministeriële regeling. Scholen kunnen een nieuw ontwikkeld beroepsgericht keuzevak echter pas aanbieden als het door de minister is goedgekeurd: het examenprogramma voor het nieuwe beroepsgerichte keuzevak moet door de minister zijn vastgesteld voordat het vak onderdeel uit kan maken van het beroepsgerichte programma van een leerling. Als dat (nog) niet het geval is, wordt het gezien als een door het bevoegd gezag vastgesteld vak of ander programma-onderdeel en kan het vak niet als beroepsgericht keuzevak op de cijferlijst worden opgenomen.

Tweede lid

Naast de hiervoor bedoelde beroepsgerichte keuzevakken zijn er diverse beroepsgerichte keuzevakken ontwikkeld die een aanvulling vormen op leerstof uit de profielvakken, zodat er voor alle leerlingen in principe voldoende keuzevakken beschikbaar zijn om hun beroepsgerichte programma mee in te vullen. De school is vrij in het aanbod van beroepsgerichte keuzevakken, maar moet wel voldoende verschillende keuzevakken aanbieden zodat de leerlingen ook echt een keuze hebben.

Derde lid

Het vmbo bereidt leerlingen voor op een vervolgonderwijs in met name het mbo. Een belangrijk onderdeel van het curriculum is dan ook de voorbereiding op het aansluitende beroepsonderwijs en tevens een relevante oriëntatie op de (regionale) arbeidsmarkt. Scholen moeten in staat zijn om hun onderwijs snel te kunnen aanpassen aan een veranderende omgeving. Daarbij zijn zowel de behoeften van leerlingen als de aansluiting op het vervolgonderwijs en de regionale arbeidsmarkt van belang. Het is daarom van belang dat de school deze partijen betreft bij de keuze welke beroepsgerichte keuzevakken worden verzorgd.

Artikel 2.30. Ontwikkeling nieuw beroepsgericht keuzevak vmbo

Eerste lid

De beroepsgerichte keuzevakken bieden flexibiliteit ten gunste van de aansluiting op het regionale vervolgonderwijs en de arbeidsmarkt. Het aanbod van beroepsgerichte keuzevakken is niet licentie-gebonden. Vmbo-scholen kunnen samen met vervolgonderwijs en regionale arbeidsmarktpartijen nieuwe beroepsgerichte keuzevakken ontwikkelen en, via een kortlopende procedure, binnen een jaar daadwerkelijk aanbieden aan hun leerlingen. Met deze beroepsgerichte keuzevakken ontstaan allerlei mogelijkheden voor specifieke leerlinggerichte en regionaal ingekleurde maatwerktrajecten.

Tweede en derde lid

Als een bevoegd gezag een nieuw beroepsgericht keuzevak wil gaan ontwikkelen, moet de medezeggenschapsraad daarvan op de hoogte zijn. Daarnaast zijn scholen verplicht het voornemen tot het ontwikkelen van een nieuw beroepsgericht keuzevak aan de minister te melden. De melding heeft tot doel te bepalen of een nieuw te ontwikkelen beroepsgericht keuzevak niet al bestaat, of al door een andere partij wordt ontwikkeld.

Vierde lid

Na de melding dat een school het voornemen heeft om een nieuw beroepsgericht keuzevak te ontwikkelen, brengt de minister een advies uit over de daadwerkelijke ontwikkeling van het vak. Als de school naar aanleiding van dat advies besluit de ontwikkeling door te zetten, dan kan de school, nadat het vak daadwerkelijk is ontwikkeld, een aanvraag doen tot goedkeuring van het nieuwe beroepsgerichte keuzevak.

Vijfde lid

Om scholen te ondersteunen bij het melden van het voornemen tot ontwikkeling van een beroepsgericht keuzevak, en de aanvraag tot goedkeuring daarvan (zie artikel 2.31), is bij ministeriële regeling een formulier vastgesteld.

Artikel 2.31. Aanvraag tot goedkeuring nieuw beroepsgericht keuzevak vmbo

Alleen beroepsgerichte keuzevakken waarvoor bij ministeriële regeling een examenprogramma is vastgesteld, kunnen meegeteld worden als onderdeel van het beroepsgerichte programma van een leerling (zie artikel 2.32). Vanaf van 1 augustus 2016 worden bij ministeriële regeling in elk geval examenprogramma's vastgesteld voor de beroepsgerichte keuzevakken die gedurende de looptijd van de pilot vernieuwing beroepsgerichte examenprogramma's zijn ontwikkeld door de Stichting platforms vmbo (SPV) en voor de goedgekeurde beroepsgerichte keuzevakken die in die periode zijn ontwikkeld door de scholen die deelnemen aan de pilot.

Elk van de profielvakken bestaat uit vier modules. Leerlingen kunnen er voor kiezen om één of meer van dergelijke modules van een ander dan het door hun gekozen profiel als beroepsgericht keuzevak te kiezen. De vier modules van elk van de profielvakken worden daarom ook als afzonderlijke beroepsgerichte keuzevakken vastgesteld.

In de gemengde leerweg omvat het profielvak slechts twee verplichte modules en kunnen leerlingen eventueel één of beide andere modules, volgen als beroepsgericht keuzevak, die voor hen dus geen deel uitmaken van het profielvak. Het verschil is dat de leerling deze beroepsgerichte keuzevakken afsluit met alleen schoolexamens, terwijl het profielvak wordt geëxamineerd in het centraal examen (cspe).

Naast de hiervoor bedoelde beroepsgerichte keuzevakken zijn er inmiddels diverse beroepsgerichte keuzevakken ontwikkeld die een aanvulling vormen op leerstof uit de profielvakken, zodat er voor alle leerlingen in principe voldoende keuzevakken beschikbaar zijn om hun beroepsgerichte programma mee in te vullen. De school is vrij in het aanbod van beroepsgerichte keuzevakken, maar moet wel voldoende verschillende keuzevakken aanbieden, zodat de leerlingen ook echt een keuze hebben.

Jaarlijks kunnen nieuwe beroepsgerichte keuzevakken worden ontwikkeld en vastgesteld, waarvan het examenprogramma dan aan de regeling toegevoegd zal worden. De voorwaarden waaronder scholen nieuwe beroepsgerichte keuzevakken kunnen gaan ontwikkelen en de procedure om deze goedgekeurd te krijgen worden beschreven in de artikelen 2.33 en 2.34, en nader uitgewerkt bij ministeriële regeling.

Voordat scholen daadwerkelijk een nieuw ontwikkeld beroepsgericht keuzevak kunnen gaan aanbieden, moet het door de minister zijn goedgekeurd. Het examenprogramma voor het nieuwe beroepsgerichte keuzevak moet door de minister zijn vastgesteld voordat het vak onderdeel uit kan maken van het beroepsgerichte programma van een leerling. Als dat (nog) niet het geval is, wordt het gezien als een door het bevoegd gezag vastgesteld vak of ander programma-onderdeel en kan het vak niet als beroepsgericht keuzevak op de cijferlijst worden opgenomen.

Paragraaf 4.5. Vrijstellingen en ontheffingen profielen vmbo

Artikel 2.32. Vrijstellingen leerlingen profielen vmbo

Dit artikel moet in Caribisch Nederland deels anders gelezen worden, zie hiervoor artikel 9.2.

Leerlingen die al een vmbo-diploma hebben behaald, zijn vrijgesteld van het volgen van vakken als ze die (overeenkomstige) vakken eerder al hebben afgesloten, wanneer ze zich inschrijven voor een andere leerweg van het vmbo. Het kan hierbij bijvoorbeeld gaan om een leerling die reeds het

diploma vmbo-kb heeft behaald, met vakken op het niveau van de theoretische leerweg of het havo, en daarna opgaat voor het diploma vmbo in een andere leerweg.

Artikel 2.33. Ontheffingen profielen vmbo

Eerste lid

Dit artikel regelt verschillende categorieën ontheffingen in het vmbo. Leerlingen kunnen op grond van het eerste lid worden vrijgesteld van het volgen van onderwijs in lichamelijke opvoeding, als zij niet in staat zijn dit onderwijs te volgen. Hier komt geen ander onderwijs voor in de plaats. Het gaat in principe om gehandicapte leerlingen, die de vrijgekomen ruimte in veel gevallen goed zullen kunnen gebruiken om aan de eisen van de rest van het programma te voldoen. Het initiatief voor de vrijstelling kan uitgaan van de betrokken leerling zelf, van diens ouders, voogden of verzorgers, of van de school. Het gaat om een ontheffing die door het bevoegd gezag moet worden verleend, er is dus geen sprake van vrijstelling. Het bevoegd gezag moet de inspectie ook over de ontheffing informeren, en laten weten waarom de leerling ontheffing is verleend.

Tweede lid

Artikel 2.4 stelt eisen over het onderwijs in de Franse en Duitse taal in de eerste twee leerjaren van scholen voor vbo en mavo. Leerlingen kunnen in een aantal gevallen ontheffing krijgen van de verplichting om een tweede moderne vreemde taal te volgen gedurende hun eerste twee leerjaren. Ook in latere leerjaren is ontheffing van deze verplichting echter mogelijk. Dit artikellid beschrijft in welke gevallen deze ontheffing verleend kan worden. Allereerst kan een ontheffing die is verleend op grond van artikel 2.4, tweede lid, worden voortgezet in latere leerjaren. Ook komt het voor dat leerjaren gedurende de eerste twee leerjaren onderwijs hebben gevolgd in de Arabische, Turkse of Spaanse taal. Zij moeten dit ook in de kaderberoepsgerichte, theoretische of gemengde leerweg kunnen voortzetten. Een derde categorie leerlingen waaraan op grond van dit lid ontheffing kan worden verleend, bestaat uit leerlingen die het onderwijs in de basisberoepsgerichte leerweg gaan volgen en ten minste in de periode daarvoor waren toegelaten tot het leerwegondersteunend onderwijs. Daaronder vallen in ieder geval de leerlingen die, in combinatie met de vrijstelling voor de tweede moderne vreemde taal, een uitgebreid programma praktische sectororiëntatie hebben gevolgd. Vanwege de vrijstelling Frans/ Duits in de eerste twee leerjaren, kunnen deze leerlingen geen gebruik maken van de mogelijkheid om in plaats van wiskunde te kiezen voor Frans/Duits in het profiel economie. Het moeten volgen van wiskunde kan voor deze leerlingen een onoverkomelijke belemmering zijn op weg naar het diploma. Om die reden worden ze in de gelegenheid gesteld om in plaats van het volgen van onderwijs in wiskunde een keuze te maken uit het volgen van onderwijs in de vakken Arabische taal, Turkse taal, Spaanse taal, maatschappijkunde, geschiedenis en staatsinrichting, of aardrijkskunde.

Paragraaf 5. Stage beroepsgerichte leerwegen en gemengde leerweg

Artikel 2.34. Stage vmbo

Stage is een vorm van buitenschoolse praktijkoriëntatie waarbij rechten en plichten van de leerling, de stagegever en de school duidelijk moeten zijn. In de praktijk vindt het buitenschools leren vooral in het derde leerjaar plaats, omdat het vierde leerjaar grotendeels in het teken van het centraal examen staat. Voor vmbo-leerlingen in de basisberoepsgerichte, kaderberoepsgerichte of gemengde leerweg, kan een stage op grond van dit artikel deel uitmaken van het onderwijs in de profielvakken of de beroepsgerichte keuzevakken.

Artikel 2.35. Stageplan en stageplaatsen

Tijdens een stage oriënteert de leerling zich buiten de school op de beroepspraktijk. De leerling kan echter niet zonder meer aan het werk gezet worden: de stage moet verlopen volgens een vooropgezet plan. Dat plan maakt uiteindelijk onderdeel uit van de stageovereenkomst (zie artikel 2.36), die door het bevoegd gezag, de leerling én de stagegever moet worden ondertekend. Uit het stageplan moet de opzet van de stage volgen: niet alleen moeten het doel van de stage en de

werkzaamheden die de leerling verricht worden beschreven, ook de hoeveelheid uren die de stage beslaat en de wijze waarop deze is georganiseerd moeten in het stageplan worden opgenomen.

Artikel 2.36. Stageovereenkomst

Dit artikel regelt de stageovereenkomst voor stages in de beroepsgerichte leerwegen en de gemengde leerweg in het vmbo.

Als de school kiest voor een stage in het onderwijsprogramma, moet er een stage-overeenkomst worden afgesloten, die de verplichte onderdelen bevat die in dit artikel zijn opgenomen, te weten: de te ontplooiën leeractiviteit, de aanvangsdatum, einddatum en tijden van de bedoelde leeractiviteiten, een regeling voor de begeleiding van de leerling bij de stagebieder en een regeling voor adequate verzekering van de leerling. De stage-overeenkomst wordt ondertekend door de school, de stagegever en de ouders van de leerling, tenzij de leerling meerderjarig en handelingsbekwaam is (in dat geval tekent hij de stageovereenkomst zelf). De school kan fungeren als stagebieder als er niet één externe stagegever aan te wijzen is. In dat geval wordt de stage-overeenkomst ondertekend door de school en de ouders/verzorgers van de leerling.

De achtergrond van de verplichting tot het opstellen van een stageovereenkomst is dat toegestane arbeid door kinderen en jongeren in beginsel moet plaatsvinden buiten schooltijd. Alleen als er een stage-overeenkomst aan de stage ten grondslag ligt, als onderdeel van een schoolplan, mag de uitvoering ervan plaatsvinden tijdens schooltijd (zie artikel 3:1 van de Nadere regeling kinderarbeid).

Naast de mogelijkheid tot het doen van een stage in het vmbo in het algemeen, kan het schoolexamen vmbo, evenals het schoolexamen in de andere schoolsoorten, ook een maatschappelijke stage omvatten. Die stage kent net als de reguliere stage een stage-overeenkomst, maar die overeenkomst is op een andere plaats in dit besluit geregeld, namelijk in artikel 2.41.

Artikel 2.37. Samenwerkingsovereenkomst stage

Als een leerling in het vmbo stage loopt, moet daarvoor altijd een schriftelijke stageovereenkomst gesloten worden (zie artikel 2.36). Hierbij zijn het bevoegd gezag, de stagegever én de leerling altijd partij. Naast de stageovereenkomst kan ook een samenwerkingsovereenkomst worden gesloten tussen het bevoegd gezag en één of meerdere stagegevers. In die samenwerkingsovereenkomst kunnen ook onderdelen van de stageovereenkomst worden opgenomen. Een leerling kan een stage op één stageplaats, maar ook op meer dan één stageplaats doorlopen.

Paragraaf 6. Inrichting praktijkonderwijs

Artikel 2.38. Vakken praktijkonderwijs

In artikel 2.31 WVO 20xx is geregeld dat praktijkonderwijs aangepast theoretisch onderwijs, persoonlijkheidsvorming en het aanleren van sociale vaardigheden omvat, en voorbereidt op het uitoefenen van functies op de regionale arbeidsmarkt. Dit artikel regelt de vakken waarin ten minste onderwijs moet worden gegeven, in artikel 2.39 zijn enkele voorwaarden geregeld voor de arbeidstraining.

Artikel 2.31, vijfde lid, WVO 20xx bepaalt dat bij amvb onder meer regels worden gesteld over de vakken die het praktijkonderwijs ten minste omvat. Die regels zijn in dit artikel te vinden. Overigens heeft de school op grond van het zesde lid van dat artikel wel ruimte om van de voorschriften over het aantal dagen waarop per schooljaar onderwijs wordt verzorgd als dat voor de leerling noodzakelijk is.

Naast onderwijs in de Nederlandse taal, rekenen / wiskunde, informatiekunde en lichamelijke opvoeding, krijgen leerlingen in het praktijkonderwijs onderwijs in vakken die van belang zijn voor de regionale arbeidsmarkt. Het bevoegd gezag bepaalt welke vakken dat zijn na overleg met de gemeente, die met dat doel weer overleg voert met werkgevers op de regionale arbeidsmarkt.

De gemeente heeft een adviserende rol bij het samenstellen van het onderwijsaanbod in het praktijkonderwijs, omdat de gemeente overzicht heeft over de regionale situatie op arbeidsmarkt, vanuit haar regisserende rol bij de afstemming van het voorzieningenaanbod binnen het geïntegreerd jeugd- en onderwijsbeleid. De mogelijkheden voor op maat gesneden trajecten voor leerlingen die vanuit het praktijkonderwijs instromen op de arbeidsmarkt kunnen op deze manier worden vergroot. Het bevoegd gezag van een school voor praktijkonderwijs of van een school met een afdeling voor praktijkonderwijs stemt met de gemeente af welke procedures gelden voor hun samenwerking op het gebied van de inrichting van het praktijkonderwijs.

Artikel 2.39. Arbeidstraining in het praktijkonderwijs

Dit artikel regelt enkele voorwaarden voor de arbeidstraining in het praktijkonderwijs. De artikelen in de vorige paragraaf, die gaat over de beroepsstage in het vmbo, zijn niet alleen van toepassing op stages in het vmbo. Ze gelden op grond van dit artikel ook voor het 'onderricht in de praktijk van de uitoefening van een vak of beroep' (de arbeidstraining) in het praktijkonderwijs, als dat buiten de school plaatsvindt. Ook voor leerlingen in het praktijkonderwijs moet een stage-overeenkomst worden afgesloten.

Paragraaf 7. Overige bepalingen inrichting onderwijs

Artikel 2.40. Betrekken instellingen of deskundigen bij vrije deel profielen

In de artikelen 2.7, 2.12, 2.17, 2.22 en 2.26 is de inrichting van het vrije deel geregeld voor het vwo, havo, en de theoretische leerweg, beroepsgerichte leerwegen en de gemengde leerweg van het vmbo. Artikel 2.40 stelt nadere voorschriften aan het verzorgen van onderwijs in het vrije deel. Bij de vaststelling van vakken en/of andere programma-onderdelen kan het bevoegd gezag andere instellingen, of deskundigen van buiten de school betrekken. Zij kunnen het onderwijs in die andere vakken of programma-onderdelen mee verzorgen. Het bevoegd gezag blijft altijd eindverantwoordelijk voor het verzorgde onderwijs, en moet bewaken dat het onderwijs wordt verzorgd volgens maatschappelijk erkende normen.

De instellingen of de functies van de betrokken personen moeten voldoen aan voor hen geldende wettelijke voorschriften of - als die ontbreken - aan normen die binnen de beroepsgroep algemeen erkend zijn. Verder zijn artikel 7.3, en artikel 7.11, eerste lid, van de WVO 20xx van overeenkomstige toepassing verklaard op degenen die het onderwijs op grond van artikel 2.40 verzorgen, met dien verstande dat in plaats van een bewijs van bekwaamheid en een bewijs van voldoende pedagogische en didactische voorbereiding, het bezit van een kwalificatie is vereist die passend is, gezien de maatschappelijke sector waar het om gaat.

Wanneer een school bijvoorbeeld zou besluiten om, in overleg met (para)medisch vervolgonderwijs, in het vrije deel een oriëntatiecursus op te nemen die is gericht op dat (para)medisch vervolgonderwijs, dan zullen docenten die vanuit het vervolgonderwijs in de school voor vwo of havo het desbetreffende onderwijs geven, moeten voldoen aan de wettelijke benoembaarheidseisen die gelden voor de docenten in dat vervolgonderwijs. Als de school zonder inschakeling van het (para)medisch vervolgonderwijs besluit om zo'n oriëntatiecursus in te richten, zouden de docenten die daartoe van buiten de school worden aangesteld, moeten voldoen aan de wettelijke eisen die gelden voor de uitoefening van het desbetreffende (para)medische beroep, waaronder de eis van het bezit van het desbetreffende diploma of getuigschrift. Als een cursus wordt georganiseerd in samenwerking met een sector van het bedrijfsleven waarvoor geen specifieke wettelijke regels gelden, dan kan als "maatschappelijk erkende norm" bijvoorbeeld gelden dat het om bedrijven gaat die vallen onder een erkenningsregeling en/of een garantieregeling van het bedrijfsleven en/of van consumentenorganisaties. Als alternatief voor het

in het onderwijs gebruikelijke bewijs van bekwaamheid zou dan bijvoorbeeld een vakdiploma kunnen gelden dat een rol speelt in de erkenningsregeling, en/of dat in de betreffende CAO wordt genoemd.

Artikel 2.41. Stageovereenkomst maatschappelijke stage vwo, havo, vmbo en praktijkonderwijs

Dit artikel is op grond van artikel 9.3 niet van toepassing in Caribisch Nederland.

Het bevoegd gezag van een school kan zelf beslissen of ze de maatschappelijke stage aanbiedt. Als de facultatieve maatschappelijke stage wordt aangeboden, dan moet er net als bij de reguliere stage een stage-overeenkomst zijn. In deze overeenkomst moeten een aantal zaken terugkomen die in dit artikel zijn opgenomen, te weten: de leerdoelen, te ontplooiën leeractiviteit, aanvangsdatum, einddatum en tijden van de bedoelde leeractiviteiten, een regeling voor de begeleiding van de leerling bij de stagebieder en een regeling voor adequate verzekering van de leerling. De stage-overeenkomst wordt ondertekend door de school, de stagebieder en de ouders van de leerling, of de leerling zelf, als deze handelingsbekwaam is. De school kan fungeren als stagebieder als er geen externe stagebieder beschikbaar is. In dat geval wordt de stage-overeenkomst ondertekend door de school en de ouders van de leerling, of de leerling zelf als deze handelingsbekwaam is.

De achtergrond van de verplichting tot het opstellen van een stageovereenkomst is dat toegestane arbeid door kinderen en jongeren in beginsel moet plaatsvinden buiten schooltijd. Alleen als er een stage-overeenkomst aan de stage ten grondslag ligt, als onderdeel van een schoolplan, mag de uitvoering ervan plaatsvinden tijdens schooltijd (zie artikel 3:1 van de Nadere regeling kinderarbeid).

Paragraaf 8. Onderwijstijd, vakanties

Artikel 2.42. Dagen waarop geen onderwijs wordt gegeven

Voor 'Bevrijdingsdag' moet in Caribisch Nederland 'Koninkrijksdag' worden gelezen, zie artikel 9.4.

Eerste lid

In artikel 2.39, eerste lid, WVO 20xx is geregeld dat in elk schooljaar op ten minste 189 dagen onderwijs wordt verzorgd. De dagen waarop dat onderwijs wordt verzorgd, kunnen voor een deel per school verschillen. Wel zijn er enkele algemene regels gesteld in dit artikel en in artikel 2.43, over onderwijsvrije dagen en vakantiedagen. Als een school heeft gekozen voor een zesdaagse schoolweek, wordt op zondagen geen onderwijs verzorgd. Bij een vijfdaagse schoolweek wordt er geen onderwijs verzorgd op zaterdag en op zondagen. Deze dagen in het weekend tellen niet mee voor het aantal vakantiedagen. Verder zijn enkele algemeen erkende feestdagen expliciet benoemd als dagen waarop in principe geen onderwijs wordt verzorgd.

Tweede lid

Scholen mogen ervoor kiezen om hun leerlingen vrij geven op andere (religieuze) feestdagen dan de algemeen erkende feestdagen, bedoeld in het eerste lid. Dit geldt dan voor alle leerlingen van de school, dus niet alleen voor de groep leerlingen die op de vrije dag een religieuze plicht vervult of een religieus feest viert. Voorbeelden zijn scholen die geen les geven op Goede vrijdag, op de Bid- en Dankdag voor Gewas en Arbeid, of tijdens het Suikerfeest. Scholen moeten deze vrije dagen publiceren in de schoolgids (zie artikel 2.92, eerste lid, onderdeel c, WVO 20xx), zodat ouders al voor aanvang van een nieuw schooljaar weten hoe het schooljaar is ingedeeld.

Derde lid

Buiten de vakanties en andere vrije dagen op grond van artikel 2.43, mag het bevoegd gezag een maximaal aantal dagen per schooljaar aanwijzen waarop geen onderwijs wordt verzorgd. Bij een vijfdaagse schoolweek gaat het om maximaal twaalf dagen, bij een zesdaagse schoolweek om maximaal dertien dagen. Deze dagen mogen niet samenvallen met de dagen waarop op grond van andere bepalingen geen onderwijs wordt verzorgd. Maximaal zes van deze onderwijsvrije dagen mogen rondom de centraal vastgestelde zomervakantie worden ingepland. De dagen rond de zomer worden in de regel gebruikt voor opstart- en afrondingsactiviteiten rondom de vakantie. Met het stellen van een maximaal aantal onderwijsvrije dagen rond de zomervakantie wordt voorkomen dat in de zomer te lang geen onderwijs wordt verzorgd.

Artikel 2.43. Aantal dagen vakanties

Eerste lid

In artikel 2.39, eerste lid, WVO 20xx is geregeld dat in elk schooljaar op ten minste 189 dagen onderwijs wordt verzorgd. Deze minimumnorm wordt in dit artikel nader uitgewerkt. Het eerste lid noemt het aantal dagen dat per schooljaar maximaal aan centraal vastgestelde vakanties mag worden besteed. De vaststelling van de perioden waarin het per regio vakantie is vindt plaats bij ministeriële regeling, in de Regeling vaststelling schoolvakanties.

Tweede lid

In aanvulling op de centraal vastgestelde vakanties, mag het bevoegd gezag op grond van dit lid in principe zelf één of meer vakanties vaststellen, als de vakanties die zijn vastgesteld bij ministeriële regeling minder dagen omvatten dan op grond van het eerste lid maximaal is toegestaan.

Derde lid

Voor de telling van het maximaal aantal vrije (vakantie) dagen per schooljaar, zijn in dit artikellid regels gesteld. Bij een zesdaagse schoolweek wordt op zaterdag geen onderwijs verzorgd. Bij een vijfdaagse schoolweek wordt er geen onderwijs verzorgd op zaterdag en op zondagen. Deze dagen in het weekend tellen niet mee voor het aantal vakantiedagen.

Vierde lid

Als één van de feestdagen als bedoeld in artikel 2.42, eerste lid, onderdelen c en d, of het tweede lid, valt tijdens een centraal, bij ministeriële regeling, vastgestelde vakantie, telt die dag mee als vakantiedag, maar leidt dat niet tot een recht op een extra onderwijsvrije dag. Valt een dergelijke feestdag buiten de centrale vakantie, dan telt deze dag niet mee voor het maximum aantal dagen vakantie.

Artikel 2.44. Aantal klokuren onderwijs in de praktijk bij praktijkonderwijs

Dit artikel moet in Caribisch Nederland anders worden gelezen, zie artikel 9.5.

In artikel 2.38, achtste lid, WVO 20xx is bepaald dat bij algemene maatregel van bestuur regels worden gesteld over het aantal klokuren dat het onderwijs in de praktijk van de uitoefening van een vak of beroep in het kader van het praktijkonderwijs in een schoolweek ten hoogste omvat. Dit aantal uren is in artikel 2.44 vastgesteld op gemiddeld ten hoogste 50% van het aantal uren waarin onderwijs wordt verzorgd. Dit geldt voor de gehele cursusduur van een leerling.

Leerlingen die praktijkonderwijs volgen en zeventien jaar worden of zijn geworden in een schooljaar, mogen maximaal 80% van het aantal onderwijsuren per week stagelopen. In de praktijk betekent dit een beperking tot maximaal vier dagen stage per week.

Artikel 2.45. Meetellen onderwijstijd voortgezet speciaal onderwijs

Dit artikel stelt voorwaarden voor het meetellen van de onderwijstijd van leerlingen die een deel van het onderwijs volgen op een andere school of instelling voor voortgezet speciaal onderwijs dan de school waarop zij zijn ingeschreven.

In het eerste lid wordt de eis gesteld dat een schriftelijke overeenkomst tussen de betrokken bevoegd gezagsorganen wordt gesloten. Hierin moeten in elk geval de onderdelen, genoemd in het tweede en derde lid, worden uitgewerkt. Deze onderdelen gaan over de termijn waarbinnen de leerling het onderwijs op de andere school volgt, het deel van het onderwijsaanbod, het aantal lessen per week per vak/onderwijsactiviteit en de aanwezigheid van een leraar van de school en andere begeleiding van de leerling.

Ook worden afspraken gemaakt over eventuele verrekeningen van personele of materiële kosten. Afspraken over personele of materiële kosten hoeven niet te worden gemaakt wanneer het gaat om scholen die zijn verbonden aan een justitiële jeugdinstelling of een gesloten accommodatie als bedoeld in de Jeugdwet. Voor deze scholen is een plaatsbekostiging uit 's Rijks kas geregeld.

Wanneer er sprake is van symbiose tussen scholen (of scholengemeenschappen in het voortgezet onderwijs) die onderdeel uitmaken van hetzelfde bevoegd gezag, dan moet, zo bepaalt het vierde lid, dat bevoegd gezag de onderwerpen die in het tweede lid of derde lid zijn genoemd, regelen op een manier die voor beide betrokken scholen (of scholengemeenschappen) duidelijk is. Deze scholen hoeven geen overeenkomst te sluiten, omdat ze tot hetzelfde bevoegd gezag behoren.

Paragraaf 9. Extra begeleiding en ondersteuning van leerlingen

Omdat Caribisch Nederland een eigen zorgstructuur heeft, geldt deze paragraaf daar niet.

Artikel 2.46. Beoordelingscriteria samenwerkingsverband praktijkonderwijs en leerwegondersteunend onderwijs

Op grond van artikel 2.47, tweede lid, en artikel 2.49 WVO 20xx, beslist het samenwerkingsverband op aanvraag van het bevoegd gezag of een leerling is aangewezen op leerwegondersteunend onderwijs, en of een leerling toelaatbaar is tot het praktijkonderwijs. De aanvraag wordt gedaan door het bevoegd gezag van de school waar een leerling zich aanmeldt, of door de school waaraan de leerling is ingeschreven. Dit artikel bevat de criteria op basis waarvan samenwerkingsverbanden dergelijke aanvragen moeten beoordelen: het stelt eisen aan de inhoud van beoordelingsdossiers.

Eerste lid

Dit lid bevat de criteria voor de gegevens op basis waarvan het samenwerkingsverband zich een oordeel vormt over de toelaatbaarheid tot het praktijkonderwijs of het aangewezen zijn op het leerwegondersteunend onderwijs. Het samenwerkingsverband toetst éénmalig aan de hand van deze criteria of de leerling in aanmerking komt voor leerwegondersteunend onderwijs of praktijkonderwijs. Bij de aanvraag voor toelaatbaarheid tot het praktijkonderwijs wordt ook de zienswijze van de ouders van de betreffende leerling betrokken.

Tweede lid

Bij het opstellen van de dossiers die de gegevens bevatten die zijn genoemd in het eerste lid, kunnen verschillende instrumenten worden benut. In dit tweede lid is aangegeven dat de screenings- of testinstrumenten waarmee het leerling-dossier mag worden opgesteld jaarlijks bij ministeriële regeling worden vastgesteld. Het bevoegd gezag moet de instrumenten uit deze lijst gebruiken bij de aanvraag. IQ-testen en persoonlijkheidstesten moeten worden afgenomen door of onder verantwoordelijkheid van een diagnostisch geschoold psycholoog of een diagnostisch geschoold orthopedagoog. In het laatste geval wordt het onderzoek gedaan door testassistenten die daarvoor geschoold zijn. Toetsen om de leerachterstand in beeld te brengen moeten worden afgenomen door een didactisch geschoold persoon, bijvoorbeeld de docent.

Derde lid

In dit lid is aangegeven hoe de leerachterstand van de leerling wordt bepaald. De afkorting DLE staat voor 'didactische leeftijdseenheden'. Het gaat om het aantal maanden onderwijs dat behoort bij het niveau dat de leerling feitelijk heeft bereikt. De afkorting DL staat voor 'didactische leeftijd' en betekent het aantal maanden dat een leerling vanaf groep drie in de perioden van september tot en met juni was ingeschreven bij een school in de zin van de WPO of de WEC. Het niveau dat een leerling op een bepaald moment heeft bereikt, wordt weergegeven in didactische leeftijdseenheden en bepaald aan de hand van scores op toetsen of testen. Het bereikte niveau wordt afgezet tegen de didactische leeftijd van de leerling op het moment van toetsing. Als een leerling bijvoorbeeld een DLE heeft van 45 (niveau januari groep 7) en een DL van 60 (juni groep 8), dan heeft de betreffende leerling een leerachterstand van 0,25.

Voor de indicatie leerwegondersteunend onderwijs of praktijkonderwijs wordt uitgegaan van de didactische leeftijd die een leerling op het moment van toetsen bereikt heeft.

Vierde en vijfde lid

Het vierde lid, bevat de criteria om voor het praktijkonderwijs in aanmerking te komen. De criteria om in aanmerking te komen voor leerwegondersteunend onderwijs, zijn in het vijfde lid opgenomen.

Zesde lid

Leerlingen scoren soms strijdig op de criteria voor leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs. Dat is het geval als de score op één criterium wijst op praktijkonderwijs, terwijl de score op een ander criterium wijst op leerwegondersteunend onderwijs. Leerlingen met dergelijke scores komen voor zowel het praktijkonderwijs als het leerwegondersteunend onderwijs in aanmerking. Het bevoegd gezag moet de aanvraag gedegen motiveren, en aangeven of het vindt dat de leerling moet worden aangewezen op het leerwegondersteunend onderwijs, of toelaatbaar moet worden verklaard tot het praktijkonderwijs.

Artikel 2.47. Criteria toelaatbaarheid praktijkonderwijs voor bijzondere groepen leerlingen

Omdat Caribisch Nederland een eigen zorgstructuur heeft, geldt deze paragraaf daar niet.

Eerste lid

Dit lid bevat een uitwerking van de in artikel 2.30, vierde lid, WVO 20xx geregelde mogelijkheid om een aanvraag voor praktijkonderwijs te doen voor leerlingen die voldoen aan 'criteria die zijn gesteld bij of krachtens algemene maatregel van bestuur'. In artikel 2.47 zijn regels gesteld over twee bijzondere groepen van leerlingen. Het gaat dan om leerlingen waarvan het bevoegd gezag van een school voor praktijkonderwijs vindt dat het praktijkonderwijs het best bij hun behoeften aansluit. De eerste groep bestaat uit leerlingen die zijn ingeschreven op het vbo of mavo en zijn aangewezen op leerwegondersteunend onderwijs, met scores in het grensvlak tussen leerwegondersteunend onderwijs (lwoo) en praktijkonderwijs (pro). Het bevoegd gezag van de school waar de leerling is ingeschreven moet oordelen dat er sprake is van een toegenomen problematiek, nadat de leerling op het leerwegondersteunend onderwijs is aangewezen. Verder moet er naar het oordeel van het bevoegd gezag sprake zijn van een stapeling van andersoortige problematiek dan wordt beoordeeld in het onderzoek of de leerling op leerwegondersteunend onderwijs is aangewezen, of toelaatbaar is tot het praktijkonderwijs.

De andere groep leerlingen die op grond van dit artikel in aanmerking kan komen voor praktijkonderwijs, bestaat uit leerlingen met een toelaatbaarheidsverklaring voor het (v)so, die qua IQ of leerachterstand voldoen aan de criteria voor toelating tot het praktijkonderwijs. Het bevoegd gezag moet oordelen dat er ongeacht hun IQ of leerachterstand sprake is van een zodanige problematiek dat toelating tot het praktijkonderwijs geboden is.

Een aanvraag voor een toelaatbaarheidsverklaring op grond van dit artikel, kan alleen worden ingediend door een school voor praktijkonderwijs. Als een leerling is ingeschreven op een andere

school en het bevoegd gezag van die school van mening is dat de leerling beter op zijn plek zou zijn in het praktijkonderwijs, moet die school in overleg gaan met een school voor praktijkonderwijs, en die school vragen een toelaatbaarheidsverklaring aan te vragen voor de leerling. Een toelaatbaarheidsverklaring kan ook worden afgegeven als het een leerling betreft die uit het basisonderwijs afkomstig is en nog niet op een school voor voortgezet onderwijs ingeschreven is geweest.

Tweede lid:

Voor de beoordeling van de aanvraag, moet een school verschillende gegevens aanleveren:

- een kopie van de beslissing dat de leerling is aangewezen op lwoo of toelaatbaar is tot (v)so, of van het ontwikkelingsperspectief,
- de zienswijze en instemming van de ouders,
- een motivering van het bevoegd gezag dat de leerling voldoet aan de voorschriften die zijn genoemd in het eerste lid van dit artikel, en
- een leerling-dossier met gegevens die de motivering van de school onderbouwen.

De voorbereiding en het aanleveren van de benodigde documenten zijn voornamelijk taken van de verwijzende school. De school voor praktijkonderwijs maakt na overleg met de verwijzende school en op basis van het ontwikkelingsperspectief of onderwijskundig rapport en het leerling-dossier een afweging of de desbetreffende leerling voldoet aan de criteria van het eerste lid. De school voor praktijkonderwijs kan deze afweging pas goed maken als over de leerling voldoende en relevante informatie is verstrekt door de verwijzende school, en kan de verwijzende school vragen om meer informatie aan te leveren.

Als de school voor praktijkonderwijs tot de conclusie komt dat de zorgbehoefte van de leerling aansluit bij haar aanbod van het praktijkonderwijs en de leerling voldoet aan de andere eisen die gesteld worden in het eerste lid, kan het bevoegd gezag van die school een aanvraag voor een toelaatbaarheidsverklaring praktijkonderwijs indienen bij het samenwerkingsverband.

De motivering, bedoeld in het tweede lid, onderdeel c, wordt verzorgd door de school voor praktijkonderwijs. De bij de aanvraag betrokken scholen bepalen in onderling overleg wie de ouders benadert om hen te vragen hun zienswijze over en instemming met een overstap naar het praktijkonderwijs schriftelijk te geven (tweede lid, onderdeel b).

Artikel 2.48. Mogelijkheid afwijken van landelijke criteria, procedure, duur en licenties (leerwegondersteunend onderwijs)

Omdat Caribisch Nederland een eigen zorgstructuur heeft, geldt deze paragraaf daar niet.

Eerste lid

In artikel 2.48 WVO 20xx is geregeld dat samenwerkingsverbanden ervoor kunnen kiezen om af te wijken van de landelijke criteria, procedure en de duur van de ondersteuningstoewijzing van lwoo. Dit wordt de mogelijkheid tot «opting out» genoemd. Artikel 2.51 van dit besluit regelt dat de geldigheidsduur van de toewijzing voor lwoo minimaal één volledig schooljaar moet zijn, ook als een samenwerkingsverband kiest voor opting out.

Tweede lid

In het tweede lid van dit artikel is een grondslag opgenomen om bij ministeriële regeling nadere voorschriften te kunnen vaststellen over de procedure van opting out. Het gaat dan om regels van administratieve aard, bijvoorbeeld over het moment waarop aan DUO gemeld moet worden welke scholen in het samenwerkingsverband voorgedragen worden voor een lwoo-licentie.

Artikel 2.49. Inhoud ontwikkelingsperspectief praktijkonderwijs of extra ondersteuning

Omdat Caribisch Nederland een eigen zorgstructuur heeft, geldt deze paragraaf daar niet.

Op grond van artikel 2.44, eerste lid, WVO 20xx moet het bevoegd gezag een ontwikkelingsperspectief (op Caribisch Nederland: handelingsplan, zie artikel 11.8 WVO 20xx) vaststellen voor alle leerlingen die praktijkonderwijs volgen, of extra ondersteuning nodig hebben –

met uitzondering van leerlingen die uitsluitend extra ondersteuning in de vorm van leerwegondersteunend onderwijs ontvangen -. Artikel 2.49 bepaalt welke informatie het ontwikkelingsperspectief in elk geval moet bevatten. Het gaat om een aantal verplichte onderdelen waarvoor globale eisen zijn gesteld, maar waarvoor geen instrumenten of modellen zijn voorgeschreven. Scholen kunnen zelf bepalen hoe ze het ontwikkelingsperspectief onderbouwen en welke (onderzoeks-) instrumenten zij daarvoor gebruiken.

De verplichte onderdelen van het ontwikkelingsperspectief zijn:

1. De te verwachten uitstroombestemming van de leerling. Daarmee wordt de verwachte uitstroom bedoeld naar het vervolgonderwijs (mbo, hbo of wo), of – als het gaat om praktijkonderwijs – de verwachting over het soort functie dat de leerling op de arbeidsmarkt kan vervullen.
2. De onderbouwing van de verwachte uitstroombestemming van de leerling. Deze moet samenhangende argumenten bevatten die relevant zijn voor het onderwijs. In deze onderbouwing moet rekening worden gehouden met de mogelijkheden van de leerling in relatie tot de voor de uitstroombestemming vereiste kennis en vaardigheden. De onderbouwing bevat ten minste een weergave van de belemmerende en bevorderende factoren die van invloed zijn op het onderwijs aan de leerling. Het gaat dan om leerlinggebonden factoren en om omgevingsfactoren die het onderwijsproces kunnen beïnvloeden en die (mede) bepalen of een leerling een bepaalde uitstroombestemming kan bereiken, zoals motivatie, doorzettingsvermogen, een stimulerende thuisomgeving en/of kenmerken van de leerling zelf. Deze factoren vormen belangrijke bouwstenen in de onderbouwing van de keuze die wordt gemaakt voor de te verwachten uitstroombestemming van de leerling. Wanneer het bevoegd gezag het ontwikkelingsperspectief voor de eerste keer na inschrijving vaststelt, zal de onderbouwing een weergave zijn van de voor de uitstroombestemming relevante gegevens in de beginsituatie van de leerling, zoals die bijvoorbeeld blijkt uit het onderwijskundig rapport indien de leerling eerder onderwijs heeft gevolgd.

Artikel 2.50. Orthopedagogisch-didactische centra

Omdat Caribisch Nederland een eigen zorgstructuur heeft, geldt deze paragraaf daar niet.

Samenwerkingsverbanden hebben als doelstelling het realiseren van een samenhangend geheel van onderwijsvoorzieningen binnen en tussen scholen, zodat leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doormaken en leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben een zo passend mogelijke plaats in het onderwijs krijgen. Om dat doel te bereiken, kan het samenwerkingsverband op grond van artikel 2.47, twaalfde lid, WVO 20xx een of meer orthopedagogisch-didactische centra (opdc) inrichten. Artikel 2.50 stelt op besluitniveau regels over de voorwaarden waaronder dergelijke voorzieningen kunnen worden ingericht.

Eerste lid

Samenwerkingsverbanden moeten zich houden aan de voorwaarden die gelden voor het inrichten van orthopedagogische centra. Als het samenwerkingsverband een opdc inricht, moet het onderdeel uitmaken van (het ondersteuningsplan) van het samenwerkingsverband. De inspectie houdt toezicht op de kwaliteit van het onderwijs in de opdc en toetst of het opdc is opgenomen in het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband.

Tweede lid

De school waar een leerling is of wordt ingeschreven, plaatst deze in een opdc. Die plaatsing is altijd tijdelijk. De school blijft verantwoordelijk voor het onderwijs aan de leerling en bijvoorbeeld ook voor de verzuimregistratie. De plaatsing zal – als extra ondersteuningsbehoefte – worden opgenomen in het ontwikkelingsperspectief, zodat de ouders er bij betrokken zijn (zie artikel 2.44 WVO 20xx). Bij het opdc kan geen eindexamen worden afgelegd, dat doet een leerling op de school waar hij of zij is ingeschreven.

Derde lid

Als leerlingen langer dan drie maanden op het opdc verblijven, moeten de lessen die zij volgen worden gegeven door leraren die daarvoor bevoegd zijn.

Artikel 2.51. Deskundigen samenwerkingsverband

Omdat Caribisch Nederland een eigen zorgstructuur heeft, geldt deze paragraaf daar niet.

Eén van de taken van samenwerkingsverbanden, is het beoordelen of leerlingen zijn aangewezen op het leerwegondersteunend onderwijs, of toelaatbaar zijn tot het praktijkonderwijs of het voortgezet speciaal onderwijs. De samenwerkingsverbanden moeten ervoor zorgen dat zij over die beoordeling advies krijgen van deskundigen, zo volgt uit artikel 2.47, veertiende lid, WVO 20xx.

In dit artikel is geregeld door welk type deskundigen het samenwerkingsverband zich in dit kader moet laten adviseren. Voor de toelating tot het (voortgezet) speciaal onderwijs moet het samenwerkingsverband zich laten adviseren door minimaal twee deskundigen, waaronder in elk geval een orthopedagoog of een psycholoog. De tweede deskundige is afhankelijk van de ondersteuningsvraag van de leerling (zoals blijkt uit de gegevens van de ouders of de school). Het kan gaan om een kinder- of jeugdpsycholoog, een pedagoog, een maatschappelijk werker, een arts of een kinderpsychiater. Door het opleggen van deze verplichting is geborgd dat het samenwerkingsverband relevante deskundigheid betreft bij de beslissing over het wel of niet verwijzen van leerlingen naar speciale voorzieningen in het samenwerkingsverband.

Orthopedagogen beschikken over brede deskundigheid over kinderen met een mentale en/of fysieke beperking en kinderen in een problematische leer- of opvoedingssituatie. Een orthopedagoog heeft een bachelor in pedagogiek afgerond en een master in orthopedagogiek, en bij voorkeur relevante werkervaring. Als het samenwerkingsverband ervoor kiest zich te laten adviseren door een psycholoog, wordt aanbevolen om te kiezen voor een psycholoog die beschikt over relevante werkervaring en kennis van kind- en systeemniveau, zodat deze deskundig is over de ontwikkeling van kinderen en jeugdigen en het systeem waarin zij opgroeien.

Tweede lid

Voor de beslissing over de toelaatbaarheid van leerlingen tot het praktijkonderwijs, en het al dan niet aangewezen zijn op leerwegondersteunend onderwijs, is specifieke deskundigheid vereist. In aanvulling op de in het eerste lid genoemde deskundigen, is in dit lid daarom als tweede (aanbevolen) deskundige een deskundige op het terrein van vmbo en praktijkonderwijs toegevoegd. Samenwerkingsverbanden kunnen er bij de toewijzing van leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs voor kiezen om deze deskundige als tweede verplichte deskundige te laten adviseren.

Voor de toewijzing van leerwegondersteunend onderwijs en/of praktijkonderwijs, moet een deskundige goed kunnen inschatten of een leerling wel of niet in staat is om (met extra ondersteuning) een vmbo-diploma te halen. Het gaat hier niet alleen om een keuze over de ondersteuning die een leerling krijgt, maar ook over de schoolsoort waar de leerling naartoe gaat. Met name voor leerlingen die zich op het grensvlak van lwoo en pro bevinden, is het van belang dat over die inschatting wordt geadviseerd door een deskundige die kennis heeft over deze schoolsoorten.

Paragraaf 10 Indicatoren beoordeling leerresultaten voortgezet onderwijs

Op grond van artikel 11.28 van de WVO 20XX is de regeling over zeer zwak onderwijs en de beoordeling van leerresultaten, niet van toepassing in Caribisch Nederland. Daarom is deze paragraaf daar niet van toepassing.

Artikel 2.52. Wijze van beoordeling leerresultaten voortgezet onderwijs

Eerste lid

Dit artikel gaat over de indicatoren die de inspectie moet hanteren voor de beoordeling van de leerresultaten van een school. Met de term "percentage leerlingen met een onvertraagde studievoortgang" wordt tot uitdrukking gebracht wat er met deze indicatoren wordt gemeten, namelijk het percentage succesvolle overgangen van leerlingen naar een volgend leerjaar. Dit wordt bepaald aan de hand van regels (zie artikel 2.56) over het verschil tussen de verwachte onderwijspositie van de leerling op basis van het onderwijskundig rapport en de door de leerling daadwerkelijk bereikte onderwijspositie in het derde leerjaar. Deze regels zijn te vinden in de Regeling leerresultaten VO 2016. Die ministeriële regeling bepaalt ook hoe het doubleren van de leerling wordt meegerekend.

Tweede lid

In artikel 2.94, eerste lid, WVO 20xx is geregeld dat de kwaliteit van het onderwijs aan een school de kwalificatie zeer zwak heeft, als "de leerresultaten van het vwo, het havo, het mavo, het vbo, het vmbo in de theoretische leerweg en de gemengde leerweg, het vmbo in de basisberoepsgerichte leerweg dan wel het vmbo in de kaderberoepsgerichte leerweg ernstig en langdurig tekortschieten en het bevoegd gezag in verband met dit tekortschieten ook tekortschiet in de naleving van een of meer regels die zijn gesteld bij of krachtens deze wet." Omdat dat artikel een onderscheid maakt naar de afzonderlijke schoolsoorten en leerwegen, worden de indicatoren per afzonderlijke schoolsoort en leerweg vastgesteld.

Derde lid

De in het eerste lid genoemde indicatoren kunnen voorafgaand aan de beoordeling, volgens bij ministeriële regeling te stellen regels (zie artikel 2.53, eerste lid) worden gecorrigeerd voor groepskenmerken en individuele kenmerken van leerlingen. Bij deze correctie moet altijd rekening worden gehouden met sociaal-economische situatie van de leerlingen. Daarbij moet worden gedacht aan de relatie tot de «armoede probleem cumulatie gebieden» (APCG).

Vierde lid

In het vierde lid is tot uitdrukking gebracht dat er voor alle indicatoren gecorrigeerd moet kunnen worden op grond van bijzondere omstandigheden. Een voorbeeld daarvan kan een sterfgeval zijn, dat van doorslaggevende invloed is geweest op de leerresultaten.

Artikel 2.53. Ministeriële regeling berekening indicatoren, benodigde gegevens en oordeel over leerresultaten onderwijs

De berekening van de in artikel 2.55 opgenomen indicatoren voor de beoordeling van de leerresultaten, is nader geregeld in een ministeriële regeling: de Regeling leerresultaten VO 2016. Naast deze rekenregels, bevat die regeling regels over de aard en de aantallen gegevens die ten minste nodig zijn voor de toepassing van de indicatoren, de normering waarop de inspectie het oordeel voldoende dan wel onvoldoende leerresultaat baseert, en over de wijze waarop de beoordelingen, gebaseerd op de afzonderlijke indicatoren, leiden tot een oordeel over de leerresultaten. Al deze zaken staan niet in dit besluit maar in een regeling, omdat de wijze van meting en beoordeling relatief vaak aan verandering onderhevig kan zijn.

Artikel 2.54. Procedure vaststelling en wijziging indicatoren

De procedure voor vaststelling of wijziging van de indicatoren is hetzelfde in het primair en voortgezet onderwijs. Voor het primair onderwijs is de procedure beschreven in artikel 34.5 van het Besluit bekostiging WPO.

De procedure voor vaststelling of wijziging van de landelijke normering is als volgt geregeld:

1. Vaststelling of wijziging is een bevoegdheid van de Minister;

2. De Minister oefent deze bevoegdheid uitsluitend uit op voorstel van de inspecteur-generaal van het onderwijs (IGO);
3. De IGO betreft bij een eventueel voorstel recente ontwikkelingen, een eigen analyse en signalen vanwege organisaties uit het onderwijsveld;
4. Over het concept-voorstel overlegt de IGO met de daarvoor in aanmerking komende organisaties uit het onderwijsveld.
5. De IGO legt het uiteindelijke voorstel voor aan de Minister, en vermeldt daarbij hoe in het voorstel rekening is gehouden met de reacties van de geraadpleegde organisaties uit het onderwijsveld;
6. De Minister besluit naar aanleiding van het voorstel over wijziging van een normering of vaststelling van een nieuwe normering. Komt er inderdaad een wijziging of een nieuwe norm, dan betekent dat dat de desbetreffende ministeriële regeling wordt aangepast of een ontwerp-algemene maatregel van bestuur of een voorstel van wet wordt voorbereid (afhankelijk van de voorgestelde wijziging).

Paragraaf 11 Onderwijskundige verbanden en samenwerking

Paragraaf 11.1 Samenwerking tussen scholen onderling en met instellingen voor educatie en beroepsonderwijs voor doelmatig en doeltreffend onderwijs

Op grond van artikel 2.100 WVO 20xx kan het bevoegd gezag leerlingen in de gelegenheid stellen om ook onderwijs te ontvangen dat wordt verzorgd door een andere vo-school, of een instelling voor educatie en beroepsonderwijs, de zogenoemde 'uitbesteding'. Leerlingen kunnen in dit kader ook deelnemen aan een opleiding voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo). Artikel 2.100 WVO 20xx beschrijft drie redenen waarom het bevoegd gezag de leerlingen kan uitbesteden: allereerst kan het leerlingen met bijzondere kenmerken soms beter in staat stellen om een vo-diploma te behalen. Verder biedt het leerlingen soms meer kans om met een gunstig resultaat vervolgonderwijs te volgen. Tot slot kan samenwerking ertoe leiden dat onderwijsvoorzieningen doelmatiger worden gebruikt. Deze paragraaf stelt nadere regels over de mogelijkheid tot samenwerking tussen scholen, of tussen scholen en instellingen.

Artikel 2.55. Inhoud samenwerkingsovereenkomst voor doelmatig en doeltreffend onderwijs

In Caribisch Nederland kan bij een samenwerkingsovereenkomst als bedoeld in artikel 2.55 deels worden afgeweken van de inhoud van artikel 2.56. Zie hierover artikel 9.7.

Uit artikel 2.99 WVO 20xx volgt dat uitbesteding alleen mag plaatsvinden als er een samenwerkingsovereenkomst wordt gesloten tussen de vo-scholen, of tussen de vo-school en de (WEB-)instelling. Bij amvb wordt vervolgens geregeld welke onderwerpen deze overeenkomst in elk geval omvat. Die regels worden in artikel 2.58 gesteld. Hierbij zij opgemerkt dat een groot deel ervan voorheen op wetsniveau geregeld was, in het derde lid van artikel 58a WVO.

Een gedegen samenwerkingsovereenkomst is van groot belang voor het slagen van de samenwerking. Als leerlingen voor een langere periode onderwijs aan een andere school of instelling mogen volgen, zijn ze uit het directe zicht van de school waar ze ingeschreven staan. Het bevoegd gezag waar de leerling staat ingeschreven blijft echter verantwoordelijk voor die leerling en het onderwijs dat hij of zij volgt. Als de kwaliteit van het onderwijs dat door de ontvangende school of instelling wordt verzorgd onder de maat is, wordt het uitbestedende bevoegd gezagdaarop aangesproken, terwijl het niet direct invloed heeft op die kwaliteit. Ook de onderwijsopbrengsten worden aan dat bevoegd gezag toegeschreven. Ditzelfde principe geldt voor het leerlingenverzuim: de verzuimregistratie moet worden bijgehouden door de uitbestedende school, terwijl de leerling niet komt opdagen op een andere school of instelling. Hoe minder een leerling les volgt op de school waar hij of zij ingeschreven staat, hoe moeilijker het voor die school wordt om in beeld te houden of het wel goed gaat met die leerling.

In 2015 is een aanvullende eis opgenomen voor de samenwerkingsovereenkomst. De samenwerkende scholen zijn sindsdien verplicht om afspraken te maken over de wijze waarop zij regelmatig contact onderhouden met de leerlingen waarvoor zij verantwoordelijk zijn (onderdeel f).

Dit kan bijvoorbeeld door een deel van de lessen aan te blijven bieden op de school waar de leerlingen zijn ingeschreven, en de leerlingen slechts voor bepaalde vakken uit te besteden. Maar deze afspraak kan ook worden vormgegeven door de mentor van de uitbestedende school geregeld een mentoruur of huiswerkbegeleiding of andere contacturen te laten verzorgen op de school waar de leerlingen feitelijk onderwijs volgen. Door het contact op deze wijze te organiseren, hoeven de leerlingen niet heen en weer te reizen, en kan de mentor toch zicht houden op en aanspreekbaar blijven voor zijn leerlingen. Het moet zowel voor de scholen of instellingen, als voor de leerlingen en de ouders glashelder zijn wie ze moeten aanspreken als er sprake is van problemen of incidenten. Voor ouders moet het aanspreekpunt het bevoegd gezag zijn van de school of instelling waar zij hun kind hebben ingeschreven. Dit bevoegd gezag moet vervolgens op basis van de samenwerkingsovereenkomst het bevoegd gezag van de school of instelling waar het onderwijs gevolgd wordt, kunnen aanspreken. In zulke gevallen is het de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag van de school of instelling waar de leerlingen staan ingeschreven om veranderingen of optreden af te dwingen van het bevoegd gezag van de school of instelling waar onderwijs wordt gevolgd, of om de samenwerking te beëindigen.

Dit alles betekent ook dat de school duidelijk moet communiceren over het uit te besteden gedeelte van het onderwijsprogramma. Artikel 2.92 WVO 20xx bepaalt dat de schoolgids de ouders en leerlingen onder meer informeert over de werkwijze van de school en het verzuimbeleid. Het is uiteraard van belang dat de school in de schoolgids, en in voorkomende gevallen ook in het programma van toetsing en afsluiting, opneemt welke gedeeltes van het programma aan een andere school worden uitbesteed, en welke school dat is. Ook verdient het aanbeveling duidelijk te maken waar ouders moeten aankloppen in het geval van problemen en incidenten.

Artikel 2.56. Voorwaarden om onderwijs te ontvangen op een andere school of aan een instelling voor educatie en beroepsopleiding

In Caribisch Nederland kan bij een samenwerkingsovereenkomst als bedoeld in artikel 2.55 deels worden afgeweken van de inhoud van artikel 2.56. Zie hierover artikel 9.7.

Eerste lid

Dit artikel regelt de voorwaarden voor **uitbesteding**. In artikel 2.99, tweede lid, WVO 20xx zijn de drie doelen van uitbesteding genoemd. Artikel 2.56 concretiseert deze doelen. Toepassing van de mogelijkheid tot uitbesteding kan op grond van art. 2.99 WVO 20xx allereerst plaatsvinden om leerlingen met bijzondere kenmerken beter in staat te stellen een vo-diploma te behalen. Uit artikel 2.55 volgt dat het hier gaat over leerlingen in het derde of vierde leerjaar van het vmbo, die naar het oordeel van het bevoegd gezag van de vo-school een vergrote kans lopen om het onderwijs te verlaten zonder diploma op ten minste het niveau van de basisberoepsopleiding.

Art. 2.99, tweede lid, onderdeel b, WVO 20xx stelt verder dat uitbesteding mogelijk is om 'leerlingen meer kansen te geven vervolgonderwijs met gunstig resultaat te volgen'. Uit artikel 2.56, eerste lid, onderdeel b, volgt dat het hier gaat om onderwijs in aanvulling op de opleiding die een leerling al volgt: het gaat om extra verrijking, verdieping of oriëntatie, of om het volgen van onderdelen van beroepsopleidingen of opleidingen educatie naast het volgen van een vo-opleiding.

Tot slot is uitbesteding mogelijk als dat tot een doelmatiger gebruik van onderwijsvoorzieningen leidt. De groep leerlingen die met dit doel kan worden uitbesteed is niet ingeperkt, uitbesteding met deze doelstelling is voor iedere leerling mogelijk.

Tweede lid

Leerlingen mogen niet het volledige onderwijsprogramma worden uitbesteed. Tot een aantal jaar geleden konden scholen een leerling maximaal 50% van het aantal klokuren *per schooljaar* uitbesteden. Dit is vanaf 1 januari 2016 veranderd: scholen mogen hun leerlingen nu maximaal 50% van het aantal klokuren *per leergang* (cursusduur) uitbesteden. De doelen waarvoor mag uitbesteed zijn daarbij gelijk gebleven. Leerlingen mogen meer dan de helft van een schooljaar, of een heel schooljaar, of zelfs een hele bovenbouw aan een andere school of instelling worden uitbesteed, als 50% van de totale leergang bij de school van inschrijving wordt gevolgd.

Opmerking [HB1]: 2.100 lid 2:

2. Het eerste lid wordt toegepast om:
- leerlingen met bijzondere kenmerken beter in staat te stellen een diploma als bedoeld in deze wet te behalen;
  - leerlingen meer kansen te geven vervolgonderwijs met gunstig resultaat te volgen; of
  - onderwijsvoorzieningen doelmatiger te gebruiken.

Artikel 2.57. Voorwaarden voor scholen voor samenwerking voor doelmatig en doeltreffend onderwijs

Om te voorkomen dat een school alle leerlingen van de gehele bovenbouw uitbesteedt, verplicht dit artikel de school ertoe om ten minste één onderwijsprogramma in de bovenbouw aan de eigen school te verzorgen. Bij een school voor vwo of havo betekent dit dat de school minimaal één van de profielen natuur en techniek, natuur en gezondheid, economie en maatschappij of cultuur en maatschappij volledig aan de eigen school moet blijven verzorgen. Als het gaat om een school voor mavo, geldt dat ten minste één van de profielen techniek, zorg en welzijn, economie of landbouw volledig aan de eigen school moet worden verzorgd. Voor de scholen voor vbo geldt hetzelfde principe. Ten minste één van de op de school te kiezen examenroutes moet volledig worden aangeboden, zodat de leerlingen het volledige onderwijsprogramma tot en met het laatste leerjaar kunnen volgen op de eigen school.

Artikel 2.58. Voorwaarden om als VO-ingeschrevene deel te kunnen nemen aan een opleiding vavo

Dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.8.

Dit artikel bevat een doelbeschrijving van de leerlingen die kunnen worden uitbesteed aan het vavo. De vo-school moet tijdig constateren dat een andere omgeving voor de leerling beter is, omdat de school moet zorgen voor de uitbesteding en de overdracht van bekostigingsmiddelen. Zij moet daartoe ook actief samenwerken met het ROC dat het vavo verzorgt.

Ook bij uitbesteding aan het vavo blijft de leerling ingeschreven bij de vo-school en is deze school eindverantwoordelijk, maar anders dan bij andere vormen van uitbesteding is het ingekochte traject volledig vervangend voor de reguliere leerweg binnen de school, en is een terugkeer van de leerling naar de school hier niet aan de orde.

De verantwoordelijkheid van de school is hierbij in feite die van opdrachtgever: zij draagt de uitvoering van het onderwijs voor bepaalde leerlingen voor wie dat beter is, op aan een instelling die een voor deze leerling meer geschikt pedagogisch klimaat kan bieden. Het ROC is binnen deze opdracht volledig verantwoordelijk voor uitvoering van onderwijs en examen binnen de voorschriften van de WEB voor het vavo.

Uitbesteding aan het vavo is op grond van dit artikel mogelijk voor:

Situatie:	16 of 17 jarige leerlingen, of 18 jarige leerlingen met een ononderbroken schoolloopbaan in het vo:
De leerling die nog geen eindexamen heeft afgelegd (vmbo-tl, havo, vwo)	mag voltijd uitbesteed worden naar vmbo-tl, havo of vwo, verbonden aan een vavo-instelling
De leerling die gezakt is voor zijn eerste of volgende vo-opleiding (vmbo-gl, vmbo-tl, havo, vwo)	mag voltijd uitbesteed worden naar vmbo-tl, havo of vwo, verbonden aan een vavo-instelling mag deeltijd uitbesteed worden naar vmbo-tl, havo of vwo, verbonden aan een vavo-instelling, om de vakken waarvoor een onvoldoende is behaald alsnog te behalen
De leerling die een vmbo of havo-opleiding succesvol heeft afgerond	mag voltijd uitbesteed worden naar een vo-opleiding van een hogere schoolsoort, verbonden aan een vavo-instelling (vmbo-tl, havo, vwo)
De leerling die een vo-opleiding volgt (vmbo-bb, vmbo-kb, vmbo-gl, vmbo-tl, havo, vwo)	mag voor onderdelen van het vo-programma uitbesteed worden naar een vo-school of mbo-instelling (inclusief vavo)

Opmerking [HB2]: PM als er tijd is opzoeken waar dit is geregeld

Opmerking [HB3]: PM als er tijd is opzoeken waar dit is geregeld

Leerlingen kunnen de basisberoepsgerichte, kaderberoepsgerichte en gemengde leerweg van het vmbo– niet volgen op het vavo, omdat het vavo deze drie leerwegen niet aanbiedt. De volgende leerlingen komen eveneens *niet* voor uitbesteding aan het vavo in aanmerking:

- profielverbreeders: leerlingen die een vo-diploma hebben gehaald en vervolgens extra vakken volgen (en daar eventueel examen in afleggen) in dezelfde schoolsoort waar reeds met goed gevolg examen in is afgelegd. Deze leerlingen komen niet in aanmerking voor uitbesteding omdat zij al een vo-diploma hebben behaald en niet opgaan voor een volgend (hoger) diploma.
- profielverbeters: dit zijn leerlingen die één of meer vakken waarin ze reeds met goed gevolg een examen hebben afgelegd, opnieuw willen volgen om er een hoger cijfer voor te halen. Deze leerlingen komen niet in aanmerking voor uitbesteding aan het vavo omdat ze al een diploma hebben behaald en niet opgaan voor een volgend (hoger) diploma.
- leerlingen van 18-jaar en ouder van wie de inschrijving in het voortgezet onderwijs voor kortere of langere periode is onderbroken. Deze leerlingen komen niet in aanmerking omdat ze zich zelfstandig kunnen inschrijven bij een mbo-instelling aan de afdeling voor het vavo. Deze leerlingen hoeven niet via het voortgezet onderwijs uitbesteed te worden.

Artikel 2.59. Leerling geldt voor toepassing medezeggenschap ook als WEB-deelnemer

Dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.8.

Voor de toepassing van hoofdstuk 8a van de WEB inzake medezeggenschap worden leerlingen die (deels) zijn uitbesteed aan het vavo (de leerlingen als bedoeld in de artikelen 2.57 en 2.59) niet alleen beschouwd als vo-leerlingen, maar ook als mbo-studenten.

Opmerking [PL4]: Volgens mij is de WMS niet van toepassing maar de medezeggenschap in de WEB. Of in ieder geval is die van toepassing.

Artikel 2.60. Onderwijs door docenten instelling

Mbo-docenten die onderwijs geven aan vo-leerlingen moeten in principe onverkort aan de bekwaamheidseisen voor het voortgezet onderwijs voldoen. Een mbo-instelling mag dus niet zonder meer een eigen docent aan de slag zetten voor vo-leerlingen. Daarom is geregeld dat onderwijs ook verzorgd mag worden door docenten van de instelling waarmee de samenwerkingsovereenkomst is gesloten. Op die manier wordt voorkomen dat vo-onderwijs alleen zou kunnen worden verzorgd door personen die in dienst zijn van het bevoegd gezag van de vo-school, of daarbij te werk gesteld.

Opmerking [PL5]: Of als vavo-student? Gaan de deelnemers van een vavo-instelling ook student heten?

Opmerking [HB6]: Schoot me net te binnen: ik neem aan dat de wijziging waarmee mbo-deelnemers officieel ook 'student' heten is doorgevoerd als we dit besluit vaststellen?
Leonoor: geen idee.

Paragraaf 11.2 Entreeopleiding in plaats van basisberoepsgerichte leerweg vmbo

Artikel 2.61. Voorwaarden entreeopleiding aan leerlingen jonger dan zestien jaar

Op grond van artikel 2.102 WVO 20xx kunnen vbo-leerlingen door het bevoegd gezag van de school waar ze zijn ingeschreven in de gelegenheid worden gesteld om een entreeopleiding te volgen, die geheel of in plaats van de basisberoepsgerichte leerweg komt. In het zevende lid van dat artikel staat dat bij amvb regels worden gesteld over de voorwaarden voor het verzorgen van een entreeopleiding aan leerlingen jonger dan zestien jaar, en over de onderwerpen die de samenwerkingsovereenkomst in elk geval regelt, of die het bevoegd gezag regelt als dat gezag zowel de school als de instelling waar de entreeopleiding wordt verzorgd in stand houdt. Artikel 2.61 regelt de voorwaarden voor het verzorgen van een entreeopleiding aan leerlingen die jonger zijn dan zestien jaar, de regels over de inhoud van de samenwerkingsovereenkomst zijn opgenomen in het volgende artikel. Als leerlingen jonger zijn dan zestien jaar, gelden er bijzondere eisen voor het volgen van de entreeopleiding in plaats van de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo. Gedurende de beroepspraktijkvorming mogen deze leerlingen geen zware arbeid verrichten. Hun beroepspraktijkvorming mag alleen bestaan uit het verrichten van lichte arbeid van geschikte aard. De beroepspraktijkvorming mag weliswaar in geheel of gedeeltelijk in plaats komen van de basisberoepsgerichte leerweg, maar moet zowel binnenschools als buiten de school worden

verzorgd. Er moet een gekwalificeerde mentor of docentbegeleider zijn die in de gaten houdt hoe het staat met de voortgang van de beroepspraktijkvorming van de leerling, en het onderwijs in de praktijk van het beroep moet geïntegreerd worden verzorgd. Er moet dus sprake zijn van een helder afgebakend onderwijsprogramma.

Artikel 2.62. Inhoud samenwerkingsovereenkomst entreeopleiding in het vmbo

Eerste lid

Artikel 2.62 regelt de inhoud van de samenwerkingsovereenkomst tussen het bevoegd gezag van een school voor vbo en van een instelling voor educatie en beroepsonderwijs die een entreeopleiding aanbiedt.

Anders dan de andere leerroutes in het voortgezet onderwijs, valt de entreeopleiding in het vmbo niet alleen onder de verantwoordelijkheid van het vo. De entreeopleiding is een maattraject dat vmbo en mbo samen kunnen opzetten, omdat deze leerroute om een gezamenlijke inspanning vraagt. De vmbo-school en de mbo-instelling zijn samen verantwoordelijk voor het opzetten van het traject en voor de betrokken leerlingen. De basis voor dit maattraject wordt gelegd in een samenwerkingsovereenkomst waarin onder meer het programma-aanbod, de examinering en diplomering, de rechtsbescherming en de doorstroming aan bod komen. Dit artikel bevat een opsomming van onderwerpen die een plaats moeten krijgen in de samenwerkingsovereenkomst. Uiteindelijk is het bevoegd gezag van de vo-school verantwoordelijk voor het verzorgen van de entreeopleiding.

Tweede lid

Heeft een bevoegd gezag zowel een vo-school als een mbo-instelling onder zich, dan is een samenwerkingsovereenkomst niet voorgeschreven. In plaats daarvan moet dit bevoegd gezag dan in een interne regeling de onderwerpen die in het eerste lid zijn benoemd regelen.

Paragraaf 11.3. Leer-werktrajecten als anders ingerichte basisberoepsgerichte leerweg

Artikel 2.63. Kwaliteitseisen leerbedrijven leer-werktraject vmbo

Alleen leerbedrijven die aan de in dit artikel gestelde kwaliteitseisen voldoen, mogen het buitenschoolse praktijkgedeelte van een leerwerktraject verzorgen. Zo moet het leer-werkbedrijf bijvoorbeeld bereid zijn om tijd, ruimte en middelen vrij te maken voor de organisatie en begeleiding van een leer-werktraject. De praktijkopleider moet vakinhoudelijk ten minste zo'n opleidingsniveau hebben dat hij de leerling kan begeleiden op het niveau van diens opleiding. Verder moet de praktijkopleider aantoonbaar vakken kunnen overdragen (op grond van een diploma, certificaat of ervaring). Daarnaast moet het leerbedrijf de praktijkopleider voldoende ruimte geven voor zijn begeleidingstaak. Ook moet het leerbedrijf gebruik maken van een praktijkleerplan en regelmatig contact onderhouden met de school over de leerling en over het verloop van het leer-werktraject.

Artikel 2.64. Leer-werkovereenkomst vmbo

Het leer-werktraject, dat op grond van artikel 2.103 WVO 20xx onderdeel kan uitmaken van de basisberoepsgerichte leerweg, bevat altijd een buitenschools praktijkgedeelte. Op grond van artikel 2.103, zesde lid, WVO 20xx wordt dit altijd verzorgd op grondslag van een leer-werkovereenkomst tussen het bevoegd gezag, de leerling of diens ouders, en het bedrijf dat of de organisatie die het praktijkgedeelte verzorgt.

Dit artikel regelt wat ten minste in de leer-werkovereenkomst moet staan. In de leer-werkovereenkomst moet onder meer worden geregeld wat de inhoud zal zijn van het buitenschoolse praktijkgedeelte, de leerdoelen, hoe lang het duurt, wat de werktijden zijn, hoe de leerling wordt begeleid, hoe het praktijkgedeelte wordt gewaardeerd en hoe de overeenkomst

voortijdig kan worden beëindigd. De school en het leerbedrijf bepalen bij het opstellen van de leer-werkovereenkomst in overleg hoe de waardering van het praktijkgedeelte tot stand komt. De praktijkopdrachten worden in ieder geval beoordeeld. Daarbij spelen zowel de docent als de praktijkopleider van het leerbedrijf een rol. Afspraken hierover, en over de weging van het behaalde resultaat bij de afsluiting van het leer-werktraject, worden door de school ook opgenomen in het programma van toetsing en afsluiting (PTA) voor de examens. Het ligt voor de hand om de toetsing van het praktijkgedeelte onderdeel te laten uitmaken van het schoolexamen van het beroepsgerichte programma. De zaken die in de overeenkomst worden geregeld mogen niet vrijblijvend zijn. De school moet er toezicht op houden dat afspraken goed worden geregeld en nagekomen.

Naast de bepalingen die in de leer-werkovereenkomst aan bod *moeten* komen, zijn er ook zaken die aan bod *kunnen* komen. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan eventuele vergoedingen. Bij het sluiten van een leerwerkovereenkomst kan gesproken worden over een vergoeding van het leerbedrijf aan de leerling. Eventuele afspraken hierover kunnen in de leer-werkovereenkomst worden opgenomen.

Paragraaf 11.4 Samenwerking voor examenbevoegdheid aangewezen onbekostigde scholen en onbekostigd vavo

Naast samenwerking in het bekostigd onderwijs, is ook samenwerking tussen onbekostigde vo-scholen en onbekostigde vavo-opleidingen mogelijk, op grond van artikel 2.109 WVO 20xx. Op grond van het vierde lid van dat artikel wordt bij amvb nader geregeld voor welke leerlingen en onder welke voorwaarden deze vorm van samenwerking mogelijk is, en geregeld welke onderwerpen de samenwerkingsovereenkomst in elk geval omvat.

Artikel 2.65. Voorwaarden deelname leerling aangewezen onbekostigde school aan een onbekostigde vavo-instelling

Naast samenwerking in het bekostigd onderwijs, is ook samenwerking tussen onbekostigde vo-scholen en onbekostigde vavo-opleidingen mogelijk, op grond van artikel 2.109 WVO 20xx. Op grond van het vierde lid van dat artikel wordt bij amvb nader geregeld voor welke leerlingen en onder welke voorwaarden deze vorm van samenwerking mogelijk is, en geregeld welke onderwerpen de samenwerkingsovereenkomst in elk geval omvat.

Dit artikel gaat over de voorwaarden voor 'uitbesteding' van leerlingen van een onbekostigde school voor voortgezet onderwijs naar het onbekostigde vavo, op grond van artikel 2.109 WVO 20xx.

Het bevoegd gezag van de onbekostigde vo-school kan leerlingen in de gelegenheid kan stellen om deel te nemen aan een onbekostigde opleiding vavo en om die opleiding ook met een examen af te sluiten. Meer precies gaat het om de uitbesteding van leerlingen die staan ingeschreven bij een onbekostigde school die bevoegd is vo-diploma's uit te reiken op grond van artikel 2.66 WVO 20xx, naar het onbekostigde vavo dat verzorgd wordt aan een instelling die op grond van artikel 1.4a.1 WEB gerechtigd is om vo-diploma's uit te reiken. De mogelijkheden tot die uitbesteding zijn gelijk aan de mogelijkheden voor uitbesteding tussen bekostigde vo-scholen en bekostigd vavo.

Uitgangspunt is en blijft dat 16- en 17-jarige leerlingen hun diploma behalen binnen een *vo-school*. Maar voor een leerling met bijzondere kenmerken die binnen een meer volwassen omgeving grotere kans maakt op het behalen van een diploma, kan een vavo-opleiding de mogelijkheid bieden om alsnog een diploma te verwerven. Dit kan ertoe leiden dat een leerling de volledige vavo-opleiding op een vavo-instelling volgt, maar omdat op het vavo de mogelijkheid bestaat om certificaten per vak te behalen – zodat met vrijstelling voor de vakken waarvoor bij het eindexamen een voldoende is gehaald, alsnog een diploma kan worden verworven –, kan een leerling ook een deel van de vavo-opleiding volgen. De mogelijkheid tot het volgen van een vavo-opleiding voor leerlingen van 16 en 17 jaar met bijzondere kenmerken moet bijdragen aan het voorkomen van voortijdig schoolverlaten.

Artikel 2.66. Samenwerkingsovereenkomst voor aangewezen onbekostigde school met onbekostigde vavo-instelling

In de samenwerkingsovereenkomst worden afspraken gemaakt over de uitbesteding van de leerling. De leerling blijft ingeschreven bij de vo-school. Artikel 2.66 UBWVO regelt welke onderwerpen in de samenwerkingsovereenkomst aan bod moeten komen. Er zal sprake zijn van overleg tussen de ouders en de school, dat leidt tot een overeenkomst over de inhoud, omvang en duur van het onderwijsprogramma voor de leerling en over de kosten ervan. Ook moet vooraf worden nagedacht over geschillenbeslechting, en moeten de afspraken daarover in de overeenkomst terugkomen.

Paragraaf 12. Beleidsinhoudelijke informatie

Artikel 2.67. Beschrijving van gegevens voor het beleid van Onze Minister

Op grond van artikel 2.111 WVO 20xx zijn bevoegde gezagsorganen van scholen en samenwerkingsverbanden passend onderwijs verplicht te beschikken over gegevens die van belang zijn voor het door de Minister te voeren beleid met betrekking tot het voortgezet onderwijs. De bijlage bij dit besluit bevat op grond van artikel 2.66 UBWVO een beschrijving van deze gegevens en van de manier waarop scholen en samenwerkingsverbanden ze beschikbaar moeten stellen. Voor veel gegevens zijn bijvoorbeeld bepaalde codes vastgesteld, waardoor de informatiestromen beter kunnen worden geordend in de systemen van DUO. Uit de strekking van het artikel blijkt dat gegevens alleen schriftelijk beschikbaar kunnen worden gesteld. Daaronder wordt ook elektronische beschikbaarstelling begrepen.

Artikel 2.68. Verzoek om beschikbaarstelling gegevens

Dit artikel bepaalt dat in voorkomende gevallen reeds bekende gegevens kunnen worden opgenomen in het verzoek om beschikbaarstelling. Bevoegde gezagsorganen van scholen krijgen bijvoorbeeld vragenlijsten van DUO toegestuurd, met het verzoek deze in te vullen. Met het oog op de gebruikersvriendelijkheid is bepaald dat bij die bevraging bepaalde gegevens die specifiek zijn voor een bepaalde school, al kunnen zijn voorgedrukt of anderszins zijn aangegeven. Te denken valt bijvoorbeeld aan de naam en het adres van de school, de schoolsoorten die er worden aangeboden, enzovoorts. Het bevoegd gezag ontvangt daarmee een specifiek op zijn school toegesneden bevraging.

Artikel 2.69. Gebruik burgerservicenummer door bevoegd gezag

Dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.9.

Op grond van dit artikel moeten bekostigde scholen bij de verstrekking van de personeelsgegevens, bedoeld in bijlage 2, gebruik maken van het burgerservicenummer van het desbetreffende lid van hun personeel of gewezen personeel. Dit nummer is al bekend bij de school en wordt door DUO omgenummerd tot een niet tot de persoon herleidbaar nummer.

Hoofdstuk 3 Eindexamen

Paragraaf 1. Inhoud van het eindexamen

In hoofdstuk 2 is onder meer de inhoud van de bovenbouw voor het vwo en het havo geregeld, evenals de inhoud van de leerwegen van het vmbo. De examenvoorschriften vloeien hier logisch uit voort. Het examen van alle schoolsoorten en leerwegen kent een gemeenschappelijk deel en een profieldeel. Leerlingen in het praktijkonderwijs doen geen eindexamen.

Artikel 3.1. Vakken en profielwerkstuk eindexamen vwo (atheneum)

Eerste lid

Gemeenschappelijk deel

Artikel 3.1 gaat specifiek over de vakken die het eindexamen voor atheneumleerlingen omvat. Deze leerlingen doen allemaal examen in de vakken die zijn genoemd in artikel 2.5, eerste lid. De inhoud van het gemeenschappelijk deel is anders voor reguliere eindexamenkandidaten dan voor kandidaten die examens doen op het vavo, of via het staatsexamen. De vakken lichamelijke opvoeding en culturele en kunstzinnige vorming maken alleen onderdeel uit van het examenprogramma voor kandidaten die examens doen aan een reguliere school voor voortgezet onderwijs.

Profieldeel

In aanvulling op de vakken uit het gemeenschappelijk deel, heeft ieder profiel een eigen profieldeel. De inhoud daarvan is te vinden in artikel 2.6. De leerlingen doen in de vakken van hun profiel examens.

Vrij deel

Naast het profieldeel heeft ieder profiel nog een vrij deel. Iedere leerling die vwo-examens doet moet ten minste één vak uit dat vrije deel kiezen, dat ten minste een normatieve studielast heeft van 440 uur. De opties waaruit een leerling kan kiezen zijn te vinden in artikel 2.7.

Derde lid

Op grond van artikel 2.53, derde lid, WVO 20xx omvat het schoolexamen van kandidaten die die atheneum-examens doen, evenals het examen voor kandidaten op het gymnasium, het havo en de theoretische en gemengde leerweg van het vmbo, een profielwerkstuk. Dit artikel regelt (deels) de omvang van het profielwerkstuk, evenals de vakken waarop het betrekking moet hebben. Het profielwerkstuk moet voor vwo-leerlingen betrekking hebben op een vak dat deel uitmaakt van het examenpakket van de leerling, en mag dus niet gaan over (bijvoorbeeld) een profielkeuzevak dat de leerling had kunnen kiezen maar niet feitelijk gekozen heeft.

Artikel 3.2. Vakken en profielwerkstuk eindexamen vwo (gymnasium)

Eerste en tweede lid

Artikel 3.2 gaat specifiek over het eindexamen voor gymnasiumleerlingen. Zij doen allemaal examens in de vakken die zijn genoemd in artikel 2.5, tweede lid. Daar is ook aangegeven wat de normatieve studielast van deze vakken is. De inhoud van artikel 3.2 komt grotendeels overeen met de inhoud van artikel 3.1, dat eisen stelt aan de inhoud van het eindexamen voor atheneumleerlingen.

Op het gymnasium zijn leerlingen verplicht om examens te doen in het vak Latijnse taal en cultuur of het vak Griekse taal en cultuur. Leerlingen op het atheneum kunnen in het gemeenschappelijk kiezen tussen de vakken Franse taal en literatuur, Duitse taal en literatuur, Spaanse taal en literatuur, Russische taal en literatuur, Italiaanse taal en literatuur, Arabische taal en literatuur, Turkse taal en literatuur, Chinese taal en cultuur of Friese taal en cultuur (voor zover deze vakken worden aangeboden).

Evenals leerlingen die eindexamen atheneum doen, maken leerlingen die eindexamen gymnasium doen een profielwerkstuk. De inhoud van het profieldeel en het vrije deel komen overeen voor atheneum en gymnasium. Zie hiervoor de toelichting op artikel 3.1. De inhoud van het gemeenschappelijk deel is anders voor reguliere eindexamenkandidaten dan voor kandidaten die examens doen op het vavo of via het staatsexamen. De vakken lichamelijke opvoeding en culturele

en kunstzinnige vorming maken alleen onderdeel uit van het examenprogramma voor kandidaten die examens doen aan een reguliere school voor voortgezet onderwijs.

Derde lid

Op grond van artikel 2.53, derde lid, WVO 20xx omvat het schoolexamen van kandidaten die die gymnasium-examen doen, evenals het examen voor kandidaten op het atheneum, het havo en de theoretische en gemengde leerweg van het vmbo, een profielwerkstuk. Dit artikel regelt (deels) de omvang van het profielwerkstuk dat gymnasiumleerlingen moeten maken, evenals de vakken waarop het betrekking moet hebben. Het profielwerkstuk moet voor vwo-leerlingen betrekking hebben op een vak dat deel uitmaakt van het examenpakket van de leerling, en mag dus niet gaan over (bijvoorbeeld) een profielkeuzevak dat de leerling had kunnen kiezen maar niet feitelijk gekozen heeft.

Artikel 3.3. Vakken en profielwerkstuk eindexamen havo

Eerste lid

Paragraaf 1 van dit hoofdstuk regelt de inhoud van het eindexamen voor het vwo, het havo en de leerwegen van het vmbo. Het examen van alle schoolsoorten en leerwegen kent een gemeenschappelijk deel en een profieldeel.

Gemeenschappelijk deel en profielwerkstuk

Artikel 3.3 gaat specifiek over het eindexamen voor havo-leerlingen. Zij doen allemaal examens in de vakken die zijn genoemd in artikel 2.10. Daar is ook aangegeven wat de normatieve studielast van deze vakken is.

Opmerking [HB7]: 13

Opmerking [HB8]: 26c, eerste lid, van het Inrichtingsbesluit

In aanvulling op het examen in deze vakken, maken eindexamenkandidaten op het havo een profielwerkstuk. De inhoud van het gemeenschappelijk deel is anders voor reguliere eindexamenkandidaten dan voor kandidaten die examens doen op het vavo, of via het staatsexamen. De vakken lichamelijke opvoeding en culturele en kunstzinnige vorming maken alleen onderdeel uit van het examenprogramma voor kandidaten die examens doen aan een reguliere school voor voortgezet onderwijs.

Profieldeel

Vanaf het vierde leerjaar is het onderwijs op het havo, net als op het vwo, ingericht volgens profielen. In aanvulling op de vakken uit het gemeenschappelijk deel, heeft ieder profiel een eigen profieldeel. De inhoud daarvan is voor het havo te vinden in artikel 2.11.

Vrij deel

Naast het profieldeel heeft ieder profiel nog een vrij deel. Iedere leerling die havo-examens doet moet ten minste één vak uit dat vrije deel kiezen, dat ten minste een normatieve studielast heeft van 320 uur. De opties waaruit een leerling kan kiezen zijn te vinden in artikel 2.12.

Tweede lid

Op grond van artikel 2.53, derde lid, WVO 20xx omvat het schoolexamen van kandidaten die die havo-examens doen, evenals het examen voor kandidaten op het vwo en de theoretische en gemengde leerweg van het vmbo, een profielwerkstuk. Dit artikel regelt (deels) de omvang van het profielwerkstuk, evenals de vakken waarop het betrekking moet hebben. Het profielwerkstuk moet voor havo-leerlingen betrekking hebben op een vak dat deel uitmaakt van het examenpakket van de leerling, en mag dus niet gaan over (bijvoorbeeld) een profielkeuzevak dat de leerling had kunnen kiezen maar niet feitelijk gekozen heeft.

Artikel 3.4. Vakken en profielwerkstuk eindexamen vmbo theoretische leerweg

Eerste lid

Paragraaf 1 van dit hoofdstuk regelt de inhoud van het eindexamen voor het vwo, het havo en de leerwegen van het vmbo. Het examen van alle schoolsoorten en leerwegen kent een gemeenschappelijk deel en een profieldeel. Leerlingen die examens doen in de theoretische of de gemengde leerweg, maken evenals leerlingen die examens doen in het havo of het vwo een profielwerkstuk.

Gemeenschappelijk deel en profielwerkstuk

Artikel 3.4 gaat specifiek over het eindexamen voor leerlingen die examens doen in de theoretische leerweg van het vmbo. Deze leerlingen doen allemaal examens in de vakken die zijn genoemd in artikel 2.15. In aanvulling op het examen dat de leerlingen in deze vakken doen, maken zij een profielwerkstuk, net als leerlingen op het vwo of havo. De inhoud van het gemeenschappelijk deel is anders voor reguliere eindexamenkandidaten dan voor kandidaten die examens doen op het vavo, of via het staatsexamen. Het vak lichamelijke opvoeding maakt geen onderdeel uit van het examenprogramma voor kandidaten die examens doen op het vavo, of staatsexamen doen.

Profieldeel

Vanaf het derde leerjaar is het onderwijs op de mavo en het vbo ingericht volgens profielen, net als het onderwijs op de havo en het vwo vanaf het vierde leerjaar. Het gaat om de volgende profielen:

- 1) Techniek,
- 2) Zorg en welzijn,
- 3) Economie en
- 4) Landbouw

In aanvulling op de verplichte vakken uit het gemeenschappelijk deel, moet iedere leerling examens doen in twee profieleigen algemene vakken. De inhoud van het profieldeel is voor de theoretische leerweg te vinden in artikel 2.16.

Vrij deel

Naast het profieldeel heeft ieder profiel nog een vrij deel. Iedere leerling die examens doet in de theoretische leerweg van het vmbo moet twee vakken in het vrije deel kiezen die hij nog niet in het profieldeel heeft gekozen, en in die vakken examens doen. De opties waaruit een leerling kan kiezen zijn te vinden in artikel 2.17. Daarbij geldt dat het profieldeel en het vrij deel samen ten minste twee vakken moeten omvatten die geen moderne tweede taal zijn.

Tweede lid

Het is mogelijk om verschillende kunstvakken naast elkaar te kiezen als examenvakken in het vrije deel van de theoretische leerweg. Inhoudelijk te sterk aan elkaar verwante kunstvakken mogen echter niet naast elkaar gekozen worden, omdat dat tot een te grote overlap zou leiden.

Derde lid

In artikel 2.19 is geregeld dat het bevoegd gezag leerlingen in de theoretische leerweg in de gelegenheid kan stellen om in plaats van de vakken die ze op vmbo-niveau volgen, de overeenkomstige vakken voor het vwo of voor het havo te volgen. Uit artikel 3.4, derde lid, volgt om welke vakken het gaat: het moet gaan om één of meer vakken waarin de leerling normaal gesproken examens zou doen op vmbo-niveau, die zijn geregeld in het eerste en tweede lid. Het vak dat wordt vervangen door een vak op een hoger niveau, mag niet als extra vak gekozen worden; een leerling mag een vak slechts op één niveau afsluiten met een examen.

Vierde lid

Leerlingen die examens vmbo-tl doen, kunnen in aanvulling op het aantal vakken waarin ze op grond van het eerste lid minimaal examens moeten doen, examens doen in een extra vak.

Opmerking [HB9]: NB: dit wordt 'groen' als het wetsvoorstel deugdelijkheidseisen in werking treedt.

Het kan dan gaan om:

- een keuzevak uit het vrije deel;
- één van de vakken natuur- en scheikunde II, Spaanse taal, Turkse taal, Arabische taal, vakken behorende tot de beeldende vorming, muziek, dans, drama, Friese taal en cultuur, lichamelijke opvoeding 2 of informatietechnologie, en
- vakken op havo of vwo-niveau.

Vijfde lid

Op grond van artikel 2.53, derde lid, omvat het schoolexamen van de theoretische leerweg van het vmbo een profielwerkstuk, evenals het schoolexamen op het vwo, havo, en de gemengde leerweg van het vmbo. Dit lid regelt het thema waarop het profielwerkstuk in de theoretische leerweg betrekking moet hebben.

Artikel 3.5. Vakken eindexamen vmbo basisberoepsgerichte leerweg

Een deel van dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.10.

Het examen van alle schoolsoorten en leerwegen kent een gemeenschappelijk deel en een profieldeel. Artikel 3.5 regelt de vakken waarin een kandidaat op de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo examen moet doen. Een opvallend verschil met het vwo, havo, en de theoretische en gemengde leerweg van het vmbo, is dat leerlingen in de beroepsgerichte leerwegen geen profielwerkstuk hoeven te maken.

Gemeenschappelijk deel en profielwerkstuk

Artikel 3.5 gaat specifiek over de vakken van het eindexamen voor leerlingen die examen doen in de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo. Deze leerlingen doen allemaal examen in de vakken die zijn genoemd in artikel 2.20.

De inhoud van het gemeenschappelijk deel van het profiel in de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo is anders voor reguliere eindexamenkandidaten dan voor kandidaten die examen doen op het vavo, of via het staatsexamen. Het vak lichamelijke opvoeding maakt geen onderdeel uit van het examenprogramma voor kandidaten die examen doen op het vavo, of staatsexamen doen.

Profieldeel en beroepsgericht programma

Vanaf het derde leerjaar is het onderwijs op de mavo en het vbo ingericht volgens profielen, net als het onderwijs op het havo en het vwo vanaf het vierde leerjaar. De beroepsgerichte leerwegen kennen de volgende profielen (zie artikel 2.26 WVO 20xx):

- Bouwen, wonen en interieur;
- Produceren, installeren en energie;
- Mobiliteit en transport;
- Media, vormgeving en ICT;
- Maritiem en techniek;
- Zorg en welzijn;
- Economie en ondernemen;
- Horeca, bakkerij en recreatie;
- Groen en
- Dienstverlening en producten.

In aanvulling op de vakken van het gemeenschappelijk deel, ronden leerlingen twee algemene vakken van het profieldeel af met een examen. De vakken waaruit zij kunnen kiezen, zijn geregeld in artikel 2.21, tweede lid. Verder volgen zij een beroepsgericht programma. Dat bestaat uit twee onderdelen:

- 1) Het profielvak dat hoort bij het profieldeel. Deze vakken zijn te vinden in het eerste lid van artikel 2.22, en dragen dezelfde naam als het profiel waar ze bij horen.

- 2) Een vrij deel, met vier beroepsgerichte keuzevakken. Deze vakken worden bij ministeriële regeling vastgesteld (in de Regeling beroepsgerichte keuzevakken vmbo).

Tweede lid

Uit artikel 2.53 WVO 20xx volgt dat examenkandidaten eindexamen kunnen afleggen in vervangende vakken van een hoger niveau dan dat van de schoolsoort of leerweg van inschrijving. Voor leerlingen in de beroepsgerichte leerwegen van het vmbo is het volgen van het onderwijs dat daaraan voorafgaat geregeld in artikel 2.24. Dit tweede lid expliciteert voor leerlingen in de bbl dat het vak dat onderdeel uitmaakt van het gemeenschappelijk deel of het profieldeel op een hoger niveau wordt afgesloten een ander vak moet vervangen. Dat betekent dat het betreffende vak niet ook als extra vak gekozen kan worden op het niveau van de leerweg waarop de leerling is ingeschreven. Een leerling kan dus niet in hetzelfde vak op verschillende niveaus examens doen.

Derde lid

Leerlingen die examens doen in de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo, kunnen in aanvulling op het aantal vakken waarin ze op grond van het eerste lid minimaal examens moeten doen, examens doen in een extra vak.

Het kan dan gaan om:

- een profielvak of een keuzevak uit het vrije deel van elk profiel;
- het vak Friese taal en cultuur;
- het vak Arabische taal, Turkse taal, Spaanse taal, maatschappijkunde, geschiedenis en staatsinrichting of aardrijkskunde;
- een algemeen vak op het niveau van de theoretische leerweg, kaderberoepsgerichte leerweg of gemengde leerweg, of
- een vak op vwo- of havo-niveau.

Vierde lid

Het bevoegd gezag kan de basisberoepsgerichte leerweg (bbl) van het vmbo mede inrichten als leer-werktraject. Artikel 2.104, vierde lid, van de WVO 20xx bepaalt dat een leer-werktraject in elk geval Nederlandse taal en een beroepsgericht programma omvat. Het bevoegd gezag stelt de verdere inrichting van het leer-werktraject vast, na overleg met de leerling of diens ouders. Extra vakken zijn daarbij mogelijk. Het leer-werktraject is een leerroute binnen de basisberoepsgerichte leerweg met een specifiek (vmbo-)eindexamen. Dat eindexamen omvat in ieder geval de vakken waarvan artikel 2.104, vierde lid, WVO 20xx, bepaalt dat ze behoren tot het leer-werktraject: Nederlandse taal en een beroepsgericht programma. De leerling mag in extra vakken van de bbl examens doen, als deze behoren tot het leer-werktraject-pakket van de leerling zoals dat is vastgesteld door het bevoegd gezag van de school. De extra vakken zijn formeel geen onderdeel van het eindexamen en worden daarom niet bij de uitslag betrokken. De vakken kunnen wel worden vermeld op de cijferlijst op grond van artikel 3.42, tweede lid.

Artikel 3.6. Vakken eindexamen vmbo kaderberoepsgerichte leerweg

Een deel van dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.10.

Eerste lid

Artikel 3.6 regelt de vakken waarin een kandidaat op de kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo examens moet doen. Een opvallend verschil met het examen vwo, havo, en de theoretische en gemengde leerweg van het vmbo, is dat leerlingen in de beroepsgerichte leerwegen geen profielwerkstuk hoeven te maken.

Gemeenschappelijk deel

Leerlingen die examens doen in de kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo, doen allemaal examens in de vakken van het gemeenschappelijk deel, die zijn geregeld in artikel 2.20.

De inhoud van het gemeenschappelijk deel is anders voor reguliere eindexamenkandidaten in de kaderberoepsgerichte leerweg dan voor kandidaten die examens doen op het vavo of via het staatsexamen. Het vak lichamelijke opvoeding maakt geen onderdeel uit van het examenprogramma voor kandidaten die examens doen op het vavo, of staatsexamen doen.

Tweede lid

Profieldeel en beroepsgericht programma

Vanaf het derde leerjaar is het onderwijs op de mavo en het vbo ingericht volgens profielen, net als het onderwijs op de havo en het vwo vanaf het vierde leerjaar. De beroepsgerichte leerwegen kennen de volgende profielen:

- Bouwen, wonen en interieur;
- Produceren, installeren en energie;
- Mobiliteit en transport;
- Media, vormgeving en ICT;
- Maritiem en techniek;
- Zorg en welzijn;
- Economie en ondernemen;
- Horeca, bakkerij en recreatie;
- Groen en
- Dienstverlening en producten.

In aanvulling op de vakken van het gemeenschappelijk deel, ronden leerlingen twee algemene vakken van het profieldeel af met een examen. De vakken die het betreft zijn te vinden in het tweede lid van artikel 2.21.

Verder volgen zij een beroepsgericht programma. Dat bestaat uit twee onderdelen:

- 1) Het profielvak dat hoort bij het profieldeel. Deze vakken zijn te vinden in het eerste lid van artikel 2.21 en dragen dezelfde naam als het profiel waar ze bij horen.
- 2) Een vrij deel, met vier beroepsgerichte keuzevakken. Deze vakken worden bij ministeriële regeling vastgesteld, in de Regeling beroepsgerichte keuzevakken vmbo.

Derde lid

Uit artikel 2.53 WVO volgt dat examenkandidaten eindexamen kunnen afleggen in vervangende vakken van een hoger niveau dan dat van de schoolsoort of leerweg van inschrijving. Voor leerlingen in de beroepsgerichte leerwegen van het vmbo is het volgen van het onderwijs dat daaraan voorafgaat geregeld in artikel 2.24. Dit derde lid expliciteert voor leerlingen in de kaderberoepsgerichte leerweg dat het vak dat onderdeel uitmaakt van het gemeenschappelijk deel of het profieldeel op een hoger niveau wordt afgesloten een ander vak moet vervangen. Dat betekent dat het betreffende vak niet ook als extra vak gekozen kan worden op het niveau van de leerweg waarop de leerling is ingeschreven. Een leerling kan dus niet in hetzelfde vak op verschillende niveaus examens doen.

Vierde lid

Leerlingen die examens doen in de kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo, kunnen in aanvulling op het aantal vakken waarin ze op grond van het eerste lid minimaal examens moeten doen, examens doen in een extra vak.

Het kan dan gaan om:

- een profielvak of een keuzevak uit het vrije deel van elk profiel;
- het vak Friese taal en cultuur;
- het vak Arabische taal, Turkse taal, Spaanse taal, maatschappijkunde, geschiedenis en staatsinrichting of aardrijkskunde;
- een algemeen vak op het niveau van de theoretische leerweg of de gemengde leerweg, of
- een vak op vwo- of havo-niveau.

Artikel 3.7 Vakken en profielwerkstuk eindexamen vmbo gemengde leerweg

Paragraaf 1 van dit hoofdstuk regelt de inhoud van het eindexamen voor het vwo, het havo en de leerwegen van het vmbo. Het examen van alle schoolsoorten en leerwegen kent een gemeenschappelijk deel en een profieldeel. Artikel 3.7 gaat over het eindexamen in de gemengde leerweg van het vmbo. Leerlingen die dit eindexamen doen maken een profielwerkstuk, net als leerlingen in de theoretische leerweg en leerlingen op het havo en het vwo. Het maken van een profielwerkstuk is niet verplicht voor leerlingen die examens doen in een beroepsgerichte leerweg.

Eerste lid

Gemeenschappelijk deel en profielwerkstuk

Leerlingen die examens doen in de gemengde leerweg van het vmbo doen allemaal examens in de vakken van het gemeenschappelijk deel, die zijn genoemd in artikel 2.24. Het gaat om de volgende vakken:

- Nederlandse taal;
- Engelse taal;
- Maatschappijleer;
- Lichamelijke opvoeding en
- Eén van de vakken behorende tot de beeldende vorming, muziek, dans of drama.

In aanvulling op het examen dat de leerlingen in deze vakken doen, maken ze een profielwerkstuk. De inhoud van het gemeenschappelijk deel is anders voor reguliere eindexamenkandidaten dan voor kandidaten die examens doen op het vavo, of via het staatsexamen. Het vak lichamelijke opvoeding maakt geen onderdeel uit van het examenprogramma voor kandidaten die examens doen op het vavo, of staatsexamen doen.

Profieldeel en beroepsgericht programma

Vanaf het derde leerjaar is het onderwijs op de mavo en het vbo ingericht volgens profielen, net als het onderwijs op de havo en het vwo vanaf het vierde leerjaar. De gemengde leerweg kent dezelfde profielen als de beroepsgerichte leerwegen:

- Bouwen, wonen en interieur;
- Produceren, installeren en energie;
- Mobiliteit en transport;
- Media, vormgeving en ICT;
- Maritiem en techniek;
- Zorg en welzijn;
- Economie en ondernemen;
- Horeca, bakkerij en recreatie;
- Groen en
- Dienstverlening en producten.

In aanvulling op de vakken van het gemeenschappelijk deel, ronden leerlingen twee algemene vakken van het profieldeel af met een examen. De vakken die zij daarvoor kunnen kiezen zijn te vinden in het tweede lid van artikel 2.25. Zij doen daarnaast nog examens in een algemeen vak in het vrije deel – zie daarvoor artikel 2.26.

Verder volgen leerlingen in de gemengde leerweg een beroepsgericht programma. Dat bestaat uit twee onderdelen:

- 1) Het profielvak dat hoort bij het profieldeel. Deze vakken zijn te vinden in het eerste lid van artikel 2.21 en dragen dezelfde naam als het profiel waar ze bij horen.
- 2) Een vrij deel, met vier beroepsgerichte keuzevakken. Deze vakken worden bij ministeriële regeling vastgesteld.

Tweede lid

Uit artikel 2.53 WVO 20xx volgt dat examenkandidaten eindexamen kunnen afleggen in vervangende vakken van een hoger niveau dan dat van de schoolsoort of leerweg van inschrijving. Het tweede lid van artikel 3.7 expliciteert voor leerlingen in de gemengde leerweg dat het vak dat onderdeel uitmaakt van het gemeenschappelijk deel of het profieldeel, dat op een hoger niveau wordt afgesloten, een ander vak moet vervangen. Dat betekent dat het betreffende vak niet ook als extra vak gekozen kan worden op het niveau van de leerweg waarop de leerling is ingeschreven. Een leerling kan dus niet in hetzelfde vak op verschillende niveaus examens doen.

Derde lid

Leerlingen die examens doen in de gemengde leerweg van het vmbo, kunnen in aanvulling op het aantal vakken waarin ze op grond van het eerste lid minimaal examens moeten doen, examens doen in een extra vak.

Het kan dan gaan om:

- een profielvak of een keuzevak uit het vrije deel van elk profiel; of
- een vak op havo- of vwo-niveau.

Vierde lid

Op grond van het derde lid van artikel 2.53 omvat het schoolexamen van het vwo, het havo en de theoretische en gemengde leerweg van het vmbo een profielwerkstuk. Dit lid regelt het thema waarop het profielwerkstuk in de gemengde leerweg betrekking moet hebben.

Artikel 3.8. Vrijstellingen vakken eindexamen vwo, havo en vmbo

Een deel van dit artikel moet anders gelezen worden in Caribisch Nederland, zie artikel 9.10.

Eerste lid

Op grond van de artikelen 2.8, 2.9, 2.14, 2.32 en 2.33 kan een leerling in specifieke gevallen worden vrijgesteld of ontheffing krijgen voor het volgen van onderwijs in bepaalde vakken. Op grond van artikel 3.8 hoeven deze leerlingen in het betreffende vak ook geen eindexamen te doen. Deze vrijstelling werkt ook door als een leerling eindexamen gaat doen op het vavo (zie voor de voorschriften over het eindexamen op het vavo paragraaf 8 van dit hoofdstuk).

Tweede lid

Als atheneumleerlingen zijn vrijgesteld van het volgen van onderwijs in een tweede moderne vreemde taal, betekent dat niet dat de omvang van hun examenpakket kleiner wordt. Het onderwijs én het examen in de tweede moderne vreemde taal worden in dat geval vervangen door onderwijs en examens in een ander vak op vwo-niveau, uit het profieldeel of het vrije deel, met een normatieve studielast van ten minste 440 uren.

Derde lid

Leerlingen die gedurende de eerste twee leerjaren van het vmbo onderwijs hebben gevolgd in de Arabische, Turkse of Spaanse taal, in plaats van in de Franse of Duitse taal, moeten dit onderwijs in de kaderberoepsgerichte, theoretische of gemengde leerweg kunnen voortzetten. Zij kunnen in deze vakken examens doen, in plaats van in de Franse of Duitse taal.

Artikel 3.9. Minimale overeenstemming eindexamenvakken met schoolsoort of leerweg van inschrijving

Het is niet toegestaan om alle vakken van een bepaald eindexamen te vervangen door vakken op een hoger niveau: er moet altijd sprake zijn van ten minste één vak op het niveau van het examen van de schoolsoort waarvoor de leerling staat ingeschreven. Als het examen in alle vakken op een hoger niveau wordt afgelegd dan dat van de schoolsoort waarvoor de leerling is ingeschreven, is de

schoolinschrijving van de leerling niet in overeenstemming met het afgelegde examen. Wanneer alle vakken op het hogere niveau worden afgelegd, behoorde de leerling te zijn ingeschreven bij de schoolsoort die bij dat niveau hoort, anders treedt er een discrepantie op tussen de schoolsoort van inschrijving en het afgelegde examen. Bij discrepanties kan bij voorbeeld worden gedacht aan vakkenpakketten die niet overeenstemmen met het afgelegde examen. Ook kan er sprake van zijn dat het aantal leerjaren dat bij de schoolsoort hoort, niet overeenkomt met dat, behorend bij het pakket van het afgelegde examen.

Omdat het bij de inschrijving in het vmbo niet alleen om de schoolsoort gaat maar ook om de leerweg daarbinnen, wordt niet alleen gesproken over de schoolsoort, maar ook over de leerweg waarvoor een leerling is ingeschreven.

Artikel 3.10. Maatschappelijke stage vwo, havo, en vmbo

Dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.11.

Van 2011 tot 2014 was de maatschappelijke stage een verplicht onderdeel van het schoolexamen. De maatschappelijke stage is inmiddels niet meer verplicht, het bevoegd gezag van een school kan zelf beslissen of ze de maatschappelijke stage aanbiedt. Als het bevoegd gezag deze keuze maakt, wordt de maatschappelijke stage onderdeel van het schoolexamen. Als leerlingen een maatschappelijke stage doen van dertig uur of meer en deze voldoende afsluiten, kan dit op de cijferlijst bij het diploma in het vrije deel worden vermeld. De maatschappelijke stage kan geen onderdeel uitmaken van het schoolexamen voor kandidaten die op het vavo examen doen, en kan evenmin onderdeel uitmaken van het college-examen van het staatsexamen.

Paragraaf 2. Het schoolexamen

Artikel 3.11. Examendossier

Eerste lid

In dit artikel wordt aangegeven dat de resultaten van onderdelen van het schoolexamen, samengebracht worden in een examendossier. Daarmee wordt tot uitdrukking gebracht dat het schoolexamen een samenhangend geheel is. Het schoolexamen documenteert een geheel aan kennis, inzicht en vaardigheden, dat ook als zodanig moet worden vastgelegd of bewaard. Het vervolgonderwijs kan het bijvoorbeeld benutten door studie te maken van het dossier bij de toelating, en zo een beter inzicht krijgen in de capaciteiten van de aankomende student. Het bevoegd gezag mag zelf invulling geven aan de vorm waarin het examendossier wordt samengesteld.

Tweede lid

In het derde leerjaar van de theoretische en gemengde leerweg, volgen leerlingen meer vakken dan de vakken waarin ze uiteindelijk eindexamen zullen doen. De resultaten van deze vakken moeten ook in het examendossier worden opgenomen. Dit leidt ertoe dat het examendossier een compleet beeld geeft van de breedte van het vakkenpakket en de daarbij behorende eindresultaten van een leerling in de theoretische en de gemengde leerweg.

Artikel 3.12. Tijdstip afsluiting schoolexamen in bijzondere gevallen

Eerste lid

Het schoolexamen moet minimaal tien werkdagen voordat het centraal examen in het betreffende vak begint worden afgesloten. Dit moment is dus afhankelijk van het moment waarop het centraal examen aanvangt. Het bevoegd gezag kan op grond van het derde lid, onderdeel a, van de WVO 20xx, soms zelf de afnameperiode vaststellen van toetsen die onderdeel uitmaken van het centraal examen. Dat leidt ertoe dat er niet altijd een vast moment is waarop het eerste tijdvak begint.

Daarom regelt artikel 3.12 het moment waarop het schoolexamen in deze situaties moet zijn afgesloten. Het schoolexamen in het vak van de betreffende toets moet tien werkdagen voor de afname van de toets als onderdeel van het centraal examen worden afgesloten.

Tweede lid

In artikel 2.55 van de WVO 20xx is geregeld dat het schoolexamen in een vak waarin ook centraal examen wordt afgelegd, wordt afgesloten voor het begin van het eerste tijdvak van het centraal examen. Artikel 2,56, vierde lid, WVO 20xx, biedt het bevoegd gezag de mogelijkheid om een leerling gelegenheid te bieden om centraal examen te doen in één of meer vakken in het voorlaatste leerjaar, of het leerjaar dat daaraan vooraf gaat. Als een kandidaat centraal examen doet in één of meer vakken in een eerder leerjaar dan het laatste leerjaar geldt op grond van dit lid hetzelfde principe dan wanneer een leerling in het laatste leerjaar examen doet: ook in deze gevallen moet het schoolexamen zijn afgerond voor het centraal examen in het betreffende vak of de betreffende vakken begint.

Artikel 3.13. Beoordeling schoolexamen

Verschillende onderdelen van het eindexamen leiden op grond van artikel 3.13 tot twee mogelijke typen beoordelingen. Het schoolexamen kan met een cijfer worden beoordeeld. Ook kan het beoordeeld worden met 'goed', 'voldoende' of 'onvoldoende'. Van welk type beoordeling sprake is, is niet aan de school, maar in dit artikel geregeld.

Wanneer met een cijfer wordt beoordeeld, is het uitgangspunt dat alleen het eindcijfer wordt afgerond naar een geheel getal (zie artikel 3.32). Dat leidt er toe dat enkel wanneer een vak of programmaonderdeel alleen een schoolexamen – en geen centraal examen - kent, het gemiddelde van de onderdelen, als eind resultaat van dat schoolexamen in een geheel getal wordt uitgedrukt. Wanneer een examen van een vak is opgebouwd uit een schoolexamen en een centraal examen, wordt het eindresultaat van dat schoolexamen uitgedrukt in een cijfer met één decimaal achter de komma.

Havo- en vwo-leerlingen krijgen een rond cijfer voor het profielwerkstuk, dat ook meetelt in het combinatiecijfer (zie het tweede lid van artikel 3.34). In het vmbo wordt het profielwerkstuk niet beoordeeld met een cijfer, maar met 'voldoende', 'goed', of 'onvoldoende', zo volgt uit artikel 3.14. Het vierde lid van dit artikel regelt dat bij de beoordeling van de vakken lichamelijke opvoeding en kunstvakken (inclusief ckv), uitgegaan moet worden van de mogelijkheden van de leerling. Van leerlingen die in een rolstoel zitten kan bijvoorbeeld niet worden verwacht dat ze een toets in hoogspringen op dezelfde wijze kunnen afleggen als leerlingen zonder beperking.

Artikel 3.14. Beoordeling profielwerkstuk in het vmbo

Het maken van een profielwerkstuk is op het vmbo alleen verplicht voor de gemengde en de theoretische leerweg. Het profielwerkstuk wordt in het vmbo beoordeeld met 'goed', 'voldoende' of 'onvoldoende'. (De beoordeling van het profielwerkstuk op het havo en vwo wordt in een cijfer uitgedrukt). Verder is bepaald dat ten minste twee examinatoren betrokken moeten zijn bij de beoordeling van het profielwerkstuk in het vmbo. Deze examinatoren mogen niet betrokken zijn bij de begeleiding van de kandidaat in de totstandkoming van het profielwerkstuk .

Artikel 3.15. Mededeling beoordeling schoolexamen

Het eindcijfer wordt bepaald op basis van het rekenkundig gemiddelde van het cijfer voor het schoolexamen en het cijfer voor het centraal examen, zie artikel 3.32, tweede lid. Als in een vak alleen een schoolexamen (en geen centraal examen) wordt afgenomen, volgt uit het derde lid van artikel 3.32 dat dat cijfer het eindcijfer vormt. Een kandidaat kan op basis van de cijfers die hij heeft behaald voor het schoolexamen uitrekenen welke cijfers hij moet behalen voor het centraal examen, om te slagen voor het eindexamen. De kandidaat heeft er daarom recht op om voor het centraal examen aanvangt te horen welke schoolexamencijfers hij of zij heeft behaald. Als een kandidaat in één of meer vakken in een eerder leerjaar centraal examen gaat afleggen, moet de

directeur hem of haar voor aanvang van het eerste tijdvak van het centraal examen laten weten welk cijfer of welke cijfers hij voor het schoolexamen in het vak of de vakken heeft behaald.

Artikel 3.16. Herexamen schoolexamen vmbo zonder centraal examen

Dit artikel regelt de mogelijkheid om in het vmbo een schoolexamen in één of meerdere vakken waarin geen centraal examen wordt gedaan, te herkansen. Het bevoegd gezag kán een leerling de mogelijkheid tot herkansing bieden, als er geen centraal examen in een vak wordt afgenomen. Uit het eerste lid volgt dat de leerling in ieder geval de mogelijkheid tot herkansing moet worden geboden voor het vak maatschappijleer in het gemeenschappelijk deel van de leerwegen vmbo, als de kandidaat voor dat vak het eindcijfer 6 of lager heeft gehaald. Er is alleen bepaald dat een herexamen in dit vak moet worden aangeboden. De vaststelling van de inhoud van het herexamen is aan de school, die de herexamenregeling moet vastleggen in het plan van toetsing en afsluiting (PTA). Dit volgt uit artikel 2.60, tweede lid, WVO 20xx. Scholen bepalen verder zelf in hoeverre zij de mogelijkheid willen bieden tot het doen van een herexamen in één of meer vakken, of tot herkansing van afzonderlijke toetsen en praktische opdrachten.

Voor de kunstvakken I, het vak lichamelijke opvoeding en het profielwerkstuk, waarin ook geen centraal examen wordt gedaan, geldt de verplichting om een herexamen te bieden niet. Zij worden niet door middel van een cijfer beoordeeld, maar moeten in alle gevallen "voldoende" of "goed" worden afgerond. Mocht een leerling deze onderdelen van het examen niet met een positief resultaat hebben afgesloten, dan zal dat vaak op een andere manier dan met een herexamen worden opgelost, bijvoorbeeld door bij te sturen tijdens het proces van uitvoering.

Paragraaf 3 Het centraal examen

Deze paragraaf gaat over het centraal examen. Waar het schoolexamen vooral de verantwoordelijkheid is van scholen zelf, moet de overheid zorgdragen voor het centraal examen. Om die reden zijn de hoofdlijnen van het examenstelsels niet langer in dit besluit, maar op wetsniveau geregeld.

Artikel 3.17. Afwijkend tijdstip centraal examen

Eerste lid

Het CvTE kan bepalen dat een centraal examen wordt afgenomen op een tijdstip dat is gelegen voor de aanvang van het eerste tijdvak. Hierbij kan worden gedacht aan de centrale examens voor de beroepsgerichte programma's voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (het centraal schriftelijk praktijkexamen, cspe). Deze examens, die een praktischer karakter hebben dan de overige centrale examens, worden afgenomen gedurende een afname periode van twee maanden die eerder start dan het eerste tijdvak aanvangt. Meestal start de afnameperiode van de cspe's begin april. Ook het centraal praktisch examen in de vakken tekenen, handvaardigheid en textiele vormgeving in het vwo kan voor de start van het eerste tijdvak worden afgenomen.

Tweede lid

Dit lid regelt dat het CvTE naast een specifiek moment waarop een examen plaatsvindt, ook een afnameperiode kan vaststellen. Binnen die afnameperiode bepaalt de school zelf de afnametijdstippen voor een aantal examens, zoals de cspe's. Ook het moment waarop kan worden herkanst wordt door de school bepaald.

Artikel 3.18. Opgave aantal examenkandidaten centraal examen

Examens moeten worden aangevraagd door de school waar de leerling is ingeschreven. De rector of directeur is daarvoor verantwoordelijk. Doordat van tevoren wordt aangegeven hoeveel kandidaten per vak aan het centraal examen deelnemen, is vooraf duidelijk hoeveel examens er aan de betreffende school moeten worden geleverd.

Artikel 3.19. De opgaven voor het centraal examen

De artikelen 3.19 en 3.20 zijn gericht op het voorkomen van misbruik en onregelmatigheden bij de centraal examens.

Eerste lid

Op grond van het eerste lid van artikel 3.19 moet de minister ervoor zorgen dat de opgaven van het centraal examen tijdig aan de scholen beschikbaar worden gesteld. De levering van de examens is gebaseerd op de mededeling van de directeur of rector, die op grond van artikel 3.18 en het derde lid van artikel 3.30 moet doorgeven hoeveel leerlingen per vak centraal examen doen. Het CvTE is op grond van artikel 2, onderdeel c, van de Wet College voor toetsen en examens verantwoordelijk voor het tot stand brengen en vaststellen van de opgaven van het centraal examen. De centrale examens worden ontwikkeld door Stichting CITO (zie artikel 3 van de Wet subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten 2013).

Tweede en derde lid

De rector of directeur is verantwoordelijk voor een goed verloop van het examen. Hij moet daarom zorgen voor geheimhouding van de opgaven tot het moment waarop het examen start, en voor het uitoefenen van toezicht bij het centraal examen (zie daarvoor artikel 3.23). De manier waarop deze zaken precies moeten worden georganiseerd is bewust niet nader voorgeschreven, omdat scholen daar autonoom in zijn.

In het derde lid is geregeld dat het CvTE opgaven kan aanwijzen die niet geheim hoeven te blijven tot de aanvang van de toets waar ze onderdeel van uitmaken. Dit hangt samen met de aard van de opgaven, waar soms voorbereiding voor nodig is, met name bij praktische opdrachten. Bij dit type opgaven is geheimhouding vaak minder nodig en - gezien de periode waarbinnen de examens worden afgenomen - ook niet altijd mogelijk.

Artikel 3.20. Afname centraal examen

De artikelen 3.19 en 3.20 zijn gericht op het voorkomen van misbruik en onregelmatigheden bij de centraal examens. In artikel 3.19 zijn enkele zaken geregeld die specifiek gaan over de examenopgaven. Artikel 3.20 bevat enkele voorschriften van procedurele aard over de afname van het centraal examen.

Artikel 3.21. Beoordeling centraal examen door examinator

Het CvTE verstrekt voor de beoordeling van de examens scoreoverzichten c.q. scoremodellen. Deze moeten door de docent bij het examen worden bewaard. De verantwoordelijkheid hiervoor is belegd bij de directeur. Nadat de examinator het werk heeft beoordeeld, stuurt hij de score en het beoordeelde werk aan zijn rector of directeur. Die stuurt het weer door aan de rector of directeur van de school van de tweede corrector.

Het CvTE is onder meer verantwoordelijk voor het tot stand brengen en bij regeling vaststellen van de beoordelingsnormen en de daarbij behorende scores (zie artikel 2, tweede lid, onder d, Wet College voor toetsen en examens). De examinator mag geen eigen oordeel geven over het werk van de leerling, maar moet de beoordelingsnormen en scores van het CvTE gebruiken bij zijn beoordeling. Op basis van de score die de kandidaat heeft behaald, wordt het bij die score behorende cijfer bepaald. Het CvTE stelt ook regels voor de omzetting van de scores in cijfers. Dit is, op grond van het zesde lid van dit artikel, geregeld in de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen VO 2015. Er is sprake van een gebonden beoordeling, waartegen geen beroep kan worden ingesteld bij de bestuursrechter, gelet op het bepaalde in artikel 8:4, lid 3, aanhef en onder b, Algemene wet bestuursrecht.²

² Zie hierover ook het arrest van de Hoge Raad d.d. 19 juli 2019; ECLI:NL:HR:2019:1243

De procedure die in de eerste vier leden van dit artikel is beschreven geldt ook voor digitale examens. Ze vindt daar hoofdzakelijk digitaal plaats. Uitzondering zijn handelingen die betrekking hebben op het proces-verbaal, die de examinator op papier moet ontvangen van de rector of directeur.

Artikel 3.22. Koppeling door Minister van scholen voor tweede correctie

In het zesde lid van artikel 2.56 WVO 20xx is geregeld dat op het examenwerk van het centraal examen een tweede correctie plaatsvindt. Uit het achtste lid van dat artikel volgt dat bij of krachtens amvb regels worden gesteld over onder meer de aanwijzing, taak en werkwijze van de gecommiteerden die de tweede correctie uitvoeren. Die regels zijn in dit artikel (3.22) te vinden.

De gecommiteerde (hierna: de tweede corrector) is degene die het gemaakte werk van het centraal examen na de examinator nakijkt en beoordeelt. De eerste corrector is een leraar van de school of instelling waar het examen is afgelegd, de tweede corrector is afkomstig van een andere school, of een instelling voor vavo. De scholen of instellingen worden door de minister (DUO) gekoppeld. Het bevoegd gezag van iedere vo-school wijst op grond van de koppeling één of meer tweede correctoren aan voor het centraal examen, zie hiervoor artikel 3.24.

Hoewel als uitgangspunt geldt dat het eindexamen onder toezicht staat van één of meer gecommiteerden, worden er geen gecommiteerden aangewezen voor het praktisch gedeelte van het centraal examen vmbo (de achtergrond hiervan is dat deze beoordeling al plaatsvindt door twee examinatoren, zie artikel 3.27).

Het kan voorkomen dat een examen slechts aan één school of instelling wordt afgenomen, waardoor er geen andere school of instelling is die een tweede corrector kan aanwijzen. In dat geval, of in geval van nood, kan de minister een tweede corrector voor een school of instelling aanwijzen, waar in reguliere gevallen alleen een koppeling tussen twee scholen of instellingen wordt gemaakt.

Bekostigde scholen en instellingen ontvangen een onkostenvergoeding voor de tweede correctie in de lumpsum. Tweede correctoren van instellingen voor educatie en beroepsonderwijs of van niet-bekostigde scholen kunnen op grond van de Algemene wet bestuursrecht een vergoeding ontvangen van de minister.

Opmerking [HB10]: Even nagaan waar ik dit vandaan heb voor Laura en Gijske.

3.23. Aanwijzing gecommiteerden door bevoegd gezag

De inhoud van dit artikel is in Caribisch Nederland iets anders geregeld, zie artikel 9.12.

De eerste corrector is een leraar van de school waar het examen is afgelegd, de gecommiteerde (de tweede corrector) is afkomstig van een andere school. De scholen worden door de minister (DUO) gekoppeld, zie artikel 3.22, maar de beslissing wie de tweede correctie verricht wordt genomen door het bevoegd gezag van de school die de tweede corrector aanlevert. Daarover gaat dit artikel: het regelt de aanwijzing van de tweede corrector door het bevoegd gezag. De tweede corrector blijft gedurende de gehele examenperiode, dus inclusief periode waarin herkansingen kunnen plaatsvinden, aangewezen voor de tweede correctie. Het bevoegd gezag van de school die de tweede corrector aanwijst is ervoor verantwoordelijk dat deze zijn verplichtingen nakomt. Die verplichtingen zijn elders in dit besluit aangegeven (zie artikel 3.24 en artikel 3.25, eerste lid). De tweede corrector beoordeelt het werk zo snel mogelijk, past daarbij de beoordelingsnormen en daarbij behorende scores toe, voegt een verklaring over de correctie bij het gecorrigeerde werk, en stelt in overleg met de examinator de score voor het centraal examen vast. Ook moet het bevoegd gezag ervoor zorgen dat de school waarvoor de gecommiteerde de tweede correctie verricht, weet wie als gecommiteerde is aangewezen.

Artikel 3.24. Beoordeling centraal examen door gecommiteerde

De inhoud van dit artikel is in Caribisch Nederland iets anders geregeld, zie artikel 9.12.

Eerste tot en met derde lid

Nadat de examinator het werk heeft beoordeeld, stuurt hij de score en het beoordeelde werk aan zijn directeur of rector. Die stuurt het direct weer door aan de rector of directeur van de school van de tweede corrector, die ervoor moet zorgen dat het bij de tweede corrector belandt. De tweede corrector beoordeelt het werk vervolgens zo snel mogelijk, en stuurt het beoordeelde werk en de score weer retour aan zijn rector of directeur. De tweede corrector moet dezelfde beoordelingsnormen en scores toepassen als de examinator; deze zijn door het CvTE verstrekt. Ook voor de tweede correctie geldt dus dat er sprake is van een gebonden beoordeling.

Vierde lid

De procedure die in de eerste drie leden van dit artikel is beschreven geldt ook voor digitale examens. Ze vindt daar hoofdzakelijk digitaal plaats. Uitzondering zijn handelingen die betrekking hebben op het proces-verbaal, die de examinator op papier moet ontvangen van de rector of directeur.

Artikel 3.25 Vaststelling score en cijfer centraal examen

Eerste tot en met derde lid

De examinator en de tweede corrector stellen gezamenlijk de score voor het centraal examen vast. Het komt voor dat er daarover een verschil van inzicht bestaat. Als de correctoren hier gezamenlijk niet uitkomen, kunnen ze het meningsverschil aan hun eigen bevoegd gezag voorleggen. Als het bevoegd gezag oordeelt dat er sprake is van een serieus meningsverschil, kan het contact opnemen met het bevoegd gezag van de andere corrector. Als beide bevoegd gezagen niet tot overeenstemming kunnen komen, melden ze dit bij de inspectie. De inspectie kan vervolgens besluiten tot het inschakelen van een onafhankelijke derde corrector. De beoordeling van deze derde corrector wordt in dergelijke gevallen de definitieve beoordeling.

Vierde lid

Op basis van de door de correctoren vastgestelde score, stelt de rector of directeur het cijfer vast. Daarbij dient hij de regels over de omzetting van de score in cijfers zoals die zijn vastgesteld door het CvTE te volgen.

Artikel 3.26. Beoordeling centraal examen cspe vmbo door examinator

Dit artikel regelt de verantwoordelijkheden van de directeur en examinatoren met betrekking tot praktisch afgenomen examengedeelten. Het resultaat van het cspe (het centraal schriftelijk en praktisch examen in een profielvak) moet – in tegenstelling tot het resultaat van een schriftelijk examen - op de school zelf worden beoordeeld. De examinator beoordeelt zowel het eindproduct van het cspe als de manier waarop dat tot stand komt en moet om die reden bij de uitvoering van het praktisch gedeelte aanwezig zijn.

Artikel 3.27. Beoordeling centraal examen cspe vmbo door tweede examinator

Dit artikel regelt de verantwoordelijkheden van de directeur en tweede examinatoren met betrekking tot praktisch afgenomen examengedeelten. Het resultaat van het cspe (het centraal schriftelijk en praktisch examen in een profielvak) moet – in tegenstelling tot het resultaat van de overige centrale examens – volledig op de school zelf worden beoordeeld. Scholen mogen bij deze praktische examengedeelten zelf een tweede examinator aanwijzen, waar voor de schriftelijke centraal examens een gecommiteerde (tweede corrector) van buiten de school wordt aangewezen, op grond van een koppeling van de scholen door de minister. De tweede examinator die het cspe beoordeelt kan zowel een deskundige van buiten de school zijn als een leraar van de school zelf. De examinator beoordeelt zowel het eindproduct van het cspe als de manier waarop dat tot stand komt en moet om die reden bij de uitvoering van het praktisch gedeelte aanwezig zijn. De tweede examinator beoordeelt het eindproduct van de opgave. Daarnaast beoordeelt hij de verrichtingen

van de kandidaat op basis van het schriftelijke verslag van de eerste examiner. Ook het cspe kan digitaal worden afgenomen. Het vierde lid regelt daarom dat de regels over digitaal examineren die voor reguliere examens gelden, van overeenkomstige toepassing zijn op digitale cspe's. Ook voor dit type examens worden bij digitale examinering alle handelingen digitaal verricht, behalve de handelingen die betrekking hebben op het proces-verbaal.

Artikel 3.28. Afname centraal examen in tweede tijdvak door College voor toetsen en examens wegens gering aantal examenkandidaten

Artikel 2.56 WVO 20xx regelt de afnameperiodes van het centraal examen, de zogeheten tijdvakken. In principe nemen de rector of directeur en de examinatoren het eindexamen af, onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag (zie het derde lid van artikel 2.51 WVO 20xx). Uit vijfde lid van artikel 2.56 WVO 20xx volgt echter dat het centraal examen in het tweede tijdvak ook kan worden afgenomen door het College voor toetsen en examens, in bij amvb te bepalen gevallen. Artikel 3.28 regelt een dergelijk geval. Als er heel weinig kandidaten zijn die in een bepaald vak examen doen, kan worden bepaald dat het CvTE de examens afneemt, in het tweede tijdvak. In dergelijke gevallen draagt het CvTE de verantwoordelijkheid die normaal gesproken op de school rust. Om daar op een goede manier invulling aan te kunnen geven is een aantal procedurele zaken specifiek geregeld, zie daarvoor artikel 3.30.

Artikel 3.29. Centraal examen bij verhindering in eerste of tweede tijdvak

Eerste lid

Als een kandidaat verhinderd is voor een deel van het centraal examen, bijvoorbeeld door ziekte, heeft hij de mogelijkheid om het examen in te halen. In het tweede tijdvak kunnen (naast een eventuele herkansing) zoveel toetsen van het centraal examen worden ingehaald als waartoe het rooster de mogelijkheid biedt. Het kan in totaal gaan om meer dan twee toetsen, maar per dag mag een kandidaat maximaal twee toetsen afleggen.

Tweede lid

Het CvTE is verantwoordelijk voor het afnemen van de centraal examens in het derde tijdvak. Als een kandidaat zowel in het eerste tijdvak als in het tweede tijdvak is verhinderd, krijgt hij in het derde tijdvak gelegenheid om het betreffende centraal examen alsnog te doen.

Derde lid

Omdat het CvTE de toetsen in het derde tijdvak afneemt, moet iedere kandidaat die in dat tijdvak examen wil doen bij het CvTE worden aangemeld. De aanmelding verloopt via de rector of directeur van de school waar ze zijn ingeschreven. Een kandidaat kan zich dus niet zelfstandig bij het CvTE melden. Kandidaten met een fysieke of mentale beperking en kandidaten die of de Nederlandse taal onvoldoende beheersen, kunnen op een aangepaste manier examen doen als de directeur of rector ze dat toestaat. Dit is geregeld in de artikelen 3.54 en 3.55. Als een dergelijke kandidaat examen doet in het tweede of derde tijdvak, moet de directeur of rector van de school waar de leerling is ingeschreven aangeven bij het CvTE dat dit aan de orde is, en daarbij laten weten om welke aanpassing het gaat.

Opmerking [HB11]: Deze zin is nog wat krom.. Suggesties?

Artikel 3.30. Procedure afnemen centraal examen door College voor toetsen en examens in het tweede en derde tijdvak

Dit artikel regelt de manier waarop het CvTE examens afneemt in het tweede en derde tijdvak. Normaal gesproken worden de centrale examens in het reguliere voortgezet onderwijs afgenomen door scholen. Als het CvTE het examen afneemt, vervult het twee rollen: het is verantwoordelijk voor het tot stand brengen en vaststellen van de opgaven van het centraal examen, evenals voor de afname van dat examen. Het CvTE moet daarom weten hoeveel kandidaten het examen afleggen ten overstaan van het college afleggen, in welke vakken ze dat doen, en van welke aanpassingen sprake is.

Als het CvTE examens afneemt in het derde tijdvak, bepaalt het CvTE op basis van de door de kandidaat behaalde score het eindcijfer. Dat cijfer wordt doorgegeven aan de directeur of rector van de school waar de leerling is ingeschreven. De directeur of rector moet weten wat het resultaat is van de examens die een kandidaat in het tweede of derde tijdvak heeft afgelegd, omdat hij op grond van de definitieve uitslag het diploma uitreikt aan de kandidaat.

Artikel 3.31. Bewaren werk centraal examen

Artikel 3.31 regelt het bewaren van het gemaakte werk en de opgaven van het centraal examen. Deze stukken moeten tot ten minste zes maanden na de vaststelling van de uitslag worden bewaard op de school waar de kandidaat examen heeft gedaan. Artikel 3.31 is overigens niet het enige artikel dat iets regelt over het bewaren van examengegevens. Zo regelt artikel 24c WOT de inhoud van het basisregister onderwijs (BRON). Op grond van dit artikel moeten de vakken waarin examen is afgelegd, de cijfers van het schoolexamen en het centraal examen, de eindcijfers, de uitslag van het eindexamen of deeleindexamen en de datum waarop deze uitslag is bepaald, tot vijf jaren na beëindiging van de laatste inschrijving van de leerling op de school worden bewaard in het basisregister onderwijs, in een vorm die het mogelijk maakt de betrokkene te identificeren. De minister is verantwoordelijk voor het beheer van BRON, terwijl de verplichting om het gemaakte werk en de opgaven van het centraal examen te bewaren op grond van artikel 3.31 op het bevoegd gezag van de school rust.

Paragraaf 4. De uitslag van het eindexamen en herkansing centraal examen

Artikel 3.32. Eindcijfer vakken eindexamen

Het eindcijfer wordt bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het cijfer voor het schoolexamen en het cijfer voor het centraal examen. Dat gemiddelde wordt afgerond naar een geheel getal. Bij die afronding wordt uitgegaan van twee decimalen. Een decimaal van 49 of minder wordt naar beneden afgerond, een decimaal van 50 of meer wordt naar boven afgerond. De rector of directeur – en dus niet de examinerator – bepaalt het eindcijfer.

Artikel 3.33. Vaststelling uitslag eindexamen

Eerste lid

Uit andere artikelen in dit besluit volgt dat een eindexamen bestaat uit een bepaald aantal vakken, waarbij onderscheid wordt gemaakt in verplichte vakken en keuzevakken. De leerling kan een deel van deze keuzevakken vrij kiezen. Daarnaast moet de leerling in zijn profieldeel een keuze maken uit enkele specifieke vakken (van deze profielkeuzevakken moet hij dus een deel volgen, maar niet alle profielkeuzevakken hoeven te worden gevolgd). De leerling moet een keuze maken op basis van de mogelijkheden die de school daarvoor biedt. Deze keuze moet in ieder geval leiden tot een pakket aan vakken dat bij succesvolle afronding recht geeft op een diploma. De rector of directeur moet er op grond van het tweede lid voor zorgen dat het vakkenpakket waarin de leerling eindexamen doet aan deze eis voldoet. Kandidaten kunnen echter ook examen doen in meer vakken dan strikt noodzakelijk zou zijn om een diploma te behalen, als het bevoegd gezag ze dat toestaat.

Het besluit om een diploma te verstrekken kan worden ingetrokken als blijkt dat niet is voldaan aan de voorwaarden voor het behalen van een diploma, zo blijkt uit een oordeel van de Raad van State in 2015. In een zaak die was aangespannen door een kandidaat die voorafgaand aan zijn centraal examens Engels en Economie over de opgaven voor die examens bleek te beschikken, oordeelde de Raad dat "ook bij het ontbreken van een uitdrukkelijke wettelijke grondslag, de rector in dit geval niet de bevoegdheid kan worden ontzegd het besluit tot het verstrekken van het havo-diploma in te trekken." De betreffende toetsen waren ongeldig verklaard. Volgens Raad van State

was "aan het besluit tot het verstrekken van het havo-diploma de grondslag te komen ontvallen, nu niet is voldaan aan de voorwaarden voor het behalen van het diploma".³

Tweede lid

Als een kandidaat recht heeft op een vrijstelling of ontheffing voor een onderdeel van of het gehele examen, is het zijn verantwoordelijkheid om dat aan de directeur aan te tonen. Het is de verantwoordelijkheid van de directeur om ervoor te zorgen dat het examen van de kandidaat tot een diploma kan leiden.

Derde lid

Als een kandidaat examen heeft gedaan in meer vakken dan strikt noodzakelijk om een diploma te behalen, kan het zijn dat hij zou zakken als alle resultaten mee zouden worden genomen bij de uitslagbepaling. De directeur moet eindcijfers van vakken die ertoe zouden leiden dat de leerling zakt niet meewegen in de uitslagbepaling, als de leerling daardoor alsnog kan slagen. Het overgebleven vakkenpakket moet een volledig eindexamen vormen, dat voldoet aan de eisen om te slagen.

Vierde lid

Vakken die niet door de school zelf worden aangeboden, kunnen worden afgesloten via het staatsexamen of op het vavo. Als een kandidaat een dergelijk examen heeft gedaan, wordt de uitslag ervan door de school waar deze is ingeschreven meegewogen bij de uitslagbepaling, mits de kandidaat daar schriftelijk op tijd om heeft verzocht.

Artikel 3.34. Uitslag eindexamen vwo en havo

Algemeen:

Dit artikel bevat de uitslagregels voor het eindexamen in het vwo en havo. De gestelde eisen zijn cumulatief: aan alle eisen moet zijn voldaan om te slagen. Artikel 3.35 regelt de uitslag voor de leerwegen in het vmbo. Een leerling slaagt voor het vwo of het havo als hij:

- gemiddeld minimaal een 5,5 heeft behaald voor het centraal examen;
- voor één examenvak het eindcijfer 5 of hoger heeft behaald, en voor de overige examenvakken het eindcijfer 6 of hoger; of
- voor één examenvak het eindcijfer 4 of hoger heeft behaald en voor de overige examenvakken het eindcijfer 6. De leerling moet in dit geval voor minimaal één vak het eindcijfer 7 of hoger behalen; of
- als hij twee examenvakken afsluit met het eindcijfer 5, mits hij voor de overige examenvakken het eindcijfer 6 of hoger, en minimaal één eindcijfer 7 heeft behaald.
- voor de vakken Nederlandse taal en literatuur, Engelse taal en literatuur en (tenzij het gaat om havo-leerlingen met het profiel CM, zij hoeven geen wiskunde te doen) Wiskunde A, B of C maximaal één 5 als eindcijfer heeft gehaald en verder het eindcijfer 6 of hoger; en
- het vak lichamelijke opvoeding 'voldoende' of 'goed' heeft afgesloten.

Onderdeel a

Als eerste voorwaarde om te slagen voor het eindexamen, geldt dat het gemiddelde van alle cijfers die zijn behaald bij het centraal examen voldoende moet zijn. Dit geldt voor alle schoolsoorten in het voortgezet onderwijs, en betekent concreet dat het rekenkundig gemiddelde van de cijfers die de kandidaat heeft behaald voor het centraal examen minimaal 5,5 moet zijn. Met het woord 'minimaal' wordt bedoeld dat het cijfer niet naar boven mag worden afgerond. Een gemiddeld rekenkundig resultaat van 5,49 of lager op het centraal examen betekent dat de kandidaat niet is geslaagd.

---

³ ECLI:NL:RVS:2015:3729

Onderdeel b

Om te kunnen slagen voor een het havo of vwo, moet een kandidaat voor een aantal specifieke vakken (de kernvakken) in ieder geval het eindcijfer een 5 of hoger behalen. Een leerling mag maximaal één van de (kern)vakken Nederlandse taal en literatuur, Engelse taal en literatuur en wiskunde A, wiskunde B of wiskunde C (voor zover daarin examen wordt afgelegd) met een onvoldoende eindcijfer afsluiten. Het eindcijfer is – zie artikel 3.32 – het rekenkundig gemiddelde van het cijfer voor het schoolexamen en het cijfer voor het centraal examen.

Onderdeel c

In onderdeel b is geregeld dat een leerling slechts één kernvak met een vijf mag afsluiten om te slagen. Dat neemt niet weg dat een leerling kan slagen met meerdere onvoldoendes. Een leerling slaagt als hij in totaal één vijf heeft behaald, en verder alleen voldoende. Als een kandidaat meerdere onvoldoendes heeft behaald, of één cijfer vier, kan hij – tenzij het gaat om kernvakken, wat tot uitdrukking wordt gebracht met de zinsnede 'onverminderd onderdeel b' – toch slagen, als daar voldoende, niet-afgeronde hogere cijfers tegenover staan.

Onderdeel d

Net als in het vmbo geldt voor de onderdelen van het beroepsgerichte programma, moeten havo en vwo-leerlingen voor de onderdelen die samen tot het eindcijfer van één vak leiden – voor zover er een eindcijfer voor is bepaald – steeds minimaal het eindcijfer 4 hebben behaald om te slagen.

Onderdeel e

In aanvulling op de uitslagregel die in de voorgaande onderdelen van dit lid is neergelegd, geldt als voorwaarde om te slagen dat de afronding van het vak lichamelijke opvoeding als «voldoende» of «goed» moet zijn beoordeeld.

Tweede lid

Bepaalde onderdelen tellen wel mee in de uitslagbepaling, maar wegen daarin niet even zwaar mee als reguliere vakken. Voor de uitslagbepaling worden de cijfers van deze vakken rekenkundig gemiddeld tot een combinatiecijfer, waarin het cijfer van alle samenstellende onderdelen even zwaar meetelt. Op het havo en vwo gaat het in ieder geval om maatschappijleer, het profielwerkstuk en culturele en kunstzinnige vorming. Voor het berekenen van het combinatiecijfer worden de op de cijferlijst vermelde afgeronde cijfers (bestaande uit gehele getallen) gemiddeld. Vervolgens wordt het gemiddelde weer afgerond op het nabij liggende gehele getal: 5,5 wordt dus een 6 en 5,45 een 5.

Welke onderdelen meewegen in het combinatiecijfer legt de school vast in het examenreglement en het programma van toetsing en afsluiting. Afhankelijk van de keuze die het bevoegd gezag hierover maakt, kunnen ook literatuur - als onderdeel van alle moderne talen - algemene natuurwetenschappen en godsdienst of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs onderdeel uitmaken van het combinatiecijfer. Als het bevoegd gezag daar niet voor kiest, volgt uit het tweede lid van dit artikel ook dat literatuur onderdeel uitmaakt van het schoolexamen van de betreffende taal. Godsdienst en levensbeschouwelijk vormingsonderwijs maken, als het geen onderdeel uitmaakt van het combinatiecijfer, in principe geen onderdeel uit van het eindexamen. Hierop is wel een uitzondering mogelijk: als de minister goedkeuring verleent, mag het toch onderdeel van het eindexamen uitmaken.

Derde lid

Uit het tweede lid volgt dat bepaalde onderdelen altijd meewegen in het combinatiecijfer, maar dat het bevoegd gezag ervoor kan kiezen om hier een aantal onderdelen aan toe te voegen. Als het

bevoegd gezag ervoor kiest om meer dan de verplichte onderdelen te betrekken bij het combinatiecijfer, moet in het examenreglement zijn vermeld om welke onderdelen het gaat.

Vierde en vijfde lid

Uit het derde lid van artikel 3.32 volgt dat de rector of directeur alle eindcijfers vaststelt op een geheel getal. Dit geldt ook voor het combinatiecijfer: als het rekenkundig gemiddelde van de eindcijfers van de samenstellende onderdelen nog geen geheel getal is, wordt het door de directeur of rector afgerond.

Zesde lid

Op grond van artikel 3.32 bepaalt de directeur het eindcijfer voor alle vakken van het eindexamen. Vervolgens stellen de directeur en de secretaris van het eindexamen op basis van de eindcijfers de uitslag vast. Zodra de eindcijfers bekend zijn, meldt de directeur ze schriftelijk aan de kandidaat, onder vermelding van de mogelijkheden tot herkansing van het centraal examen. Als de kandidaat geen gebruik maakt van de mogelijkheid tot herkansen, staat de uitslag vast.

Artikel 3.34. Uitslag eindexamen vwo en havo

Algemeen:

Dit artikel bevat de uitslagregels voor het eindexamen in het havo en vwo. De gestelde eisen zijn cumulatief: aan alle eisen moet zijn voldaan om te slagen. Artikel 3.35 regelt de uitslag voor de leerwegen in het vmbo. Een leerling slaagt voor het havo of het vwo als hij:

- gemiddeld minimaal een 5,5 heeft behaald voor het centraal examen;
- voor één examenvak het eindcijfer 5 of hoger heeft behaald, en voor de overige examenvakken het eindcijfer 6 of hoger; of
- voor één examenvak het eindcijfer 4 of hoger heeft behaald en voor de overige examenvakken het eindcijfer 6. De leerling moet in dit geval voor minimaal één vak het eindcijfer 7 of hoger behalen; of
- als hij twee examenvakken afsluit met het eindcijfer 5, mits hij voor de overige examenvakken het eindcijfer 6 of hoger, en minimaal één eindcijfer 7 heeft behaald.
- voor de vakken Nederlandse taal en literatuur, Engelse taal en literatuur en (tenzij het gaat om havo-leerlingen met het profiel CM, zij hoeven geen wiskunde te doen) Wiskunde A, B of C maximaal één 5 als eindcijfer heeft gehaald en verder het eindcijfer 6 of hoger; en
- het vak lichamelijke opvoeding 'voldoende' of 'goed' heeft afgesloten.

Eerste lid

Onderdeel a

Als eerste voorwaarde om te slagen voor het eindexamen, geldt dat het gemiddelde van alle cijfers die zijn behaald bij het centraal examen voldoende moet zijn. Dit geldt voor alle schoolsoorten in het voortgezet onderwijs, en betekent concreet dat het rekenkundig gemiddelde van de cijfers die de kandidaat heeft behaald voor het centraal examen minimaal 5,5 moet zijn. Met de woorden 'ten minste' wordt bedoeld dat het cijfer niet naar boven mag worden afgerond. Een gemiddeld rekenkundig resultaat van 5,49 of lager op het centraal examen betekent dat de kandidaat niet is geslaagd.

Onderdeel b

Om te kunnen slagen voor een het havo of vwo, moet een kandidaat voor een aantal specifieke vakken (de kernvakken) in ieder geval het eindcijfer een 5 of hoger behalen. Een leerling mag maximaal één van de (kern)vakken Nederlandse taal en literatuur, Engelse taal en literatuur en wiskunde A, wiskunde B of wiskunde C (voor zover daarin examen wordt afgelegd) met een

onvoldoende eindcijfer afsluiten. Het eindcijfer is – zie artikel 3.32 – het rekenkundig gemiddelde van het cijfer voor het schoolexamen en het cijfer voor het centraal examen.

Onderdeel c

In onderdeel b is geregeld dat een leerling slechts één kernvak met een vijf mag afsluiten om te slagen. Dat neemt niet weg dat een leerling kan slagen met meerdere onvoldoendes. Een leerling slaagt als hij in totaal één vijf heeft behaald, en verder alleen voldoende. Als een kandidaat meerdere onvoldoendes heeft behaald, of één cijfer vier, kan hij – tenzij het gaat om kernvakken, wat tot uitdrukking wordt gebracht met de zinsnede 'onverminderd onderdeel b' – toch slagen, als daar voldoende, niet-afgeronde hogere cijfers tegenover staan.

Onderdeel d

Net als in het vmbo geldt voor de onderdelen van het beroepsgerichte programma, moeten havo en vwo-leerlingen voor de onderdelen die samen tot het eindcijfer van één vak leiden – voor zover er een eindcijfer voor is bepaald – steeds minimaal het eindcijfer 4 hebben behaald om te slagen.

Onderdeel e

In aanvulling op de uitslagregel die in de voorgaande onderdelen van dit lid is neergelegd, geldt als voorwaarde om te slagen dat de afronding van het vak lichamelijke opvoeding als «voldoende» of «goed» moet zijn beoordeeld.

Tweede lid

Bepaalde onderdelen tellen wel mee in de uitslagbepaling, maar wegen daarin niet even zwaar mee als reguliere vakken. Voor de uitslagbepaling worden de cijfers van deze vakken rekenkundig gemiddeld tot een combinatiecijfer, waarin het cijfer van alle samenstellende onderdelen even zwaar meetelt. Op het havo en vwo gaat het in ieder geval om maatschappijleer, het profielwerkstuk en culturele en kunstzinnige vorming. Voor het berekenen van het combinatiecijfer worden de op de cijferlijst vermelde afgeronde cijfers (bestaande uit gehele getallen) gemiddeld. Vervolgens wordt het gemiddelde weer afgerond op het nabij liggende gehele getal: 5,5 wordt dus een 6 en 5,45 een 5.

Welke onderdelen meewegen in het combinatiecijfer legt de school vast in het examenreglement en het programma van toetsing en afsluiting. Afhankelijk van de keuze die het bevoegd gezag hierover maakt, kunnen ook literatuur - als onderdeel van alle moderne talen - algemene natuurwetenschappen en godsdienst of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs onderdeel uitmaken van het combinatiecijfer. Als het bevoegd gezag daar niet voor kiest, volgt uit het tweede lid van dit artikel ook dat literatuur onderdeel uitmaakt van het schoolexamen van de betreffende taal. Godsdienst en levensbeschouwelijk vormingsonderwijs maken, als het geen onderdeel uitmaakt van het combinatiecijfer, in principe geen onderdeel uit van het eindexamen. Hierop is wel een uitzondering mogelijk: als de minister goedkeuring verleent, mag het toch onderdeel van het eindexamen uitmaken.

Derde lid

Uit het tweede lid volgt dat bepaalde onderdelen altijd meewegen in het combinatiecijfer, maar dat het bevoegd gezag ervoor kan kiezen om hier een aantal onderdelen aan toe te voegen. Als het bevoegd gezag ervoor kiest om meer dan de verplichte onderdelen te betrekken bij het combinatiecijfer, moet in het examenreglement zijn vermeld om welke onderdelen het gaat.

Vierde en vijfde lid

Uit artikel 3.32 volgt dat de rector of directeur alle eindcijfers vaststelt op een geheel getal. Dit geldt op grond van het vierde en vijfde lid van artikel 3.34 ook voor het combinatiecijfer: als het

rekenkundig gemiddelde van de eindcijfers van de samenstellende onderdelen nog geen geheel getal is, wordt het door de directeur of rector afgerond.

Zesde lid

Op grond van artikel 3.32 bepaalt de directeur het eindcijfer voor alle vakken van het eindexamen. Vervolgens stellen de directeur en de secretaris van het eindexamen op basis van de eindcijfers de uitslag vast. Uit het zesde lid van artikel 3.34 volgt dat de rector of directeur de eindcijfers, zodra deze bekend zijn, schriftelijk meldt aan de kandidaat, onder vermelding van de mogelijkheden tot herkansing van het centraal examen. Als de kandidaat geen gebruik maakt van de mogelijkheid tot herkansen, staat de uitslag vast.

Artikel 3.35. Uitslag eindexamen vmbo

Algemeen:

Dit artikel bevat de uitslagregels voor het eindexamen in de verschillende leerwegen van het vmbo. De eisen zijn cumulatief: aan alle eisen moet zijn voldaan om te kunnen slagen. Artikel 3.34 regelt de uitslag voor het havo en het vwo. Een leerling slaagt voor het vmbo – tenzij sprake is van een leer-werktraject, waarvoor op grond van het zesde lid, een aantal zaken anders is geregeld - als hij of zij:

- gemiddeld een 5,5 heeft behaald voor het centraal examen; en
- de vakken lichamelijke opvoeding, het kunstvak uit het gemeenschappelijk deel en – voor zover het gaat om de gemengde of de theoretische leerweg – het profielwerkstuk 'voldoende' of 'goed' heeft afgesloten; en
- voor één examenvak het eindcijfer 5 of hoger heeft behaald, en voor de overige examenvakken het eindcijfer 6 of hoger; of
- voor één examenvak, dat niet het vak Nederlandse taal is, het eindcijfer 4 of hoger heeft behaald en voor de overige examenvakken het eindcijfer 6. De leerling moet in dit geval voor minimaal één vak het eindcijfer 7 of hoger behalen; of
- als hij twee examenvakken afsluit met het eindcijfer 5, mits hij voor de overige examenvakken het eindcijfer 6 of hoger, en minimaal één eindcijfer 7 heeft behaald.

Eerste lid

Onderdeel a

Als eerste voorwaarde om te slagen voor het eindexamen, geldt dat het gemiddelde van de cijfers die zijn behaald bij het centraal examen in voldoende moet zijn. Dit geldt voor alle schoolsoorten in het voortgezet onderwijs, en betekent concreet dat het rekenkundig gemiddelde van de cijfers die de kandidaat heeft behaald voor het centraal examen minimaal 5,5 moet zijn. Met de woorden 'ten minste' wordt bedoeld dat het cijfer niet naar boven mag worden afgerond. Een gemiddeld resultaat op het centraal examen van 5,49 of lager betekent dat de kandidaat niet is geslaagd.

Onderdeel b

Om te kunnen slagen voor het vmbo, moet een leerling verder voor het vak Nederlandse taal als eindcijfer een 5 of hoger behalen. Het eindcijfer is – zie artikel 3.32, tweede lid – het rekenkundig gemiddelde van het cijfer voor het schoolexamen en het cijfer voor het centraal examen.

Onderdelen c en d

Een leerling kan slagen met onvoldoendes, maar dat is, behalve als het één vijf betreft, alleen mogelijk als er hogere cijfers tegenover staan. Tegenover onvoldoende cijfers dienen cijfers te staan die hoger zijn dan een niet-afgeronde zes. Als ook een zes die door afronding tot stand komt zou worden geaccepteerd, zou de regel geen zin hebben: dan zou ook een lijst met een vier, een vijf en verder slechts zessen voldoen, waardoor er geen sprake zou zijn van compensatie. De zinsnede 'onvermeld onderdeel b' betekent dat een leerling weliswaar kan slagen met een

eindcijfer 4, maar dat dat cijfer niet het eindcijfer voor het vak Nederlandse taal mag zijn. Verder mag geen van de onderdelen die samen het combinatiecijfer vormen worden afgesloten met een 4 of lager.

Onderdelen e en f

In aanvulling op de uitslagregel die in de voorgaande onderdelen van dit lid is neergelegd, geldt als voorwaarde om te slagen dat de beoordeling van de kunstvakken inclusief culturele en kunstzinnige vorming, en van het vak lichamelijke opvoeding, «voldoende» of «goed» moet zijn. Dit honoreert het belang van deze onderdelen, zonder dat deze moeilijk te «becijferen» onderdelen een onvoldoende cijfer zouden kunnen compenseren. Dit geldt ook voor het profielwerkstuk, voor zover dat een verplicht onderdeel is van het programma. Dat is alleen het geval in de theoretische en de gemengde leerweg, waar het profielwerkstuk een verplicht onderdeel is van het programma. De basis- en kaderberoepsgerichte leerweg kennen geen profielwerkstuk.

Tweede lid

Leerlingen in de theoretische leerweg kunnen beroepsgerichte keuzevakken of een profielvak uit de gemengde leerweg als extra vak toevoegen aan hun onderwijsprogramma. Het cijfer voor zo'n extra vak wordt opgenomen op de cijferlijst, maar niet in de uitslagregeling betrokken, vanwege de relatief geringe omvang van een dergelijk extra vak ten opzichte van de andere vakken van het eindexamen. Dat is anders als de extra gevolgde vakken van een leerling in de theoretische leerweg samen een volledig beroepsgericht programma uit de gemengde leerweg vormen (een profielvak en ten minste twee beroepsgerichte keuzevakken). In dat geval telt het combinatiecijfer over die vakken mee in de uitslagregeling op dezelfde wijze als voor een leerling uit de gemengde leerweg.

Derde lid

Sinds de invoering van profielen in het vmbo bestaat het beroepsgerichte programma uit meerdere vakken. Het eindcijfer voor het profielvak telt in de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg afzonderlijk mee in de uitslagregeling. Het gemiddelde van de eindcijfers die zijn behaald voor de beroepsgerichte keuzevakken telt echter mee als één combinatiecijfer. In de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg volgen leerlingen ten minste vier beroepsgerichte keuzevakken. Eventueel extra gevolgde beroepsgerichte keuzevakken worden voor de uitslagregeling betrokken in het combinatiecijfer. In totaal omvat het beroepsgerichte programma voor de uitslagregeling voor de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg daarmee twee eindcijfers: het cijfer voor het profielvak en het combinatiecijfer voor de beroepsgerichte keuzevakken.

Vierde lid

In de gemengde leerweg is het beroepsgerichte programma van een kleinere omvang dan in de beroepsgerichte leerwegen. Het cijfer voor het beroepsgerichte programma telt in de gemengde leerweg daarom mee als het (gemiddeld) eindcijfer voor één vak in de uitslagregeling. Dit cijfer wordt – anders dan bij de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg - voor de helft bepaald door het cijfer voor het profielvak en voor de andere helft door de cijfers voor de beroepsgerichte keuzevakken. Het cijfer voor het profielvak telt in de berekening van het combinatiecijfer altijd voor de helft mee, ongeacht het aantal beroepsgerichte keuzevakken dat de leerling heeft afgerond. Heeft de leerling bijvoorbeeld twee beroepsgerichte keuzevakken gevolgd, dan weegt het cijfer voor het profielvak in de berekening van het combinatiecijfer twee keer mee. Heeft de leerling een of meer extra keuzevakken gevolgd, dan weegt het cijfer voor het profielvak even zo vaak extra mee in de berekening van het combinatiecijfer.

Vijfde en zesde lid

Uit artikel 3.32 volgt dat de rector of directeur alle eindcijfers vaststelt op een geheel getal. Dit geldt op grond van het vijfde en zesde lid van artikel 3.35 ook voor het combinatiecijfer voor het beroepsgerichte programma. Dat wordt, als het op grond van de berekening van het rekenkundig

gemiddelde van de samenstellende onderdelen nog geen geheel getal was, door de rector of directeur afgerond.

Zevende lid

Het eerste lid van dit artikel bevat de uitslagregels voor het eindexamen in de verschillende leerwegen van het vmbo. Het zevende lid stelt op dit punt enkele specifieke regels voor kandidaten die het eindexamen vmbo doen in de basisberoepsgerichte leerweg, ter afsluiting van een leerwerktraject. Kenmerkend voor leerwerktrajecten is dat ze een gering aantal theorievakken hebben, maar wel een groot praktijkdeel. De pedagogiek en didactiek zijn in het leerwerktraject ook sterk praktijkgericht. Dit werkt door in de uitslagbepaling. De verplichte theoretische onderdelen van het leerwerktraject - Nederlandse taal en een beroepsgericht programma – moeten minimaal met het eindcijfer 6 of meer worden afgesloten. Voor het profielvak, dat onderdeel uitmaakt van het beroepsgerichte programma, moet bovendien ook het eindcijfer 6 of hoger zijn behaald.

Achtste lid

Op grond van artikel 3.32 bepaalt de rector of directeur het eindcijfer voor alle vakken van het eindexamen. Vervolgens stellen de rector of directeur en de secretaris van het eindexamen op basis van de eindcijfers de uitslag vast. Zodra de eindcijfers bekend zijn, meldt de rector of directeur ze schriftelijk aan de kandidaat, onder vermelding van de mogelijkheden tot herkansing van het centraal examen. Als de kandidaat geen herkansing doet, staat de uitslag vast.

Artikel 3.36. Bekendmaking cijfer bij eindexamen in eerder leerjaar

Artikel 2.56, vierde lid, WVO 20xx, maakt het mogelijk om vervroegd examen af te leggen in één of meer vakken. Het is niet mogelijk om het volledige eindexamen eerder dan in het laatste leerjaar af te ronden. Dit artikel regelt een aantal praktische zaken die verband houden met het doen van eindexamen in een eerder leerjaar. De behaalde resultaten voor de vakken waarin in het voorlaatste leerjaar of direct daaraan voorafgaande leerjaar centraal examen is afgelegd, blijven staan totdat de uitslag van het eindexamen definitief is vastgesteld, tenzij de leerling in de tussentijd doubleert of afstroomt. Leerlingen die zijn afgewezen en het laatste leerjaar overdoen, moeten het centraal examen in alle vakken van het eindexamen opnieuw afleggen.

Artikel 3.37. Afleggen eindexamen in vak op niveau inschrijving na eindexamen in overeenkomstig vak op hoger niveau

Dit artikel regelt dat kandidaten die eindexamen hebben gedaan in een vak op een hoger niveau, kunnen terugvallen op het doen van eindexamen in het vak op het niveau van de schoolsoort of leerweg waarvoor ze zijn ingeschreven. Dat eindexamen wordt dan niet als een herkansing gezien. Een leerling die eindexamen heeft gedaan in een vak op een hoger niveau, kan dus alsnog eindexamen doen in het betreffende vak op het eigen niveau, en behoudt de herkansingsmogelijkheid voor een ander vak. Als kandidaten die na een centraal examen op een hoger niveau opnieuw examen willen doen in het betreffende vak op dat hogere niveau (zie artikel 3.39, eerste lid), gaat het om het opnieuw deelnemen aan hetzelfde eindexamen in het vak, en daarmee om een herkansing (zie daarover artikel 3.38). Een leerling die een examen op een hoger niveau slechter dan gepland of gewenst afsluit, heeft dus twee mogelijkheden. Hij kan er voor kiezen om het vak op het hogere niveau te herkansen, maar kan er ook voor kiezen om opnieuw centraal examen te doen in het betreffende vak op het eigenlijke niveau, en zo de mogelijkheid tot het herkansen van een ander vak behouden.

Artikel 3.38. Herkansing centraal examen

Eerste lid

Het eerste lid van dit artikel kent iedere examenkandidaat het recht toe om in het tweede tijdvak of, in bepaalde gevallen, het derde tijdvak van het centraal examen opnieuw deel te nemen aan

het centraal examen of het cspe in één vak dat is betrokken bij het vaststellen van de uitslag van het eindexamen. Het eindexamen wordt gezien als één ondeelbaar geheel. Dat betekent dat een kandidaat per eindexamen recht heeft op één herkansing. Dit geldt ook voor kandidaten die in een eerder leerjaar dan het laatste examen doen. Zij kunnen meteen na het doen van het examen in een eerder jaar hun herkansingsmogelijkheid benutten, maar hebben dan in het laatste jaar geen mogelijkheid meer tot herkansing.

De mogelijkheid tot herkansing wordt in principe geboden in het tweede tijdvak. Als een kandidaat in de gelegenheid is gesteld het centraal examen in het tweede tijdvak te voltooien, vindt de mogelijkheid tot herkansing plaats in het derde tijdvak.

Tweede lid

Scholen bepalen zelf het moment waarop de cspe's worden afgenomen, binnen een door het CvTE bepaalde periode (zie artikel 3.17). Binnen die periode kunnen ze bepalen wanneer het examen plaatsvindt, wanneer dat kan worden ingehaald en wanneer het kan worden herkanst. Uit het tweede lid van artikel 3.38 volgt dat het cspe net als andere centrale examens kan worden herkanst. De herkansingen van het cspe vinden echter niet op een centraal bepaald moment plaats, maar op een moment dat door het bevoegd gezag wordt bepaald. Dit moment vindt ofwel aansluitend aan het eerste tijdvak plaats, of in het tweede tijdvak.

Derde lid

De herkansing van het cspe is in dit lid iets anders geregeld dan de herkansing van een vak van het centraal examen. Waar de herkansing van een centraal examen altijd bestaat uit het opnieuw afleggen van de gehele toets, kan de herkansing van het cspe bestaan uit het afleggen van ofwel de gehele toets, ofwel één of meer onderdelen daarvan.

Vierde en vijfde lid

In artikel 3.34, zevende lid (voor vwo en havo) en artikel 3.35, achtste lid (voor vmbo), is bepaald dat de rector of directeur de eindcijfers en, indien mogelijk, de uitslag, zodra deze zijn vastgesteld schriftelijk aan de kandidaat bekendmaakt. Daarbij moet hij mededelen wat in dit artikel (3.38) is bepaald over de herkansing. De directeur moet bepalen wat het moment is waarop de leerling moet hebben doorgegeven dat hij gebruik wil maken van de mogelijkheid tot herkansing. De leerling moet hier schriftelijk van op de hoogte worden gebracht als de eindcijfers aan hem worden bekendgemaakt.

Zesde lid

In beginsel vormt het eindexamen een ondeelbaar geheel. Het afleggen van een eindexamen betekent het doen van een examen in het geheel van de voor het desbetreffende eindexamen voorgeschreven vakken, ongeacht het afnamemoment van die examens. Daar bestaan echter twee uitzonderingen op. Scholen voor voortgezet speciaal onderwijs (vso) kunnen op grond van artikel 14 van de WEC onder meer het uitstroomprofiel vervolgonderwijs verzorgen. De school voor vso verzorgt dan één of meer van de schoolsoorten vwo, havo, vbo (bb, kb en gl) en mavo (tl) zoals geregeld in de WVO 20xx. Op grond van artikel 24 van de WEC kan een deel van het vso-schoolplan worden uitgevoerd door (onder meer) een school voor voortgezet onderwijs. Op grond van artikel 47 van de WEC kan aan leerlingen die vso volgen ook gelegenheid worden gegeven om eindexamen af te leggen aan een "school voor regulier onderwijs". In sommige gevallen hebben scholen voor vso zelf een examenlicentie vo (op grond van artikel 2.72 WVO 20xx). Leerlingen die zijn ingeschreven op een school voor vso met examenlicentie, leggen op hun eigen school het eindexamen af. Leerlingen die zijn ingeschreven op een school voor vso zonder examenlicentie kunnen staatsexamens combineren met regulier onderwijs als ze examen doen in de beroepsgerichte leerwegen, of de gemengde leerweg van het vmbo; ze doen als extraneus in het reguliere vo examen in de praktijkvakken, omdat deze niet via het staatsexamen kunnen worden afgesloten. Het zesde lid van artikel 3.38 regelt dat de regels over herkansing die in de overige leden van het artikel zijn gesteld, ook gelden voor de hierboven beschreven groepen kandidaten.

Artikel 3.39. Cijfer en uitslag na herkansing

Eerste lid

Als de kandidaat bij de herkansing van een centraal examen een hoger cijfer haalt dan bij het in het eerste tijdvak afgelegde centraal examen, dan geldt dat hogere cijfer. Behaalt de kandidaat bij de herkansing een ongunstiger resultaat, dan geldt het eerder behaalde cijfer voor het betreffende vak. Dit geldt ook voor leerlingen die in één of meer vakken examens hebben gedaan in een eerder leerjaar.

Tweede lid

In artikel 2.57, tweede lid, van de WVO 20xx is geregeld dat de rector of directeur en de secretaris van het eindexamen de uitslag van het eindexamen vaststellen. De uitslag luidt 'geslaagd' of 'afgewezen'. In artikel 3.39 is geregeld hoe deze uitslag wordt vastgesteld. Deze regels zijn van overeenkomstige toepassing op de vaststelling van de uitslag als een leerling een herkansing heeft gedaan. Dat betekent dat de uitslag op dezelfde manier wordt vastgesteld. Als een leerling geen gebruik maakt van de mogelijkheid tot herkansen, is de uitslag definitief zodra de eindcijfers zijn vastgesteld en schriftelijk bekend zijn gemaakt aan de examenkandidaat.

Derde lid

Als een leerling een of meer vakken in een eerder leerjaar afsluit en ook in een eerder leerjaar een herkansing doet, kan de uitslag van het gehele eindexamen nog niet worden vastgesteld. De leerling moet dan nog centrale examens maken in het laatste leerjaar. Als een examenkandidaat een herkansing doet in een eerder leerjaar, staat het eindcijfer voor het betreffende vak daarmee vast. Het vak kan immers niet in een later leerjaar opnieuw worden herkanst. Het eindcijfer dat de kandidaat heeft behaald voor het betreffende vak, moet na afloop van de herkansing schriftelijk aan de kandidaat bekendgemaakt worden.

Paragraaf 5. Cijferlijsten, diploma's en certificaten

Artikel 3.40. Cijferlijst

Eerste lid

Iedere kandidaat die het eindexamen heeft afgelegd ontvangt op grond van de definitieve uitslag een cijferlijst, waarop een aantal zaken moeten zijn vermeld, voor zover deze voor de betreffende kandidaat van toepassing zijn. De cijferlijst moet worden uitgereikt door de rector of directeur (zie artikel 2.58 van de wet). Artikel 3.40 regelt de inhoud en vorm van de cijferlijst. Op iedere cijferlijst moet de uitslag van het eindexamen worden vermeld en moeten de cijfers en beoordelingen staan die de leerling heeft behaald voor het schoolexamen, evenals de cijfers die hij heeft behaald voor het centraal examen én de eindcijfers van de examenvakken (het rekenkundig gemiddelde van de eindcijfers van de samenstellende onderdelen), met inbegrip van de combinatiecijfers. In artikel 3.13 is geregeld hoe de beoordeling van het schoolexamen wordt uitgedrukt. De score voor het centraal examen is geregeld in de Wet College voor toetsen en examens (artikel 2, tweede lid, onderdeel d): het CvTE stelt de beoordelingsnormen en de daarbij behorende cijfers vast.

Onderdeel f

Het aanbieden van een maatschappelijke stage is niet van overheidswege verplicht, maar een school mag de maatschappelijke stage wel zelf verplicht stellen. Het resultaat van de maatschappelijke stage maakt dan onderdeel uit van het schoolexamen, en kan onder voorwaarden worden vermeld op de cijferlijst. Om op de cijferlijst te worden vermeld moet de

afronding van de stage als 'voldoende' of als 'goed' zijn beoordeeld, en moet de maatschappelijke stage ten minste 30 uur hebben geduurd.

Onderdeel h

Op de cijferlijst moet ook de uitslag van het eindexamen zijn vermeld. Nadat de directeur en de secretaris van het eindexamen de uitslag definitief hebben vastgesteld, reikt de directeur op grond daarvan aan elke voor het eindexamen geslaagde kandidaat het diploma uit. Dat geldt ook voor kandidaten die examens hebben gedaan in het derde tijdvak (bij de staatsexamencommissie); zij ontvangen hun diploma eveneens van de directeur van de school waar ze zijn ingeschreven.

Tweede lid

In principe worden alle vakken die de examenkandidaat heeft afgerond op de cijferlijst vermeld, ook als ze niet zijn meegewogen in de uitslagbepaling. Als de examenkandidaat heeft aangegeven dit niet te willen, worden de extra cijfers echter niet op de cijferlijst vermeld.

Derde lid

Op de cijferlijst moet een handtekening staan van de rector of directeur en de secretaris van het eindexamen.

Vierde lid

Voor de verschillende schoolsoorten is een model van de cijferlijst te vinden in de Regeling modellen diploma's VO.

Artikel 3.41. Cijferlijst voor vso-leerling bij eindexamen vmbo in één of meer vakken

Bekostigde scholen voor voortgezet onderwijs nemen, met uitzondering van scholen voor praktijkonderwijs, eindexamens af. Scholen voor vso hebben die bevoegdheid niet automatisch, maar kunnen deze wel verkrijgen, op grond van artikel 2.72 van de wet. Als een school voor vso niet beschikt over een examenbevoegdheid, kunnen de leerlingen die op de school voor vso zijn ingeschreven in de gelegenheid worden gesteld om examens te doen op een reguliere vo-school. Dit artikel regelt een aantal zaken die op de cijferlijst van deze leerlingen moeten zijn vermeld als ze eindexamens doen in het vmbo. Net als geldt voor reguliere vmbo-leerlingen, moet op de cijferlijst staan in welke leerweg van het vmbo ze examens hebben gedaan, welke eindcijfers ze voor de examenvakken hebben behaald, en welke cijfers ze hebben gehaald voor het schoolexamen en het centraal examen. Ook het combinatiecijfer moet op de cijferlijst worden vermeld, evenals het thema en de beoordeling van het profielwerkstuk, als de leerling examens doet in de theoretische of gemengde leerweg.

Artikel 3.42. Vermelding van vakken met vrijstelling op cijferlijst vwo en havo

Als een examenkandidaat in het havo of vwo op grond van een vrijstelling of ontheffing geen eindexamens hoeft te doen in een bepaald vak, is dat van invloed op de vermelding van dat vak op de cijferlijst. Artikel 3.42 stelt hier regels over. De meeste vakken waarvoor een leerling is vrijgesteld worden op de cijferlijst vermeld. Uitzondering daarop is het vak maatschappijleer, waarvoor examenkandidaten op het vwo die afkomstig zijn van het havo zijn vrijgesteld. De vermelding van vakken op het diploma van examenkandidaten op het vavo is elders in dit besluit geregeld. Bepaalde vakken (zoals lichamelijke opvoeding en ckv) maken geen onderdeel uit van het examenprogramma op het vavo en worden om die reden ook niet op de cijferlijst vermeld van kandidaten die op het vavo eindexamens hebben gedaan.

Artikel 3.43. Vermelding van vakken met vrijstelling op cijferlijst vmbo

Als een examenkandidaat in het vmbo op grond van een vrijstelling of ontheffing geen eindexamens hoeft te doen in een bepaald vak, is dat van invloed op de manier waarop dat vak op de cijferlijst

wordt vermeld. Artikel 3.43 stelt hier regels over. In principe worden alle vakken vermeld op de cijferlijst. Als een leerling eerder al een cijfer heeft behaald voor een vak, wordt het behaalde resultaat op de cijferlijst vermeld. Andere vakken waarvoor vrijstelling of ontheffing is verleend worden wel op de cijferlijst vermeld, maar zonder resultaat.

Artikel 3.44. Atheneumdiploma aan een gymnasium

Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs wordt onderscheiden in een gymnasiumstroom en een atheneumstroom. De school dient aan te geven welke stroming(en) zij verzorgt en aan welke stroming de leerling staat ingeschreven. De leerling legt het eindexamen af in de vakken die horen bij de stroming waarvoor hij of zij is ingeschreven. In een aantal gevallen kan aan een gymnasium echter een atheneumdiploma worden verstrekt. Op grond van het vijfde lid, onderdeel d, van artikel 2.58 van de wet, kunnen hierover regels worden gesteld. Hoewel het in beide gevallen gaat om een diploma vwo, moet aan een aantal voorwaarden zijn voldaan om een atheneumdiploma vanuit een gymnasium te kunnen verstrekken. Die voorwaarden zijn in dit artikel te vinden.

Artikel 3.45. Diploma vmbo theoretische leerweg bij inschrijving gemengde leerweg

In dit lid is geregeld dat een kandidaat die met succes het examen in de gemengde leerweg heeft afgelegd met een extra algemeen vak, en die daarmee ook voldoet aan de voorwaarden om het diploma in de theoretische leerweg te halen, op verzoek het diploma vmbo in de theoretische leerweg uitgereikt kan krijgen. Het beroepsgerichte vak wordt op dat diploma als extra vak vermeld. Deze mogelijkheid is beperkt tot scholengemeenschappen met in ieder geval een school voor mavo, omdat alleen dergelijke scholen een diploma theoretische leerweg uit kunnen reiken.

Artikel 3.46. Vermelding profiel en leerweg op diploma

Eerste en tweede lid

Nadat de directeur en de secretaris van het eindexamen de definitieve uitslag hebben vastgesteld (zie artikel 3.37), reikt de rector of directeur op grond daarvan aan elke voor het eindexamen geslaagde kandidaat het diploma uit, waarop is vermeld in welk profiel of in welke profielen ze examen hebben gedaan. Op vmbo-diploma's wordt ook de leerweg vermeld waarvoor de kandidaat was ingeschreven. Ook kandidaten die examens hebben gedaan in het derde tijdvak (bij het CvTE) ontvangen hun diploma van de rector of directeur van de school waar ze zijn ingeschreven.

Derde lid

Op zowel de cijferlijst als het diploma moet een handtekening staan van de rector of directeur en de secretaris van het eindexamen van de school waar de leerling was ingeschreven.

Artikel 3.47. Judicium cum laude vwo en havo

Dit artikel regelt de voorschriften waaraan het eindexamen vwo of havo van een kandidaat moet voldoen om op het diploma van een kandidaat die is geslaagd het judicium cum laude te vermelden. Voor het vmbo is dit geregeld in artikel 3.49.

Voor vrijwel alle schoolsoorten en leerwegen geldt dat de kandidaat voor alle vakken die meetellen bij de uitslagbepaling ten minste het eindcijfer 6 (vwo eindcijfer 7) of minimaal de beoordeling "voldoende" moet hebben behaald.

Als een examenonderdeel op een hoger niveau is afgelegd dan is voorgeschreven voor het examen (bijvoorbeeld binnen het eindexamen havo het vak wiskunde op vwo-niveau), dan kan ook het examenonderdeel op dat hogere niveau meetellen bij de vaststelling van het judicium cum laude.

Voor zowel kandidaten in het vwo als kandidaten in het havo geldt dat ze om het judicium cum laude te verkrijgen ten minste het gemiddelde eindcijfer 8,0 of hoger moeten hebben behaald voor de vakken in het gemeenschappelijke deel van het profiel, het combinatiecijfer, de vakken in het profieldeel en het hoogste behaalde eindcijfer voor een vak uit het vrije deel.

Artikel 3.48. Judicium cum laude vmbo

Om het judicium cum laude te behalen in de theoretische of de gemengde leerweg van het vmbo, moet de kandidaat ten minste het gemiddelde eindcijfer 8,0 of hoger hebben behaald voor de vakken Nederlandse taal, Engelse taal en maatschappijleer, en de algemene vakken van het profiel dan wel het combinatiecijfer, dat is samengesteld uit de cijfers voor het profielvak (in het profieldeel) en de beroepsgerichte keuzevakken (in het vrije deel).

Voor het verkrijgen van het judicium cum laude in de basisberoepsgerichte leerweg en kaderberoepsgerichte leerweg, moet de kandidaat ten minste het gemiddelde eindcijfer 8,0 of hoger hebben behaald voor de eindcijfers voor het profielvak, de algemene vakken van het profielvak, en het combinatiecijfer (het gemiddelde van de eindcijfers van alle beroepsgerichte keuzevakken).

Voor alle leerwegen geldt verder dat ten minste het eindcijfer 6 of de kwalificatie 'voldoende' voor alle vakken die meetellen bij de uitslagbepaling en – voor de gemengde en theoretische leerweg – het profielwerkstuk.

Artikel 3.49. Voorlopige cijferlijst

Artikel 3.49 regelt de voorlopige cijferlijst. In alle gevallen waarin sprake is van het afleggen van een examen zonder dat het eindexamen aan de school wordt voltooid, wordt de voorlopige cijferlijst verstrekt aan de kandidaat die de vo-school verlaat voordat hij het diploma heeft behaald. Ook kandidaten die hun centraal examen gespreid over twee of meer leerjaren afleggen en de school verlaten voordat het volledige eindexamen is afgerond, ontvangen dus een voorlopige cijferlijst, zodat ze hun resultaten kunnen inzetten als ze op hun nieuwe school examens doen. Voorlopige cijferlijsten kunnen verder worden ingezet bij het afleggen van het eindexamen via het vavo, dan wel via het staatsexamen. Ze hebben net als de reguliere cijferlijsten een beperkte geldigheidsduur van 10 jaar.

De zelfstandige betekenis van de voorlopige cijferlijst vervalft op het moment dat de cijfers die daarop zijn vermeld worden opgenomen op de cijferlijst bij een volledig afgelegd eindexamen. Zodra het eindexamen volledig is afgelegd en de kandidaat een cijferlijst ontvangt op grond van artikel 3.41, kunnen aan de voorlopige cijferlijst geen rechten meer worden ontleend.

Als een kandidaat in één of meer vakken doet eindexamen in een eerder leerjaar en niet tot het volgende leerjaar is bevorderd, vervallen de resultaten van het centraal examen in het desbetreffende leerjaar van rechtswege (zie artikel 3.37, derde lid). De kandidaat ontvangt de voorlopige cijferlijst alleen voor de vakken waarin hij of zij eindexamen doet als het betreffende jaar niet is of wordt overgedaan.

In het tweede lid wordt gesproken over het "afsluitend schoolexamen". Daarmee wordt het schoolexamen bedoeld in vakken of programmaonderdelen die geen centraal examen kennen, maar alleen met een schoolexamen worden afgesloten. Voor de nieuwe school moet kenbaar zijn dat de kandidaat al één of meer vakken of programmaonderdelen (denk aan het profielwerkstuk) heeft afgerond. De cijfers of beoordelingen op de voorlopige cijferlijst moeten door de nieuwe school worden overgenomen.

De voorlopige cijferlijst heeft een vaste vorm: er moet een model voor worden gebruikt dat door de minister is vastgesteld in de Regeling modellen diploma's.

Artikel 3.50. Certificaat voor vakken eindexamen vmbo bij afwijzing eindexamen

Dit artikel regelt wat er moet worden vermeld op de certificaten die – op grond van artikel 2.58, eerste lid, onderdeel d van de WVO 20xx – worden uitgereikt aan examenkandidaten die zijn afgewezen voor het eindexamen **vmbo**, met goed gevolg een of meer vakken van dat eindexamen

Opmerking [HB12]: Checken of het vmbo breed of alleen bb / kb is.

heeft afgesloten en de school verlaat. Vakken die ze met een zes of hoger hebben afgesloten moeten worden vermeld, evenals het thema van het profielwerkstuk, als dat met de beoordeling 'goed' of 'voldoende' is beoordeeld.

Deze kandidaten kunnen bij het verlaten van de school voor de vakken waarvoor zij een voldoende haalden een certificaat ontvangen om daarmee via het vavo of het staatsexamen hun diploma te behalen.

Opmerking [HB13]: Is dit kunnen, of krijgen ze het altijd?

Artikel 3.51. Duplicaten, afgifte verklaringen en vervangende opleidingsdocumenten

Dit artikel is deels niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.13.

Diploma's, certificaten, bewijzen van ontheffing en cijferlijsten mogen slechts één keer worden verstrekt. Dit beperkt de mogelijkheid om ermee te frauderen. Op grond van het eerste lid mogen geen duplicaten (kopieën) worden verstrekt. Wel kan een 'verklaring afgelegd examen' worden aangevraagd bij de minister, bijvoorbeeld als de documenten kwijt zijn geraakt of verloren zijn gegaan. Een 'verklaring afgelegd examen' wordt verstrekt door DUO, en heeft dezelfde waarde als het document waarop de verklaring ziet. Een bewijs van ontheffing kan niet worden vervangen.

Op grond van het derde lid kan sinds enige tijd ook een zogenoemd 'vervangend opleidingsdocument' worden verstrekt. Personen die hun voornamen of geslachtsnaam hebben laten wijzigen, kunnen op grond van dit lid een vervangend opleidingsdocument verkrijgen. Verzoeken daartoe moet worden ingediend bij DUO. DUO verstrekt de aangepaste documenten namens de minister.

Het vervangend opleidingsdocument moet gelijkwaardig zijn aan het originele opleidingsdocument, en daartoe de volgende kenmerken hebben: een uniek watermerk, een unieke nummering in de vorm van een laserperforatie, UV-vezels, een vloeiend kleurverloop, microtekst en een beschermlaag die verkleurt bij mechanische of chemische aantasting. Ook moet de tekst op het vervangend opleidingsdocument zoveel mogelijk overeenkomen met het origineel. Het vervangende document is echter niet exact hetzelfde als het originele opleidingsdocument. De ondertekening wijkt af van het origineel, om mogelijk misbruik, namaak en vervalsing te voorkomen. Op het vervangend opleidingsdocument wordt de datum van uitreiking van het originele diploma vermeld. De ondertekening vindt plaats door DUO, namens de minister.

Het vervangend opleidingsdocument en de verklaring afgelegd examen kunnen alleen schriftelijk of per e-mail worden aangevraagd door de persoon die op het originele opleidingsdocument staat vermeld. Bij de aanvraag moeten een kopie van het originele opleidingsdocument, een kopie van een uittreksel uit de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA) en een kopie van een identiteitsbewijs worden gevoegd. Daarnaast moet een bewijs van naamswijziging worden bijgevoegd.

Paragraaf 6. Specifieke voorzieningen eindexamen

Artikel 3.52 Eindexamen VSO-leerling aan vbo-school in één of meer vakken

Dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.14.

Op grond van artikel 3.53 kunnen vso-leerlingen als extraneus in het reguliere vo eindexamen doen in profielvakken en beroepsgerichte keuzevakken in de beroepsgerichte leerwegen en de gemengde leerweg van het vmbo. De achtergrond van deze bepaling is dat het afnemen van deze (praktijk)examens zeer lastig te faciliteren is voor scholen voor voortgezet speciaal onderwijs, of voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs. Leerlingen die zijn ingeschreven op een bekostigde school of instelling en als extraneus één of meer examens doen op grond van dit artikel, hoeven daarvoor niet te betalen, in tegenstelling tot reguliere extranei.

Artikel 3.53. Kosten eindexamen voor extraneus

De inhoud van dit artikel is deels anders geregeld in Caribisch Nederland, zie artikel 9.15.

In tegenstelling tot reguliere vo-leerlingen, moeten extranei betalen om examens te kunnen doen. Deze artikelen regelen het verschuldigde examenbedrag voor extranei. De verschuldigde bedragen voor het afleggen van staatsexamens, deelstaatsexamens, en eindexamens aan een school voor leerlingen die niet als leerling van die school zijn ingeschreven, evenals voor het deelnemen aan het staatsexamen NT2, zijn vastgelegd in de onderscheiden besluiten. De genoemde bedragen kunnen bij ministeriële regeling worden gewijzigd voor zover de consumentenprijsindex daartoe aanleiding geeft. Dit betekent niet dat deze bedragen jaarlijks automatisch worden aangepast, maar betekent dat de minister deze bedragen kan indexeren als daar aanleiding voor is.

Artikel 3.54. Afwijking wijze van examineren bij handicap of ziekte

Eerste lid

Examenkandidaten die door een handicap of ziekte geen gelegenheid hebben om een examen op de reguliere manier af te ronden, kunnen het examen geheel of gedeeltelijk afleggen op een manier die is aangepast aan hun mogelijkheden. Deze bepaling is bedoeld voor kandidaten die wel in staat zijn om het examen met goed gevolg af te leggen, maar dat door een specifieke beperking of stoornis niet onder de reguliere afnamecondities kunnen doen. Het kan bijvoorbeeld gaan om kinderen met ADHD, of om kinderen met dyslexie. Aanpassingen kunnen bijvoorbeeld bestaan uit tijdverlenging (zie hierover ook het derde lid).

Tweede lid

Uit het tweede lid volgt dat de rector of directeur bepaalt op welke manier – dus met welke aanpassingen – het examen wordt afgelegd. De mogelijkheden daartoe zijn echter niet onbegrensd: er moet altijd worden voldaan aan de eisen in het uitvoeringsbesluit, waaronder de eisen die in het derde lid van dit artikel zijn gesteld.

Derde lid

In het derde lid is expliciet geregeld welke deskundigen een verklaring kunnen afgeven die het mogelijk maakt om het examen op een afwijkende manier af te leggen. Een verklaring van een ander type deskundige dan genoemd in dit artikel, biedt geen basis voor een afwijkende manier van examineren.

Vierde lid

De melding van de aanpassing die wordt getroffen, moet zo spoedig mogelijk aan de inspectie worden gedaan. Aangezien het gaat om een aanpassing van de wijze waarop een kandidaat «het examen» aflegt (wat betekent dat het zowel gaat om het schoolexamen als om het centraal examen), vindt de melding meestal plaats voordat de leerling begint aan het schoolexamen.

Artikel 3.55. Afwijking wijze van examineren bij onvoldoende beheersing Nederlandse taal

Dit artikel moet deels anders worden gelezen in Caribisch Nederland, zie artikel 9.16.

In het vorige artikel (3.54) is voor kandidaten met een handicap of chronische ziekte de mogelijkheid geregeld om op afwijkende manier examens te doen. Dit artikel (3.55) regelt een beperktere mogelijkheid om af te wijken van de examenregels voor kandidaten die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen. Daarmee worden leerlingen bedoeld die gedurende maximaal zes schooljaren, inclusief het jaar waarin ze eindexamens doen, in Nederland onderwijs hebben gevolgd. Artikel 3.55 regelt dat het bevoegd gezag aan deze leerlingen een afwijkende wijze van examineren mag aanbieden, maar dat wel altijd aan de inspectie moet melden. De mogelijkheid om op een afwijkende manier examens te doen, geldt alleen voor vakken waarbij het gebruik van

de Nederlandse taal 'van overwegende betekenis is', evenals voor de vakken Nederlandse taal, en Nederlandse taal en literatuur. Een leerling kan de mogelijkheid om op een afwijkende manier examens te doen niet afdwingen.

De mogelijkheid tot afwerken is niet ingekaderd als het gaat om een toets van het schoolexamen. Scholen zijn vrij om te bepalen welke afwijkingen ze daarvoor toestaan. Wel zijn de mogelijkheden om af te wijken beperkt tot twee mogelijkheden, als het gaat om een centraal examen: examenkandidaten mogen dan 30 minuten langer over de toets doen of een woordenboek gebruiken.

Artikel 3.56. Spreiding voltooiing eindexamens

Eerste lid

Artikel 3.57 biedt kandidaten die aan specifieke criteria voldoen de mogelijkheid om gespreid examens te doen in het laatste leerjaar. Deze mogelijkheid is bedoeld voor kandidaten die door langdurige ziekte of een andere 'van hun wil onafhankelijke omstandigheid' niet in staat zijn geweest het onderwijs in alle vakken in het eindexamenjaar in voldoende mate te volgen. Er moet sprake zijn van bijzondere, van de wil van de kandidaat onafhankelijke omstandigheden. Daarmee wordt bedoeld op omstandigheden waarop de kandidaat zelf geen beslissende invloed heeft, zoals de gevolgen van een ongeluk. Het bevoegd gezag mag over de spreiding beslissen, omdat het beter dan een externe instantie in staat is tot het geven van een weloverwogen oordeel. Om te bepalen of een leerling al dan niet langdurig ziek is, kan de leerling bijvoorbeeld worden gevraagd om een doktersverklaring te overleggen.

Tweede lid

Het bevoegd gezag moet examenspreiding in beginsel hebben toegestaan vóórdat het eerste tijdvak van de centrale examens start. In de praktijk zal voor de eerste centrale examens plaatsvinden duidelijk zijn voor welke kandidaten de mogelijkheid van gespreide examinering is toegestaan.

Het kan zijn dat er zich situatie voordoen ná de start van het eerste tijdvak, die voor het bevoegd gezag aanleiding zijn om examenspreiding toe te staan. Het bevoegd gezag kan in een dergelijk bijzondere situatie ook na aanvang van het eerste tijdvak toestemming geven voor gespreide examinering. Op deze wijze wordt een kandidaat die pas later in een dergelijke situatie terechtkomt door omstandigheden die hij niet heeft kunnen beïnvloeden, gelijk behandeld als een kandidaat ten aanzien van wie al voor het eerste tijdvak een beslissing over gespreide examinering kon worden genomen.

Wanneer na de start van het eerste tijdvak bepaald wordt dat een kandidaat gespreid examens mag doen, mogen alleen vakken waarin de kandidaat nog geen centraal examen heeft gedaan in het tweede jaar van het gespreide examen worden afgesloten. Anders zou er namelijk geen sprake zijn van gespreid examens, maar van extra mogelijkheden tot herkansing.

Derde lid

Kandidaten die door chronische ziekte of een andere vorm van overmacht niet in staat zijn om lange tijd onderwijs in het laatste schooljaar te volgen, kunnen hun examen spreiden als ze niet in staat zijn zich in één jaar op een geheel eindexamen voor te bereiden en dat af te leggen. Deze kandidaten behouden daarom hun recht op herkansing. De regeling van de herkansing is van toepassing in beide examenjaren. Concreet houdt dit in dat de kandidaat in het eerste examenjaar in één vak herkansing kan doen, en in het tweede examenjaar ook. Als de mogelijkheid tot herkansing in het eerste jaar wordt gebruikt, betekent dat niet dat de mogelijkheid tot herkansing daarmee is opgebruikt. Eén van de vakken die in het tweede jaar worden afgesloten kan dan alsnog, in het tweede jaar, worden herkanst. Per gespreid examenjaar bestaat er dus één herkansingsmogelijkheid, voor een vak waarin dat jaar examens is gedaan.

De reden hiervoor is dat als een kandidaat die gespreid examen doet slechts een herkansing zou kunnen doen aan het einde van het tweede examenjaar, dat tot gevolg zou hebben dat hij gedurende het gehele tweede examenjaar de vakken waarvoor herkansing mogelijk is dient bij te houden. Het recht op herkansing in het eerste examenjaar ontstaat op het moment waarop de eindcijfers voor de in dat examenjaar afgelegde vakken voor de eerste maal zijn vastgesteld. De definitieve uitslag kan na het eerste examenjaar immers nog niet worden bepaald.

Er zijn echter wel een paar verschillen, die voortvloeien uit de aard van het gespreide examen. Zo wordt na het eerste examenjaar geen uitslag bepaald, worden geen certificaten uitgereikt voor de met goed gevolg afgelegde examens per vak en wordt evenmin een cijferlijst uitgereikt.

Artikel 3.57. Herkansing schoolexamen bij overmacht

Uit artikel 2.60 WVO 20xx volgt dat in het examenreglement moet staan in welke gevallen herkansing van het schoolexamen mogelijk is. In artikel 3.57 is daarnaast expliciet geregeld dat in het examenreglement kan worden bepaald (dit is dus niet verplicht) dat tot die gevallen kunnen behoren gevallen dat de kandidaat door ziekte of ten gevolge van een bijzondere van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, niet in staat is geweest, aan de toets deel te nemen. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om een leerling die is verhinderd aan het examen deel te nemen door hevige griep, of omdat de bus niet reed.

Paragraaf 7. Maatregelen in geval van onregelmatigheden

Artikel 3.58. Maatregelen in geval van onregelmatigheden of afwezigheid

Eerste en tweede lid

In artikel 2.66 van de WVO 20xx is geregeld dat de rector of directeur van de school maatregelen kan nemen als een examenkandidaat zich schuldig maakt of heeft gemaakt aan een onregelmatigheid bij een onderdeel van het eindexamen, of bij een aanspraak op ontheffing. Ook kan de rector of directeur maatregelen nemen als een examenkandidaat zonder geldige reden afwezig is op het eindexamen. In artikel 3.59 zijn nadere regels gesteld over de maatregelen die kunnen worden genomen. De keuze voor een maatregel is wel begrensd: het gaat om een limitatieve opsomming, wat betekent dat alleen kan worden gekozen voor om één of meer van de maatregelen die in dit artikellid zijn opgesomd, al dan niet in combinatie met elkaar.

Derde lid

Als de rector of directeur bepaalt dat een leerling opnieuw examen moet doen in bepaalde onderdelen van het centrale examen, moet de leerling dat examen of die examens doen in een volgend tijdvak van het centraal examen.

Vierde lid

Als de rector overgaat tot een maatregel op grond van dit artikel, moet hij daar schriftelijk een beslissing over nemen. Er moet altijd een afschrift van die beslissing aan de inspectie worden gestuurd. Als het gaat om een minderjarige leerling, moeten ook diens ouders een afschrift van het besluit ontvangen.

Artikel 3.59. Beslissing en gegevens commissie van beroep voor de eindexamens

Dit artikel bouwt voort op de artikelen 2.63 en 2.64 van de WVO 20xx. Als de rector of directeur een maatregel neemt naar aanleiding van een onregelmatigheid, kan de kandidaat daartegen administratief beroep instellen (bij een openbare school) of een voorziening over vragen (bij een bijzondere school). De procedure verschilt omdat bijzondere scholen niet (volledig) onder de Algemene wet bestuursrecht vallen. De termijn van vijf dagen is kort, en wijkt af van de reguliere bezwaartermijn in de Algemene wet bestuursrecht. Artikel 6.7 Algemene wet bestuursrecht biedt

daar een mogelijkheid toe, waarvan gebruik is gemaakt omdat het bij onregelmatigheden bij het eindexamen van groot belang is dat er op korte termijn een uitspraak in beroep kan worden gedaan, om de mogelijkheid te behouden om het eindexamen geheel of gedeeltelijk over te doen op korte termijn.

Een examenkandidaat (of zijn/haar wettelijk vertegenwoordiger) die administratief beroep wil instellen of een voorziening wil vragen bij de commissie van beroep voor de eindexamens, moet daarvoor weten wat het adres van de commissie is. Ook is het van belang dat kenbaar is hoe die commissie is samengesteld. Deze informatie moet op grond van artikel 3.59 in het examenreglement worden vermeld.

Paragraaf 8. Het eindexamen bij opleidingen vavo aan een instelling voor educatie en beroepsopleiding

Naast het doen van eindexamen op een reguliere vo-school, kan een leerling overstappen naar het vavo aan een ROC, om op die manier het vo-diploma te behalen. In principe gelden dezelfde examenregels. Wel zijn er enkele afwijkingen, die in deze paragraaf worden geregeld.

Artikel 3.60. Algemene bepaling

Omdat vavo wordt verzorgd aan een ROC (en dus niet aan een school als bedoeld in de WVO 20xx), hebben een aantal begrippen een vavo-specifieke variant. In principe gelden dezelfde examenregels. Er zijn wel enkele specifieke regels, die in deze paragraaf worden geregeld -. Omdat vavo wordt verzorgd aan instellingen, waarvoor de regels uit de WEB gelden, moeten bepaalde bepalingen in dit hoofdstuk op een andere manier worden gelezen. In artikel 3.60 is geregeld hoe je bepaalde termen moet lezen in de vavo-paragraaf.

Artikel 3.61. Volledig vavo-eindexamen vwo, havo of vmbo theoretische leerweg of vavo-eindexamen in één of meer vakken

Uit artikel 2.51 WVO 20xx volgt dat het bevoegd gezag van een school voor voortgezet onderwijs de leerlingen de gelegenheid moet geven om eindexamen te doen ter afsluiting van de opleiding. Ook deelnemers aan een opleiding vavo moeten eindexamen kunnen doen. Dit is in dit artikel geregeld. Kandidaten die eindexamen doen op scholen voor vo, moeten examen doen in een totaalpakket aan vakken dat bij succesvolle afronding tot een diploma leidt. Kandidaten die op het vavo eindexamen doen hebben vaak al enkele vakken afgesloten, en nemen de resultaten daarvan mee naar het vavo. Zij kunnen examen doen in één of meer vakken, om zo, bij succesvolle afronding, alsnog een diploma te behalen.

Artikel 3.62. Vakken en profielwerkstuk vavo-eindexamen

In artikel 3.62 is per schoolsoort aangegeven welke vakken het eindexamen op het vavo omvat. Het examenprogramma voor het vavo is in principe hetzelfde vormgegeven als het examenprogramma voor reguliere scholen voor voortgezet onderwijs. Bepaalde vakken (zoals lichamelijke opvoeding en ckv) maken echter geen onderdeel uit van het examenprogramma po het vavo. Het huidige Eindexamenbesluit VO spreekt in dat kader over 'vrijstellingen'. Daarvan is echter geen sprake: het gegeven dat een leerling examen doet op het vavo, betekent dat bepaalde vakken geen onderdeel kunnen uitmaken van het programma, en dus ook niet op de cijferlijst worden vermeld.

Artikel 3.63. Volledig vavo-eindexamen met eerder behaalde resultaten

Dit artikel is deels niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.17.

Op het vavo kan een kandidaat het eindexamen geheel afleggen, of slechts een aantal vakken afsluiten. Een kandidaat kan aangeven dat hij via het vavo een diploma wil behalen, en daarbij eerder behaalde resultaten wil inzetten. Dat betekent dat deze kandidaat dan niet in alle vakken

(opnieuw) examen hoeft te doen, om toch een diploma te kunnen halen. Als de kandidaat examens doet op het vavo met als doel het behalen van een diploma, moet de kandidaat dit doel kenbaar maken aan de examencommissie vavo voordat de examens plaatsvinden.

Lid twee regelt welke bewijsstukken een kandidaat kan gebruiken om eerder behaalde resultaten te kunnen inzetten voor het behalen van een diploma op het vavo.

Artikel 3.63, en het daarmee vergelijkbare artikel 4.19, derde lid, regelen hoe een samengestelde cijferlijst tot stand kan komen. Een leerling kan één of meer cijferlijsten van scholen voor vo, vavo-cijferlijsten, en staatsexamen-/deelstaatsexamen-cijferlijsten combineren tot een resultaat dat via het vavo uiteindelijk leidt tot een diploma. Het is mogelijk om de cijferlijst van een vo-opleiding, of resultaten die via het staatsexamen zijn behaald, aan te vullen met resultaten die op het vavo worden behaald om zo te komen tot een vo-diploma.

Als een kandidaat op het vavo opnieuw examen doet in een vak waar hij eerder al een resultaat voor heeft behaald, telt het resultaat dat hij op het vavo behaalt. Achteraf kan niet worden gekozen welk cijfer voor dit vak in de uitslagbepaling meetelt; het opnieuw doen van examen op het vavo betekent dat het daar behaalde resultaat telt.

Artikel 3.64. Vrijstellingen vavo-eindexamens wegens eerder behaalde resultaten

De inhoud van dit artikel is deels anders geregeld voor Caribisch Nederland, zie artikel 9.17.

Eerste lid

De artikelen 3.65 en 3.67 regelen vrijstellingen en ontheffingen voor het vavo (zie artikel 2.104, eerste lid, onder b, WVO 20xx). Voor vrijstellingen op grond van artikel 3.65 is geen verzoek van de kandidaat, of een beschikking tot verlening van vrijstelling vereist. De vrijstelling vloeit direct voort uit het artikel.

Hoewel het vavo haar grondslag heeft in (artikel 7.3.1, eerste lid, onder a van) de WEB, kan het leiden tot een vo-diploma. Examenkandidaten die verschillende vakken of hun profielwerkstuk positief (met een 6 of hoger, of ten minste de beoordeling voldoende) hebben afgesloten, worden op grond van artikel 3.64 vrijgesteld van de verplichting om deze onderdelen van het eind examen nogmaals te doen wanneer zij examen afleggen aan het vavo. Sinds 2015 kunnen vrijstellingen zijn gebaseerd op meer dan één cijferlijst.

Tweede lid

Een kandidaat die zijn diploma wil behalen op het vavo, kan eindcijfers of beoordelingen op een eerder behaalde cijferlijst of certificaat maximaal tien jaar na uitreiking van die cijferlijst of dat certificaat inzetten om een vrijstelling te verkrijgen. De naam van het sectorwerkstuk in het vmbo is aangepast met de invoering van de profielen in het vmbo. Per 1 augustus 2015 heet dit werkstuk - net als in het havo en vwo - het profielwerkstuk. Deze naamswijziging heeft geen gevolgen voor de vrijstelling op grond van dit artikel: ook een sectorwerkstuk dat is beoordeeld als 'voldoende' of als 'goed' biedt een basis voor een vrijstelling op grond van het eerste lid, onder f.

Derde lid

De artikelen 3.35 en 3.36 regelen wanneer een leerling is geslaagd voor het voortgezet onderwijs. De uitslagbepaling in deze artikelen geldt ook voor leerlingen in het vavo. Ook eerder behaalde onvoldoendes (maar alleen als het gaat om een 4 of 5) kunnen worden ingezet om vrijgesteld te worden, als de leerling op die manier een diploma kan behalen. Dit neemt niet weg dat de leerling voor hij examen doet op het vavo, moet aangeven welke eerder behaalde resultaten hij wil inzetten.

Vierde lid

De in dit lid genoemde nadere voorschriften zijn te vinden in de vrijstellingsregeling havo/vwo profiel. In die regeling wordt bepaald, hoe een diploma havo of vwo (profiel) kan worden behaald met vrijstellingen op basis van een eerder afgelegd profielexamen. Geregeld is onder meer welke vakken voor de toepassing van het eerste lid kunnen worden gerekend tot "overeenkomstige vakken".

Artikel 3.65. Overige vrijstelling vavo-eindexamen

Dit artikel is deels niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.17.

Eerste lid

Kandidaten waaraan een vrijstelling voor het volgen van onderwijs is verleend, hoeven in het betreffende vak ook geen eindexamen te doen. Dit geldt op grond van het eerste lid van artikel 3.65 ook voor kandidaten die hun eindexamen op het vavo afronden.

Tweede lid

Kandidaten die eerder zijn vrijgesteld van het doen van staatsexamen in een vak hoeven in dat vak evenmin eindexamen te doen als ze hun examen afronden op het vavo.

Derde lid

Loot-leerlingen zijn leerlingen die worden beschouwd als topsporter op ten minste toptalentniveau door de NOC*NSF dan wel door het Olympisch Netwerk, op basis van het statushandboek van de NOC*NSF. DAMU-leerlingen zijn leerlingen die zijn toegelaten tot een hbo-voortraject (dat voorafgaat aan een hbo-bachelor op het gebied van dansvakonderwijs of muziekvakonderwijs), en daardoor worden beschouwd als toptalent op het gebied van dans of muziek.

Naast de algemene ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden voor examenkandidaten, geldt voor deze specifieke groepen leerlingen dat zij kunnen worden ontheven van het volgen van onderwijs en het doen van examen in een aantal vakken. In de Beleidsregel verstrekking licentie Topsporttalentschool VO is geregeld dat aan Loot-leerlingen in het vwo ontheffing kan worden verleend voor het volgen van onderwijs in lichamelijke opvoeding, maatschappijleer, algemene natuurwetenschappen en culturele en kunstzinnige vorming. Daarnaast kunnen zij worden vrijgesteld van het keuzevak in het vrije deel. Op grond van artikel 3.65 zijn zij ook vrijgesteld van het doen van eindexamen in dat vak of die vakken. Deze ontheffing kan alleen worden verleend door scholen of vavo-instellingen die beschikken over een licentie Topsporttalentschool. Voor DAMU-leerlingen regelt dit artikel dezelfde mogelijkheid tot vrijstelling. Hiervoor heeft de school een DAMU-licentie nodig, die wordt verstrekt op grond van de Beleidsregel verstrekking DAMU-licentie VO.

Artikel 3.66. Ontheffingen vavo-eindexamen wegens eerder gevolgd onderwijs

Eerste, tweede en derde lid

In aanvulling op artikel 3.65, dat vrijstellingen regelt voor het vavo, regelt artikel 3.67 ontheffingen voor vavo-leerlingen. Een belangrijk verschil tussen de twee is de manier waarop iemand in aanmerking komt voor een vrijstelling of ontheffing. Een vrijstelling op grond van artikel 3.65 ontstaat automatisch (van rechtswege), omdat kandidaten al een resultaat hebben behaald. Voor een ontheffing op grond van artikel 3.67 zijn een verzoek tot ontheffing en een beslissing op dat verzoek vereist. Artikel 3.67 is vooral van belang voor mensen die kennis en vaardigheden hebben opgedaan in het buitenland. Uit het vierde lid volgt dat in ieder geval het Internationaal Baccalaureaat, het Europees Baccalaureaat en diploma's, getuigschriften, certificaten en andere getuigschriften voor overeenkomstig onderwijs uit andere lidstaten van de Europese Unie worden aanvaard als bewijs van voldoende kennis en vaardigheden om een ontheffing voor een vak te krijgen.

Vierde lid

Het recht op ontheffing wordt pas verkregen na afgifte van een bewijs daarvan (zie voor de procedure artikel 3.68). Het College stuurt een afschrift van het bewijs van ontheffing ook aan de minister (de facto: aan de Dienst Uitvoering Onderwijs). Tussen de Dienst Uitvoering Onderwijs en de inspectie vindt uitwisseling van gegevens plaats via BRON.

Artikel 3.67. Ontheffingsprocedure vavo bij eerder gevolgd onderwijs

Het College voor toetsen en examens – en dus niet de vavo-instelling zelf – behandelt de in artikel 3.66 geregelde verzoeken tot ontheffing. Hiervoor is gekozen om redenen van uitvoerbaarheid en rechtsgelijkheid. Artikel 3.67 regelt de ontheffingsprocedure. Het bewijs van ontheffing heeft een door de minister voorgeschreven vorm en inhoud, die door de minister wordt vastgesteld in een model. Dit model is opgenomen in de Regeling modellen diploma's VO.

Artikel 3.68. Ontheffing vavo-eindexamen atheneum voor tweede moderne vreemde taal

Eerste lid

In artikel 2.9 is voor leerlingen die atheneum-examen doen aan een reguliere school voor vwo de mogelijkheid geregeld tot ontheffing van het volgen van onderwijs in een tweede moderne vreemde taal. Uit artikel 3.8 volgt dat leerlingen die zijn vrijgesteld van het volgen van een vak, in dat vak ook geen examen te doen. De mogelijkheid om een leerling te ontheffen van de verplichting tot het doen van examen in een tweede moderne vreemde taal, is voor het vavo-eindexamen atheneum geregeld in artikel 3.69.

Tweede lid

Kandidaten die op grond van het eerste lid van dit artikel worden ontheven van de verplichting tot het doen van examen in de tweede moderne vreemde taal, moeten in plaats daarvan examen doen in een ander vak of programmaonderdeel, op grond van dit lid. Het moet – net als geldt voor reguliere examenkandidaten – gaan om een vak of programmaonderdeel met een normatieve studielast van ten minste 440 uur, genoemd in artikel 2.6 of 2.7, eerste lid, onderdeel c of d, dat wordt aangeboden door het bevoegd gezag.

Artikel 3.69. Ontheffing vavo-eindexamen vmbo theoretische leerweg voor Franse taal of Duitse taal

In artikel 2.4 is geregeld dat aan leerlingen aan scholen voor mavo en scholen voor vmbo in bepaalde gevallen ontheffing verleend kan worden voor het volgen van onderwijs in de Franse taal of Duitse taal. Uit artikel 3.8 volgt dat leerlingen die zijn vrijgesteld van het volgen van een vak, in dat vak ook geen examen te doen. De mogelijkheid om een leerling te ontheffen van de verplichting tot het doen van examen in een tweede moderne vreemde taal, is voor het vavo-eindexamen in de theoretische leerweg van het vmbo geregeld in artikel 3.69.

Artikel 3.70. Vaststelling uitslag volledig eindexamen met bewijsstukken

In artikel 3.33 wordt de vaststelling van de uitslag geregeld. Dit artikel geldt ook voor het vavo-eindexamen. In aanvulling hierop bepaalt artikel 3.70 dat bij de vaststelling van de uitslag van het vavo-eindexamen ook betrokken kunnen worden bewijsstukken als bedoeld in artikel 3.63, tweede lid. Het gaat onder meer om eerder behaalde cijferlijsten op een reguliere school of een vavo-instelling.

Artikel 3.71. Vermelding van vakken met vrijstelling op cijferlijst vwo, havo en vmbo

De artikelen 3.42 en 3.43 regelen wat er moet worden vermeld op de cijferlijst van vo-leerlingen, en vso-leerlingen die in één of meer vakken examen hebben gedaan aan een school voor vo. De inhoud van deze artikelen geldt ook voor de cijferlijst van vavo-eindexamenkandidaten. Op hun cijferlijst moeten verder, op grond van artikel 3.71, het vak of de vakken worden vermeld

waarvoor ze zijn vrijgesteld op grond van artikel 3.66, en het cijfer dat ze voor dat vak of die vakken hebben behaald.

Artikel 3.72. Cijferlijst vavo bij eindexamen in één of meer vakken

Op het vavo wordt aan elke examenkandidaat die een eindexamen heeft afgelegd een cijferlijst afgegeven, dus ook aan kandidaten die het diploma niet behalen. Artikel 3.72 regelt wat er op deze cijferlijst moet worden vermeld.

Artikel 3.73. Certificaat vavo bij eindexamen in één of meer vakken of bij geen uitreiking diploma

In het vavo kan een diploma worden "gesprokkeld": voldoende afgeronde eindexamens en programmaonderdelen leiden tot certificaten, die, als ze gezamenlijk of in combinatie met de resultaten die de kandidaat op de vo-school heeft behaald een volledig eindexamen vormen, kunnen worden ingewisseld voor een diploma. Het laatst behaalde resultaat geldt. Voorwaarde is dat in elk geval één of meer deeleindexamens in het vavo zijn afgelegd. Binnen het reguliere voortgezet onderwijs is sprokkelen niet mogelijk.

Paragraaf 9. Experimenten

Artikel 3.73. Experimenten

In artikel 9.3 van de WVO 20xx is geregeld dat de minister voor de bijzondere inrichting van het onderwijs aan een bekostigde school afwijkingen van verschillende regels mag toestaan. Op grond van artikel 3.73 mag de minister in het kader van een experiment met een andere inrichting van het eindexamen ook besluiten afwijkingen van de examenregels op besluitniveau toe te staan.

Hoofdstuk 4 Staatsexamens

Paragraaf 1. Aanmelding en toelating tot het staatsexamen

Artikel 4.1. Aanmelding voor het (deel)staatsexamen

De staatsexamenkandidaat volgt voor de aanmelding de procedure die het College voor toetsen en examens daarvoor vaststelt in de Regeling examenreglement staatsexamens voortgezet onderwijs. Het examenreglement regelt ook in welke gevallen de examenkandidaat zichzelf aanmeldt en in welke gevallen de school zorgdraagt voor de aanmelding.

Bij de aanmelding geeft de kandidaat of de school aan:

- dat hij het diploma wil behalen door het staatsexamen in zijn geheel af te leggen, of
- dat hij het diploma wil behalen door cijferlijsten of vrijstellingsbewijzen te overleggen of door vrijstellingsverzoeken in te dienen, al dan niet in combinatie met het afleggen van deelstaatsexamens,
- dat hij een of meer deelstaatsexamens wil afleggen om op die manier certificaten te behalen.

Artikel 4.2. Toelating tot staatsexamen vmbo beroepsgerichte leerwegen en gemengde leerweg

De inhoud van dit artikel is deels anders geregeld in Caribisch Nederland, zie artikel 9.18.

Dit artikel beschrijft in een limitatieve opsomming de voorwaarden waaronder een examenkandidaat kan worden toegelaten tot het staatsexamen vmbo in de beroepsgerichte leerwegen en de gemengde leerwegen van het vmbo.

Het College voor toetsen en examens examineert alleen in de algemene vakken van de beroepsgerichte en gemengde leerwegen. Uit artikel 2.75, tweede lid van de WVO 20xx volgt immers dat het staatsexamen vmbo in de basisberoepsgerichte, kaderberoepsgerichte en gemengde leerweg geen beroepsgerichte vakken omvat.

De examinering in de beroepsgerichte vakken is voorbehouden aan de scholen voor vmbo, omdat examinering in deze vakken als onderdeel van het staatsexamen voor het College praktisch niet uitvoerbaar is. Het eerste lid regelt de toegang tot het staatsexamen vmbo voor leerlingen die (al dan niet als extraneus) zijn gezakt voor het eindexamen vmbo. Een van de voorwaarden die voor deze examenkandidaten geldt is dat zij staatsexamen kunnen afleggen indien zij een voldoende hebben behaald voor het profielvak en ten minste vier beroepsgerichte keuzevakken (deze vormen samen het beroepsgerichte programma) waarin zij eindexamen aan een school voor voortgezet onderwijs hebben afgelegd. De volledigheid van het examenprogramma staat hier centraal: de kandidaat moet door het afleggen van staatsexamen in de algemene vakken zijn examenprogramma compleet kunnen maken. Voor Caribisch Nederland geldt op grond van Hoofdstuk 9 van dit besluit een andere regeling. Daar moet voor het beroepsgerichte programma in zijn geheel een voldoende zijn behaald in plaats van voor elk vak van het beroepsgerichte programma (zie artikel 9.18, tweede lid van dit besluit en de toelichting daarop).

Het tweede lid regelt dat ook examenkandidaten die zijn ingeschreven aan een school voor voortgezet speciaal onderwijs (vso) of aan een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs toegang hebben tot het (deel)staatsexamen in de bovengenoemde leerwegen. Voor hen geldt niet de voorwaarde dat zij het profielvak en de beroepsgerichte keuzevakken met een voldoende hebben afgerond. Dit artikel is niet van toepassing op Caribisch Nederland (artikel 9.18, eerste lid).

Voor alle staatsexamenkandidaten is het mogelijk examen te doen met als doel een deelcertificaat te halen. Uit artikel 4.2 vloeit voort dat het enkel voor vmbo-kandidaten van het vso mogelijk is om in hetzelfde schooljaar staatsexamens (in de algemene vakken) en regulier onderwijs/examen

(in de praktijkgerichte vakken) te combineren. Deze combinatie is voor andere kandidaten niet mogelijk.

Artikel 4.3. Financiële bijdrage voor toelating tot afleggen (deel)staatsexamen

De inhoud van dit artikel is deels anders geregeld in Caribisch Nederland, zie artikel 9.18.

Het eerste lid stelt het bedrag vast dat op grond van artikel 2.72, vierde lid van de WVO 20xx aan het College voor toetsen en examens verschuldigd is voor het afleggen van een staatsexamen. Daarin verschilt deelname aan het staatsexamen van de kosteloze deelname aan een regulier eindexamen op grond van hoofdstuk 3 van dit besluit. Examenkandidaten die zijn ingeschreven bij een school voor voortgezet speciaal onderwijs zijn geen bijdrage voor het staatsexamen verschuldigd (artikel 2.72, vierde lid van de WVO 20xx). Wanneer een examenkandidaat is ingeschreven aan een school of instelling waarvan de examenbevoegdheid is ingetrokken, is de financiële bijdrage niet verschuldigd door de examenkandidaat maar door het bevoegd gezag van de school of instelling (artikel 2.72, vijfde lid van de WVO 20xx).

Het tweede en derde lid bevatten de verschuldigde bedragen voor het afleggen van een deelstaatsexamen. De bedragen bedoeld in het eerste tot en met het derde lid gelden voor het (deel)staatsexamen van 2023 en nadien. Het vierde lid maakt het mogelijk deze bedragen bij ministeriële regeling te indexeren en, voor wat betreft de deelstaatsexamens, te maximeren.

De leden vijf tot en met acht vermelden de verschuldigde bedragen tot 2022. Deze artikelen zullen via het Aanpassingsbesluit WVO 20xx met ingang van 2023 vervallen.

Op het staatsexamen in Caribisch Nederland is in afwijking van artikel 4.3, artikel 9.19 van dit besluit van toepassing.

Paragraaf 2. Inhoud van het staatsexamen

Artikel 4.4. Vakken en profielwerkstukken staatsexamen

Dit artikel regelt dat de staatsexamens vwo, havo en vmbo de vakken omvatten van de eindexamens van deze schoolsoorten. Bij de staatsexamens zijn echter, net als bij het vavo eindexamen (zie paragraaf 8 van hoofdstuk 3 van dit besluit), enkele vakken uitgezonderd, die wel tot het eindexamen behoren. Dit artikel regelt om welke vakken het gaat voor de verschillende schoolsoorten. Doordat het vak Culturele en kunstzinnige vorming geen onderdeel uitmaakt van het staatsexamenprogramma, is de samenstelling van het combinatiecijfer in het havo en vwo bij het staatsexamen anders dan in het regulier onderwijs. Artikel 4.4 legt daarnaast vast van welke staatsexamens het profielwerkstuk een onderdeel is. Voor de beroepsgerichte leerwegen geldt dat alleen de algemene vakken van het eindexamen via het staatsexamen kunnen worden afgesloten. Dit volgt uit artikel 2.75, tweede lid, van de WVO 20xx. Examenkandidaten kunnen het staatsexamen vmbo daardoor alleen afleggen wanneer zij de beroepsgerichte vakken die horen bij het door hen gekozen profiel al met een voldoende hebben afgesloten (zie ook artikel 4.2). Voor het eindexamen vavo geldt op grond van Hoofdstuk 3, paragraaf 8 van dit besluit ook dat alleen in de algemene vakken examen kan worden afgelegd.

Het College voor toetsen en examens kan op grond van het zesde lid vaststellen dat bepaalde vakken uit het vrije deel of de vakken drama of dans niet behoren tot het staatsexamen.

Artikel 4.5. Vrijstelling staatsexamen wegens elders behaalde resultaten

Een staatsexamenkandidaat is onder bepaalde voorwaarden van rechtswege vrijgesteld van het afleggen van een examen in bepaalde vakken of van het maken van een profielwerkstuk, wegens elders behaalde resultaten. Het vavo eindexamen kent een vergelijkbare vrijstellingsregeling in paragraaf 8 van hoofdstuk 3 van dit besluit. De voorwaarden die gelden bij het staatsexamen staan

in artikel 4.5. De elders behaalde resultaten kunnen een regulier eindexamen betreffen, een eindexamen vavo of een staatsexamen.

De eindcijfers of beoordelingen waarop een kandidaat zich beroept voor de vrijstelling mogen niet meer dan tien jaar voor het beroep op de vrijstelling zijn vastgesteld.

Artikel 4.6. Vrijstellingen staatsexamen wegens eerdere vrijstellingen of ontheffingen

Voor kandidaten voor het staatsexamen geldt dat wanneer zij op grond van hoofdstuk 3 van dit besluit een vrijstelling of ontheffing hebben gekregen van een vak van het eindexamen, deze vrijstelling of ontheffing ook geldt voor het staatsexamen. De vrijstellingen waar het hier om gaat zijn de vrijstellingen die op grond van hoofdstuk 3 van dit besluit gelden voor het reguliere eindexamen, het vavo eindexamen en voor toptalenten in sport, dans en muziek.

De ontheffing waar het in dit artikel over gaat is die welke op grond van paragraaf 8 van hoofdstuk 3 van dit besluit geldt voor het vavo eindexamen.

Artikel 4.7. Overige vrijstellingen staatsexamen

In aanvulling op de vrijstellingen die op grond van artikelen 4.5 en 4.6 gelden op grond van elders behaalde resultaten en eerdere vrijstellingen of ontheffingen, regelt dit artikel nog een aantal vrijstellingen die van rechtswege gelden voor de examenkandidaat.

Het betreft onder meer (in lid 4) de vrijstellingen voor kandidaten die LOOT (topsport)- of DAMU (dans en muziek)onderwijs volgen en in dat kader een ontheffing hebben gekregen op grond van de beleidsregels voor verstrekking van de LOOT- of DAMU licentie aan scholen. Deze vrijstellingen voor LOOT- en DAMU leerlingen gelden op grond van paragraaf 8 van hoofdstuk 3 van dit besluit ook voor het vavo- eindexamen.

Artikel 4.8. Ontheffing staatsexamen bij eerder gevolgd onderwijs

Een staatsexamenkandidaat kan op aanvraag door het College voor toetsen en examens ontheven worden van de verplichting een examen in bepaalde vakken af te leggen wegens eerder gevolgd onderwijs. Dit artikel regelt onder welke voorwaarden een kandidaat voor ontheffing in aanmerking komt. Voor het vavo-eindexamen gelden deze voorwaarden voor ontheffing ook. Ontheffingen kunnen enkel worden verleend door het College voor toetsen en examens. Het diploma, getuigschrift, certificaat of ander bewijsstuk waarop een kandidaat zich beroept voor de ontheffing mag niet meer dan tien jaar voor de aanvraag voor een ontheffing zijn vastgesteld.

Artikel 4.9. Ontheffingsprocedure en bewijs van ontheffing bij eerder gevolgd onderwijs

Dit artikel beschrijft welke procedure geldt voor het aanvragen van een ontheffing en regelt wat in een bewijs van ontheffing wordt vermeld.

Conform artikel 4.1 van de Algemene wet bestuursrecht wordt de aanvraag voor ontheffing schriftelijk ingediend bij het bestuursorgaan dat bevoegd is te beslissen op de aanvraag: in dit geval het College voor toetsen en examens.

Paragraaf 3. College-examen

Artikel 4.10. Examendossier

Het college-examen heeft de vorm van een examendossier. Daarmee wordt tot uitdrukking gebracht dat het college-examen een samenhangend geheel is. Het college-examen documenteert een geheel aan kennis, inzicht en vaardigheden, dat ook als zodanig moet worden vastgelegd.

Artikel 4.11. Beoordeling college-examen

Dit artikel regelt op welke wijze de beoordeling van een college-examen en van een profielwerkstuk uitgedrukt wordt. De beoordeling van het profielwerkstuk in het havo en vwo wordt uitgedrukt in een cijfer. Het vmbo profielwerkstuk in het vmbo wordt echter op grond van het derde lid beoordeeld met de aanduiding 'onvoldoende', 'voldoende' of 'goed'. Dit verschil tussen de schoolsoorten in wijze van uitdrukken van de beoordeling geldt ook bij de reguliere eindexamens (zie artikel 3.13 van dit besluit).

Artikel 4.12. Twijfel over juistheid beoordeling college-examen

Wanneer het College voor toetsen en examens, al dan niet naar aanleiding van een signaal van een eindexamenkandidaat, twijfelt of een college-examen of een onderdeel daarvan op de juiste wijze is beoordeeld, kan het College de beoordeling ongeldig verklaren. Het College kan de kandidaat dan in de gelegenheid stellen het examen of een onderdeel daarvan af opnieuw te leggen.

Paragraaf 4. Centraal examen van het staatsexamen

Artikel 4.13. De opgaven voor het centraal examen van het staatsexamen

Dit artikel is gericht op het voorkomen van onregelmatigheden bij de afname van de centrale examens. Het bevat daartoe voorschriften over het beschikbaar stellen en de geheimhouding van de opgaven correctievoorschriften voor het centraal examen. Voor het reguliere centraal examen gelden op grond van artikel 3.19 van dit besluit vergelijkbare geheimhoudingsregels, gericht tot de rector of directeur van een school.

Artikel 4.14. Afname van het centraal examen van het staatsexamen

Dit artikel is gericht op het voorkomen van onregelmatigheden bij de afname van het centraal examen. Het bevat daartoe enkele voorschriften van procedurele aard over onder meer toezicht bij de afname van de examens.

Lid 6 regelt dat de examenkandidaat in beginsel de opgaven, aantekeningen en andere stukken inlevert bij degenen die toezicht houden op de afname van het staatsexamen. Deze regeling wijkt af van de gang van zaken bij het reguliere eindexamen vanwege de geheimhouding van de zogenoemde aangewezen vakken van het staatsexamen. Vanwege het kleine aantal kandidaten dat het examen in deze aangewezen vakken in het tweede tijdvak aflegt, worden deze examens in tegenstelling tot de reguliere examens, niet na afloop van de examens openbaar gemaakt.

Artikel 4.15. Beoordeling centraal examen staatsexamen door correctoren

Het centraal examen wordt in beginsel beoordeeld door twee correctoren, die door het College voor toetsen en examens worden aangewezen. Een derde corrector kan ingeroepen worden als dat naar het oordeel van het College noodzakelijk is voor een adequate beoordeling van het centraal examen. Dit is vergelijkbaar met het reguliere eindexamen, waar een derde corrector aangewezen wordt door de inspectie, wanneer de eerste twee beoordelaars van het examen (de examiner en de gecommitteerde) en het bevoegd gezag het onderling niet eens kunnen worden (zie artikel 3.25 van dit besluit). Alle correctoren zijn bij hun beoordeling gebonden aan de beoordelingsnormen en scores die door het College worden opgesteld.

Het College is op grond van de Wet College voor toetsen en examens verantwoordelijk voor het tot stand brengen en bij regeling vaststellen van de beoordelingsnormen voor het centraal examen en de daarbij behorende scores. Die bevoegdheid voor het college geldt algemeen zowel ten aanzien van het reguliere eindexamen, vavo en het staatsexamen. In die zin is deze bevoegdheid te onderscheiden van de specifieke bevoegdheden die het College heeft ten aanzien van het staatsexamen, waar zij de rol van 'school' vervult.

Artikel 4.16. Vaststelling cijfer centraal examen staatsexamen

Dit artikel regelt hoe het College voor toetsen en examens het cijfer voor het centraal examen staatsexamen vaststelt, op basis van de scores die de correctoren op grond van artikel 4.14 bepaald hebben.

Artikel 4.17. Centraal examen bij verhindering in eerste, tweede of derde tijdvak

Het centraal examen van het staatsexamen heeft op grond van artikel 2.78 van de WVO 20xx in elk kalenderjaar drie afnameperiodes. Deze worden aangeduid als eerste, tweede en derde tijdvak.

Als een staatsexamenkandidaat in het eerste tijdvak om een geldige reden niet in alle vakken centraal examen kon afleggen, krijgt hij in het tweede tijdvak de gelegenheid om alsnog voor maximaal twee vakken het centraal examen af te leggen. In het tweede tijdvak kan in niet meer dan twee vakken examen worden afgenomen. Om die reden moet de kandidaat, in het geval hij in het eerste tijdvak in meer dan twee vakken geen examen kon afleggen, de overige gemiste examens in het derde tijdvak afleggen. In het derde tijdvak kan dus voor meer dan twee vakken het centraal examen worden ingehaald.

Paragraaf 5. Uitslag en herkansing staatsexamen

Artikel 4.18. Eindcijfer vakken (deel)staatsexamen

Artikel 4.18 regelt hoe het College voor toetsen en examens het eindcijfer bepaalt voor de vakken van het staatsexamen en het deelstaatsexamen. Dit artikel betreft het vaststellen van een eindcijfer van een los vak. Het maakt daarbij niet uit of die losse vakken leiden tot een volledig diploma in dat jaar (in het geval dat het volledige staatsexamen afgelegd wordt) of dat het losse vakken zijn (deelstaatsexamens).

Artikel 4.19. Vaststelling uitslag staatsexamen

Het College voor toetsen en examens stelt een uitslag vast voor die examenkandidaten die op zijn gegaan voor het staatsexamendiploma. Alvorens de uitslag vast te stellen stelt het College voor toetsen en examens vast of de examenkandidaat in voldoende vakken (een volledig vakkenpakket) examen heeft afgelegd om een diploma te kunnen behalen. Het College betreft hierbij ook eventuele bewijsstukken van eerder behaalde resultaten als bedoeld in lid vier van dit artikel.

De uitslag van het staatsexamen luidt ofwel 'geslaagd' ofwel 'afgewezen'. Dat volgt uit artikel 2.79, derde lid van de WVO 20xx. De kandidaat krijgt alleen dan een staatsexamendiploma, indien zijn uitslag 'geslaagd' luidt. De artikelen 4.20 en 4.21 regelen welke cijfers de examenkandidaat ten minste moet hebben gehaald om te slagen voor het staatsexamen.

Dit artikel regelt op basis waarvan het College voor toetsen en examens deze uitslag vaststelt. De uitslag wordt vastgesteld op grond van de eindcijfers die zijn behaald voor een volledig staatsexamen dat in datzelfde jaar is afgelegd of op basis van dit artikel omschreven bewijsstukken zoals cijferlijsten of bewijzen van ontheffing. Het tweede lid van artikel 4.19 geeft een limitatieve opsomming de bewijsstukken die kunnen worden overlegd.

Als bij het vaststellen van de uitslag een cijferlijst van een school voor voortgezet onderwijs of instelling voor educatie en beroepsonderwijs is betrokken, gelden daarvan vanzelfsprekend alleen de resultaten voor de vakken die voor het behalen van het staatsexamen van belang zijn.

Artikel 4.20. Uitslag staatsexamen vwo en havo

Dit artikel regelt aan welke voorwaarden de examenkandidaat moet voldoen om te slagen voor het staatsexamen vwo of havo. Het College voor toetsen en examens bepaalt de uitslag van het staatsexamen op grond van de in dit artikel omschreven (berekening van) eindcijfers. Ook regelt dit artikel de bekendmaking van de uitslag door het College aan de examenkandidaat.

De voorwaarden waaraan de staatsexamenkandidaat moet voldoen om te stagen voor het staatsexamen komen grotendeels overeen met de voorwaarden waaraan een leerling op het regulier onderwijs moet voldoen. Zie artikel 3.34 van dit besluit (Uitslag eindexamen havo en vwo) en de toelichting daarop. Het tweede lid is hierop een uitzondering. Dit lid betreft het combinatiecijfer. Voor het staatsexamen bevat het combinatiecijfer in ieder geval maatschappijleer en het profielwerkstuk. In tegenstelling tot in het regulier onderwijs maakt Culturele en kunstzinnige vorming nooit onderdeel uit van het combinatiecijfer in het staatsexamen (CKV is immers geen onderdeel van het curriculum van het staatsexamen).

Bij het reguliere examen geldt dat de school daarnaast nog andere onderdelen kan toevoegen aan het combinatiecijfer. Bij het staatsexamen heeft het College deze bevoegdheid.

Artikel 4.21. Uitslag staatsexamen vmbo

Dit artikel is deels niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.20.

Dit artikel regelt aan welke voorwaarden de examenkandidaat moet voldoen om te slagen voor het staatsexamen vmbo. Het College voor toetsen en examens bepaalt de uitslag van het staatsexamen op grond van de in dit artikel omschreven (berekening van) eindcijfers. Ook regelt dit artikel de bekendmaking van de uitslag door het College aan de examenkandidaat. De voorwaarden waaraan de staatsexamenkandidaat moet voldoen om te stagen voor het staatsexamen komen overeen met de voorwaarden waaraan een leerling op het regulier onderwijs moet voldoen. Zie artikel 3.35 van dit besluit (Uitslag eindexamen vmbo) en de toelichting daarop.

Het College voor toetsen en examens examineert alleen in de algemene vakken van de beroepsgerichte en gemengde leerwegen. Uit artikel 2.75, tweede lid van de WVO 20xx volgt immers dat het staatsexamen vmbo in de basisberoepsgerichte, kaderberoepsgerichte en gemengde leerweg geen beroepsgerichte vakken omvat. Zie hierover ook de toelichting bij artikel 4.2 van dit besluit.

De beroepsgerichte vakken maken echter wel deel uit van de voorwaarden waaraan de staatsexamenkandidaat op grond van artikel 4.21 moet voldoen om te slagen voor de basisberoepsgerichte, kaderberoepsgerichte of gemengde leerweg.

Op het staatsexamen in Caribisch Nederland is op grond van artikel 9.20 van dit besluit niet de voorwaarde van toepassing dat de examenkandidaat voor het vak Nederlandse taal als eindcijfer 5 of meer heeft behaald (lid 1, onderdeel b van artikel 4.21).

Artikel 4.22. Herkansing staatsexamen

Een kandidaat die een staatsexamen heeft afgelegd en daarvoor niet geslaagd is, mag in hetzelfde examenjaar een herkansing afleggen bestaande uit één college-examen, één centraal examen of beide, niet noodzakelijkerwijs van hetzelfde vak. Een herkansing mag alleen worden afgelegd in vakken waarin in het lopende examenjaar staatsexamen is afgelegd. Voorwaarde voor het mogen herkansen is dat de examenkandidaat op basis van de eerder behaalde resultaten afgewezen is en door het doen van een herkansing alsnog kan slagen en het staatsexamendiploma in dat zelfde jaar kan behalen.

Artikel 4.23. Termijn aanmelding herkansing staatsexamen

Artikel 4.23 reguleert de in artikel 4.22 vastgelegde mogelijkheid voor herkansing van het staatsexamen. Heeft de examenkandidaat zich niet binnen acht dagen na de bekendmaking van de resultaten voor het staatsexamen gemeld voor een herkansing, dan is betrokkene alsnog afgewezen voor het staatsexamen.

Artikel 4.24. Cijferbepaling bij herkansing

De examenkandidaat kan zowel een centraal examen van het staatsexamen herkansen als het college-examen. Het eerste lid regelt dat het College voor toetsen en examens vaststelt op welke wijze het cijfer van de herkansing voor het college-examen wordt bepaald.

Paragraaf 6. Cijferlijsten, diploma's en certificaten

Artikel 4.25. Cijferlijst staatsexamen

Dit artikel regelt de samenstelling van de cijferlijst voor zowel de examenkandidaat die geslaagd is voor het staatsexamen als voor de kandidaat die afgewezen is. Vakken die geen onderdeel zijn van het curriculum van het staatsexamen (zoals Culturele en kunstzinnige vorming en lichamelijke opvoeding) worden niet vermeld op de cijferlijst.

Als een kandidaat is afgewezen voor het staatsexamen worden op de cijferlijst slechts de resultaten vermeld van de vakken waarvoor hij ten overstaan van de staatsexamencommissie in dat jaar examen heeft afgelegd.

De examenkandidaat die geslaagd is voor het staatsexamen ontvang bij het diploma een cijferlijst met daarop de resultaten van alle vakken die hebben meegeteld bij de beslissing om het diploma uit te reiken. Dat wil zeggen met inbegrip van de cijfers voor de vakken waarvoor in enig jaar het examen is afgelegd en waarvoor een cijferlijst is overgelegd aan het College voor toetsen en examens. Daarnaast worden ook de overige vakken waarin de kandidaat examen heeft afgelegd op de cijferlijst vermeld, tenzij de kandidaat daartegen bezwaar heeft (derde lid).

Artikel 4.26. Cijferlijst deelstaatsexamen

Artikel 4.26 regelt de inhoud en uitreiking van de cijferlijst die de deelnemer aan het deelstaatsexamen ontvangt. Indien een kandidaat voor een vak een eindcijfer van 6 of meer heeft behaald, dan ontvangt betrokkene ook een certificaat: zie artikel 4.32.

Artikel 4.27. Vermelding van vakken met vrijstelling of ontheffing op cijferlijst vwo en havo

Dit artikel regelt hoe de vakken waarvoor aan de examenkandidaat vwo of havo vrijstelling of ontheffing is verleend bij het staatsexamen op de cijferlijst worden vermeld.

Artikel 4.28. Vermelding van vakken met vrijstelling of ontheffing op cijferlijst vmbo

Dit artikel regelt hoe de vakken waarvoor aan de examenkandidaat vmbo vrijstelling of ontheffing is verleend bij het staatsexamen op de cijferlijst worden vermeld.

Artikel 4.29. Diploma

Het College voor toetsen en examens draagt er zorg voor dat op grond van de definitieve uitslag aan elk van de voor het staatsexamen geslaagde kandidaat een diploma wordt uitgereikt. Dit volgt uit artikel 2.80 van de WVO 20xx. Op het staatsexamendiploma wordt het profiel vermeld dat bij de bepaling van de uitslag betrokken is. Op het diploma kunnen, zoals ook geldt voor het eindexamen, vakken worden vermeld die extra zijn ten opzichte van het verplichte examenprogramma.

Artikel 4.30. Judicium cum laude staatsexamen vwo en havo

Dit artikel regelt de eisen waaraan een staatsexamenresultaat vwo of havo moet voldoen om op het diploma van een kandidaat die is geslaagd voor het staatsexamen het judicium cum laude te vermelden. Van belang bij het behalen van cum laude door staatsexamenkandidaten is dat alle centrale examens in hetzelfde jaar moeten zijn afgelegd.

Voor zowel vwo als havo geldt dat de kandidaat ten minste het gemiddelde eindcijfer 8,0 of hoger moet hebben behaald voor de vakken in het gemeenschappelijke deel van het profiel, de vakken in het profieldeel en het hoogst behaalde eindcijfer voor een vak uit het vrije deel. Daarnaast geldt

een aanvullende voorwaarde ten aanzien van het eindcijfer voor alle vakken die meetellen bij de uitslagbepaling op grond van artikel 4.20.

Artikel 4.31. Judicium cum laude staatsexamen vmbo

Dit artikel regelt de eisen waaraan een staatsexamenresultaat vmbo moet voldoen om op het diploma van een kandidaat die is geslaagd voor het staatsexamen het judicium cum laude te vermelden. Van belang bij het behalen van cum laude door staatsexamenkandidaten is dat alle centrale examens in hetzelfde jaar moeten zijn afgelegd.

De eisen voor de verschillende leerwegen binnen het vmbo verschillen onderling iets van elkaar. Voor vmbo basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg is gekozen voor meer nadruk op de beroepsvakken, om recht te doen aan de aard van het beroepsonderwijs.

Artikel 4.32. Certificaat indien geen diploma wordt uitgereikt

Het College voor toetsen en examens draagt er zorg voor dat op grond van de definitieve uitslag aan elk van de voor het staatsexamen geslaagde kandidaat een diploma wordt uitgereikt. Dit volgt uit artikel 2.80 van de WVO 20xx. Op grond van artikel 4.32 van reikt het College een certificaat uit aan de examenkandidaat aan wie op grond van de definitieve uitslag van het staatsexamen geen diploma kan worden uitgereikt maar die wel vakken met goed gevolg heeft afgesloten en aan de examenkandidaat die deelstaatsexamen heeft afgelegd. Dit artikel regelt ook wat er op het certificaat vermeld staat.

Artikel 4.33. Duplicaten, afgifte verklaringen en vervangende opleidingsdocumenten

Dit artikel is deels niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.21.

Diploma's, certificaten, bewijzen van ontheffing en cijferlijsten mogen slechts één keer worden verstrekt. Dit beperkt de mogelijkheid om ermee te frauderen. Op grond van het eerste lid mogen geen duplicaten (kopieën) worden verstrekt. Wel kan de minister op verzoek een verklaring verstrekken dat een in het eerste lid genoemd document is afgegeven. Deze verklaring wordt verstrekt door DUO en heeft dezelfde waarde als het document waarop de verklaring ziet.

Op grond van het derde lid kan de minister een document ter vervanging van een diploma, certificaat of cijferlijst verstrekken wanneer de voornaam of de geslachtsnaam van de examenkandidaat gewijzigd zijn. Dit ziet bijvoorbeeld op transgender personen of personen van wie de naam gewijzigd is als gevolg van het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit. Het derde lid van artikel 4.33 is op grond van artikel 9.21 van dit besluit niet van toepassing op het staatsexamen in Caribisch Nederland.

Paragraaf 7. Specifieke voorzieningen staatsexamen

Artikel 4.34. Afwijkende wijze van examineren examenkandidaat met handicap of ziekte

In dit artikel is voor kandidaten met een handicap of ziekte de mogelijkheid geregeld om op afwijkende wijze examen te doen. Die mogelijkheid geldt zowel voor het centraal examen als voor het college examen. Het College voor toetsen en examens bepaalt de wijze waarop afgeweken wordt.

Artikel 9.22 van dit besluit regelt voor het staatsexamen in Caribisch Nederland dat in afwijking van artikel 4.34, derde lid, onderdeel b, bij een aangepaste wijze van examinering bij handicap of ziekte als geen sprake is van een objectief waarneembare lichamelijke handicap, de aanpassing voor zover betrekking hebbend op het centraal examen in elk geval kan bestaan uit een verlenging van de duur van een toets met een door het College voor toetsen en examens noodzakelijk geoordeelde periode.

Artikel 4.35. Afwijkende wijze van examineren bij onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal

In artikel 4.34 is voor kandidaten met een handicap of chronische ziekte de mogelijkheid geregeld om op afwijkende wijze examen te doen. Artikel 4.35 regelt een in vergelijking met artikel 4.34 beperktere mogelijkheid om af te wijken van de examenregels voor kandidaten die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen om op de reguliere wijze het examen af te leggen. Die mogelijkheid geldt zowel voor het centraal examen als voor het college examen. Daarmee worden leerlingen bedoeld die gedurende maximaal zes jaar, inclusief het jaar waarin ze eindexamen doen, in Nederland onderwijs hebben gevolgd en van wie Nederlands niet de moedertaal is. Artikel 4.35 regelt dat het College voor toetsen en examens de in het derde lid omschreven afwijkende wijze van examineren kan toestaan bij het centraal examen. Voor het college-examen geldt de inkadering van de afwijkmogelijkheid niet; het College is vrij om te bepalen welke afwijking het daar toestaat. Voor alle afwijkingen geldt dat het College deze aan de inspectie moet melden.

Paragraaf 8. Maatregelen in geval van onregelmatigheden

Artikel 4.36. Maatregelen in geval van onregelmatigheden

Artikel 2.82 van de WVO 20xx geeft het College voor toetsen en examens de bevoegdheid maatregelen te nemen indien een examenkandidaat zich bij een onderdeel van het staatsexamen of deelstaatsexamen of bij een aanspraak op een ontheffing schuldig maakt aan een onregelmatigheid. Artikel 4.36 stelt nadere regels over de maatregelen die het College kan nemen. Het College is niet verplicht maatregelen te nemen bij onregelmatigheden: het kan daar ook van af zien. Indien het College tot een maatregel besluit is het daarin beperkt door de in artikel 4.36 genoemde opties en moet het daar een schriftelijke beslissing over nemen, waarvan zij een afschrift aan de inspectie zendt. De examenkandidaat kan bezwaar maken tegen die beslissing, zie daarover het volgende artikel.

Artikel 4.37. Beslissing op bezwaar bij onregelmatigheden

Artikel 4.83 van de WVO 20xx regelt een van de Algemene wet bestuursrecht afwijkende termijn voor het indienen van een bezwaarschrift en voor de beslissing op het bezwaar. Wanneer het College voor toetsen en examens een maatregel neemt naar aanleiding van een onregelmatigheid als bedoeld in artikel 2.82 van de WVO 20xx, kan de kandidaat daartegen binnen vijf dagen bezwaar maken. Het College moet vervolgens binnen twee weken na ontvangst van het bezwaarschrift een beslissing nemen. De termijn van vijf dagen is korter dan de reguliere bezwaartermijn in artikel 6.7 van de Algemene wet bestuursrecht. Ook de termijn voor het College om te beslissen is korter dan de standaard Awb-termijn voor beslissing op bezwaar. Deze afwijking is noodzakelijk omdat het in het geval van onregelmatigheden bij een (deel)staatsexamen van groot belang is dat er op korte termijn een beslissing volgt op het bezwaar van de examenkandidaat zodat deze de mogelijkheid behoudt om het (deel)staatsexamen op korte termijn opnieuw te doen.

Paragraaf 9. Gegevensverstrekking en bewaren examenwerk

Artikel 4.38. Gegevensverstrekking

Dit artikel geeft een limitatieve opsomming van de gegevens die het College voor toetsen en examens over examenkandidaten - voor zover van toepassing - verstrekt aan de Minister en de inspectie. De in dit artikel bedoelde lijst kan ook langs elektronische weg aan de Minister en de inspectie worden verstrekt.

Artikel 4.39 Bewaren examenwerk

Zowel voor het college-examen als het centraal examen wordt het schriftelijk examenwerk en de protocollen van de mondelinge examens ten minste zes maanden na afloop van het examen bewaard, op een door het College voor Toetsen en Examens te bepalen wijze. Het College voor toetsen en examens legt in het Examenreglement ook vast hoe, waar en wanneer de kandidaten hun schriftelijk examenwerk gedurende deze bewaartermijn kunnen inzien en op welke wijze aan die inzagemoogelijkheden bekendheid wordt gegeven.

Hoofdstuk 5 Specifieke bepalingen voorzieningenplanning vmbo

Artikel 5.1. Bekostiging gemengde leerweg

Dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.23.

De gemengde leerweg kan verzorgd worden door (verticale) scholengemeenschappen die zowel mavo- als vbo-onderwijs geven. In artikel 4.18, eerste lid, onderdeel e, van de WVO 20xx is geregeld dat een bevoegd gezag een aanvraag kan indienen voor de bekostiging van onderwijs in de gemengde leerweg op een nevenvestiging aan een school voor mavo of vbo of aan een aoc voor zover het gaat om het vbo. Om voor bekostiging in aanmerking te komen, moet de voorziening zijn opgenomen in een regionaal plan onderwijsvoorzieningen. Daarnaast moet zijn voldaan aan voorwaarden die bij of krachtens amvb zijn gesteld. Deze voorwaarden zijn in dit artikel opgenomen.

Om bekostiging te ontvangen voor het verzorgen van de gemengde leerweg op een (verticale) scholengemeenschap, moet er een samenwerkingsovereenkomst zijn tussen enerzijds een school voor vbo of AOC en anderzijds een school voor mavo. Deze samenwerkingsovereenkomst moet betrekking hebben op de uitwisseling van expertise, de leerlingbegeleiding en de examinering. De achtergrond van deze verplichting is dat een school voor vbo en een AOC onderwijsinhoudelijk gezien zijn aangewezen op samenwerking met een school voor mavo om het onderwijs in de gemengde leerweg te kunnen aanbieden. Omgekeerd is een school voor mavo aangewezen op samenwerking met een school voor vbo of AOC om de gemengde leerweg te kunnen verzorgen, zodat ook voor een school voor mavo de eis van een samenwerkingsovereenkomst moet gelden. Een samenwerkingsovereenkomst is een noodzakelijke voorwaarde voor bekostiging. Omdat de samenwerkingsovereenkomst een noodzakelijke voorwaarde is om bekostiging voor de gemengde leerweg te ontvangen, stopt de bekostiging indien de samenwerkingsovereenkomst wordt ontbonden.

Artikel 5.2. Bekostiging profiel groen aan school voor vbo

Dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.23.

Dit artikel bevat de voorwaarden waaronder vbo-scholen onderwijs in het profiel 'groen' kunnen gaan verzorgen, in het kader van de regionale samenwerking als bedoeld in hoofdstuk 4, paragraaf 3, van de WVO 20xx.

Artikel 5.3. Bekostiging profiel dienstverlening en producten aan een agrarisch opleidingscentrum

Dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.23.

Onder voorwaarden kan aan een agrarisch opleidingscentrum (aoc) naast het profiel groen ook het profiel dienstverlening en producten worden aangeboden. Via afspraken in een regionaal plan onderwijsvoorzieningen (RPO) kan een aoc zijn vmbo-aanbod uitbreiden met het profiel dienstverlening en producten, mits dit binnen een "groene" context verzorgd wordt.

Hoofdstuk 6 Bekostiging en verantwoording

Paragraaf 1. Vaststelling formatieplaatsen voor leraren

Artikel 6.1. Vast aantal formatieplaatsen leraren

Ingevolge artikel 5.5, derde en vierde lid, van de WVO 20xx wordt voor de berekeningsgrondslag voor de formatie-omvang van het personeel in ieder geval gebruikt een normatieve relatie tussen het aantal leerlingen en het aantal personeelsleden op een school, die naar personeelscategorie worden onderscheiden (dit deel van de berekeningsgrondslag wordt geregeld in artikel 6.2). Voor de (categorie) leraren wordt voor de berekeningsgrondslag ook een vast aantal formatieplaatsen gebruikt. Artikel 6.1 stelt in tabel 1 het aantal vaste formatieplaatsen voor leraren per (afdeling voor een) school vast. In tabel 2 wordt dit voor de vaste formatieplaatsen voor een scholengemeenschap geregeld.

Artikel 6.2. Leerlingafhankelijk aantal formatieplaatsen

Artikel 6.2 bepaalt hoe de berekeningsgrondslag voor de normatieve relatie tussen het aantal leerlingen en het aantal (naar personeelscategorie te onderscheiden) personeelsleden op een school wordt berekend.

Eerste lid

Het eerste lid regelt de berekening van het leerlingafhankelijke aantal formatieplaatsen, bedoeld in artikel 5.5, derde lid, van de wet. Dit wordt gedaan door de ratio, die voor iedere personeelscategorie (bedoeld in artikel 5.5, eerste lid, van de wet) afzonderlijk wordt bepaald te vermenigvuldigen met het aantal leerlingen van die school of scholengemeenschap. Binnen de personeelscategorieën wordt onderscheid gemaakt tussen directie, leraren en onderwijsondersteunend personeel.

Tweede lid

In het tweede lid wordt de ratio directie/leerling vastgesteld (de personeelscategorie bedoeld in artikel 5.5, eerste lid, onderdeel a, van de wet). Deze is gelijk voor scholen en scholengemeenschappen. Als één of meer scholen onderdeel uitmaken van een scholengemeenschap of aoc voor voortgezet onderwijs (een scholengemeenschap bedoeld in artikel 2.6 van de WEB), dan geldt een afwijkende ratio directie/leerling. Er zijn dan meer leerlingen nodig voor hetzelfde aantal normatieve formatieplaatsen.

Vierde lid

De ratio leraar/leerling wordt in het derde lid voor scholen en scholengemeenschappen afzonderlijk geregeld. Het vierde lid bevat een uitzondering op het derde lid wanneer het gaat om leerlingen met een indicatie voor leerwegondersteunend onderwijs. Voor leerlingen die op basis van een beslissing van een scholengemeenschap zijn aangewezen op leerwegondersteunend onderwijs geldt de ratio leraar/leerling die voor het vbo is vastgesteld (zie voor de gelijkschakeling van het lwoo en pro met het vbo verder de toelichting van artikel 6.13).

Vijfde lid

Het vijfde lid regelt dat in het geval een school voor praktijkonderwijs deel uitmaakt van een scholengemeenschap, dat voor die school voor praktijkonderwijs een ratio leraar/leerling van 1/17,14 geldt en dat voor de overige scholen de ratio's gelden zoals opgenomen in tabel 2 van het derde lid.

Zesde lid

In het zesde lid wordt de ratio onderwijsondersteunend personeel/leerling geregeld (de personeelscategorie bedoeld in artikel 5.5, eerste lid, onderdeel c van de wet). Deze ratio is gelijk voor alle scholen en scholengemeenschappen.

Artikel 6.3. Extra formatieplaatsen scholen onder de opheffingsnorm

Dit artikel regelt de toekenning van extra voor scholen die minder leerlingen hebben dan de opheffingsnorm in artikel 4.24 van de WVO 20xx voorschrijft. Afhankelijk van de schoolsoortgroep waar de school, die om de aanvullende bekostiging heeft verzocht, toe behoort en afhankelijk van het aantal leerlingen dat die school bezoekt, wordt het in de tabellen bij het eerste lid genoemde aantal aanvullende formatieplaatsen bekostigd. Het tweede lid bepaalt welke scholen behoren tot een bepaalde schoolsoortgroep.

Artikel 6.4. Afronding

Dit artikel regelt dat de aantallen formatieplaatsen worden uitgedrukt in een rekenkundig getal dat wordt afgerond op drie decimalen.

Artikel 6.5. Leerlingafhankelijk aantal formatieplaatsen samenwerkingsverbanden

Dit artikel regelt de omvang van de formatie die bepalend is voor de berekening van de bekostiging van het samenwerkingsverband. Het artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland op grond van artikel 9.30.

Artikel 6.6. Afwijking formatie wegens bijzondere inrichting onderwijs

Eerste lid

Dit artikel regelt in het eerste lid de bevoegdheid van de minister om, op aanvraag van het bevoegd gezag van een school (of scholengemeenschap) met een bijzondere inrichting van het onderwijs af te wijken van de regels voor de vaststelling en omvang van de formatie voor de bekostiging. Voorbeelden van scholen met een bijzondere inrichting van het onderwijs zijn scholen met tweetalig onderwijs of zogenaamde Toptalent scholen.

Tweede lid

In het tweede lid wordt de termijn geregeld waarbinnen de minister beslist op de aanvraag van het bevoegd gezag. Conform de Algemene wet bestuursrecht wordt gesproken over een termijn van 26 weken. Indien de minister niet binnen die termijn kan beslissen op de aanvraag dan volgt uit artikel 4.14, eerste lid, Algemene wet bestuursrecht dat de minister de aanvrager hiervan op de hoogte stelt en dat bij die in kennis stelling een nieuwe termijn wordt genoemd waarbinnen de beslissing op de aanvraag genomen wordt.

Paragraaf 2. Leerlingentelling

Artikel 6.7. Leerlingentelling

Eerste lid

De hoogte van de bekostiging voor personeel en exploitatie wordt bepaald door het aantal leerlingen op de school of scholengemeenschap. Daarvoor worden in de eerste plaats de leerlingen geteld die werkelijk als schoolgaand zijn ingeschreven (artikel 5.8, eerste lid, onderdeel a, van de

wet). Daarnaast worden hiervoor ook ingeschreven leerlingen meegeteld maar die in bij ministeriële regeling te bepalen gevallen tijdelijk buiten de school waar ze staan ingeschreven zijn geplaatst. Het gaat hier om de Regeling bekostiging leerlingen die tijdelijk buiten de school worden geplaatst. Deze laatste bedoelde leerlingen tellen dan echter mee voor (de vaststelling van) de bekostiging van de school waar ze staan ingeschreven.

Tweede lid

Van belang is dat een leerling maar op één school meetelt voor de bekostiging. Dit beginsel is in het tweede lid neergelegd.

Derde lid

Het derde lid regelt dat voor ratio onderwijsondersteunend personeel/leerling ten minste 200 leerlingen als ondergrens wordt gebruikt.

Artikel 6.8. Leerlingen die niet worden meegeteld

Eerste lid

Artikel 6.8, eerste lid, onderdeel a, regelt dat leerlingen niet meetellen indien zij vanaf het begin van het schooljaar tot aan de teldatum (1 oktober van enig jaar) meer dan de helft van het aantal schooldagen in die periode zonder geldige reden hebben verzuimd (zie het tweede lid wanneer sprake is van een geldige reden voor verzuim).

Ingevolge onderdeel b van het eerste lid tellen ook leerlingen niet mee die met goed gevolg het eindexamen aan een school voor vwo, havo, mavo of vbo hebben afgelegd en zich voorbereiden op het opnieuw afleggen van het eindexamen aan een gelijksoortige school. Voor leerlingen die in het vbo een diploma hebben gehaald voor een bepaalde leerweg en die een tweede vmbo-kwalificatie wil behalen geldt een uitzondering. Deze specifieke groep leerlingen tellen wel mee voor het bepalen van de hoogte van de bekostiging.

Op grond van onderdeel c tellen vreemdelingen die korter dan een jaar in Nederland verblijven en onderwijs volgen niet mee voor het vaststellen van de hoogte van de reguliere bekostiging voor personeel en exploitatie. Scholen ontvangen voor deze leerlingen een (van de reguliere bekostiging gescheiden) aanvullende bekostiging op grond van artikel 5.9 van de wet.

Op basis van onderdeel d tellen deelnemers aan contractactiviteiten die door een school worden aangeboden evenmin mee als leerlingen waarvoor bekostiging wordt ontvangen. De door het bevoegd gezag ontvangen bekostiging mag op grond van artikel 5.41 van de WVO 20xx ook niet worden aangewend voor contractactiviteiten.

Tweede lid

In het tweede lid wordt in onderdeel a geregeld wanneer er sprake is van een geldige reden voor verzuim, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, voor leerplichtige leerlingen. In onderdeel b, van het tweede lid, wordt dit ook geregeld voor niet-leerplichtige leerlingen. Daarbij wordt aangesloten bij hetgeen de Leerplichtwet 1969 en de Leerplichtwet BES daarover bepalen.

Artikel 6.9. Telling leerlingen binnen samenwerkingsovereenkomst VO-BVE

Artikel 6.9 vormt een onderdeel van de uitwerking van de regeling voor welke leerlingen en onder welke voorwaarden het bevoegd gezag van een vo-school leerlingen die bij die school zijn ingeschreven, ook onderwijs kan laten ontvangen aan een andere vo-school of aan een mbo-instelling. De leerlingen die wel aan de vo-school zijn ingeschreven maar daar niet al het onderwijs daadwerkelijk volgen, omdat ze deels aan een mbo-instelling onderwijs volgen, tellen wel mee voor de bekostiging van de vo-school. De bekostiging die voor deze leerlingen wordt ontvangen kan worden overgedragen aan de mbo-instelling (zie artikel 6.21). De regeling voor het niet meetellen

van leerplichtige en niet-leerplichtige leerlingen die geen geldige reden hebben voor verzuim is op de in het eerste lid van dit artikel bedoelde leerlingen van toepassing.

In Caribisch Nederland tellen leerlingen deels op een andere manier mee, zie artikel 9.24.

Artikel 6.10. Telling leerlingen leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs

Dit artikel is in Caribisch Nederland niet van toepassing, zie artikel 9.25.

Dit artikel regelt in welke gevallen een leerling die voortgezet onderwijs volgt ook wordt meegeteld als leerling voor het lwoo of het pro. Scholen ontvangen voor deze leerlingen aanvullende bekostiging bovenop de reguliere bekostiging.

Artikel 6.10 regelt in het eerste lid (in aanvulling op de artikelen 6.7 en 6.8) wanneer leerlingen in het lwoo meetellen voor de aanvullende bekostiging voor het lwoo. Leerlingen tellen, ingevolge onderdeel a en b mee voor de aanvullende bekostiging voor het lwoo, indien het samenwerkingsverband voor de teldatum (1 oktober van enig jaar) over de toelating tot het pro of het aangewezen zijn op het lwoo heeft beslist dan wel, op grond van onderdeel c, indien het gaat om een tijdelijke plaatsing bedoeld in artikel 8.13 van de wet. De tijdelijke plaatsing ziet op de gevallen wanneer een leerling niet is in ingeschreven op een school (bedoeld in artikel 8.13 van de wet) en het bevoegd gezag van een school niet binnen tien weken na de aanmelding heeft beslist. Geschiedt de beslissing van het bevoegd gezag van het samenwerkingsverband voor 1 oktober, dan telt een leerling mee voor de aanvullende bekostiging die scholen ontvangen voor leerlingen die zijn aangewezen op het lwoo. Indien het samenwerkingsverband de aanvraag afwijst of na de teldatum beslist, dan wordt de leerling in het desbetreffende schooljaar (uitsluitend) meegeteld als leerling van de school waaraan de afdeling is verbonden waar die leerling onderwijs volgt en voor zover de leerling op 1 oktober als werkelijk schoolgaand is ingeschreven.

Tweede lid

Het tweede lid regelt dat een leerling in het lwoo wordt meegeteld als leerling van de school waaraan dat onderwijs is verbonden indien het samenwerkingsverband afwijzend heeft beslist op de aanvraag. Om mee te kunnen als leerling moet wel werkelijk schoolgaand zijn.

Het derde lid regelt het meetellen van de leerlingen die zijn toegelaten tot het pro en dit onderwijs volgen op een school voor het praktijkonderwijs (en daar ook zijn inschreven, al dan niet tijdelijk) voor de aanvullende bekostiging. De in de onderdelen a en b omschreven situaties zijn gelijk aan hetgeen daarover in het eerste lid, onderdeel a en c is toegelicht. Het derde lid geldt aanvullend ten opzichte van hetgeen over het meetellen van leerlingen is geregeld in artikel 6.7 en artikel 6.8.

Artikel 6.11 Afwijking leerlingentelling bij aanvang of beëindiging bekostiging

Dit artikel regelt dat de minister af kan wijken van de voorschriften die de leerlingentelling regelen (in artikel 6.7. en 6.8) in het geval dat bekostiging van een school, scholengemeenschap of van een profiel aan een school voor vbo, wordt aangevangen of wordt beëindigd.

Paragraaf 3. De hoogte van de bekostiging

Artikel 6.12. Afronding bedrag personeelsbekostiging

Het bedrag, bedoeld in artikel 5.4 van de wet, voor bekostiging van de kosten voor het personeel wordt rekenkundig afgerond op twee decimalen.

Artikel 6.13. Aanvullende bekostiging praktijkonderwijs en leerwegondersteunend onderwijs

Scholen krijgen voor leerlingen die pro volgen of zijn aangewezen op lwoo) aanvullende bekostiging, bovenop de basisbekostiging. Dit wordt bepaald in het eerste lid van artikel 6.13. De basisbekostiging voor personeelskosten wordt op de reguliere wijze bepaald (zie artikel 5.4 van de WVO 20xx en tabel 1 respectievelijk 2 van artikel 6.2). De aanvullende bekostiging voor personeelskosten wordt geregeld in het tweede lid. Het betreft een bedrag per leerling, dat jaarlijks bij ministeriële regeling wordt vastgesteld. Dit bedrag per leerling is ontstaan vanuit het verschil tussen:

- i) de ratio leraar/leerling van 1/8,87, vermenigvuldigd met de gemiddelde personeelslast, bedoel in artikel 5.4 van de WVO 20xx (de gemiddelde personeelslast wordt bij ministeriële regeling per schoolsoort vastgesteld); en,
- ii) de ratio leraar/leerling van 1/17,14, ook vermenigvuldigd met de gemiddelde personeelslast.

Het derde lid bepaald dat de vaststelling van de bedragen, overeenkomstig de berekeningswijze bedoeld in het tweede lid, jaarlijks geschiedt en dat bij de vaststelling rekening wordt gehouden met het door het Rijk hiervoor beschikbaar gestelde (macro) budget.

Het vierde lid bepaald dat de hoogte van de bekostiging per school of scholengemeenschap wordt bepaald door het aantal lwoo- en pro-leerlingen, voortvloeiend uit de tellingsystematiek bedoeld in artikel 6.10, te vermenigvuldigen met de bij de ministeriële regeling vast te stellen ondersteuningsbedragen.

Artikel 6.14. Berekening aanvullende bekostiging samenwerkingsverband voor regionale ondersteuning

De bekostiging voor regionale ondersteuning vormt samen met de ondersteuningsbekostiging voor lwoo en pro het budget voor lichte ondersteuning van het samenwerkingsverband. Omdat het budget voor lichte ondersteuning bestaat uit personeelsbekostiging en uit bekostiging voor materiële instandhouding, wordt ook de bekostiging voor regionale ondersteuning opgesplitst in twee delen. Het betreft hier een splitsing van technische aard, het heeft geen effect op de hoogte van het uitgekeerde bedrag per samenwerkingsverband, en heeft ook geen effect op de wijze waarop het bedrag wordt uitgekeerd aan het samenwerkingsverband.

Artikel 6.15. Bekostiging deel exploitatiekosten voorafgaand aan volledige bekostiging

De bekostiging van de exploitatiekosten geschiedt, ingevolge artikel 6.15, eerste lid, eerste volzin, met ingang van de eerste schooldag van een school waarvan het bekostigd onderwijs op grond van de WVO 20xx een aanvang neemt.

In de tweede volzin wordt een uitzondering voor de minister geregeld indien het bevoegd gezag van een school verzoekt om hier eerder mee aan te vangen. De minister kan in dat geval een door hem te bepalen deel van de exploitatiekosten voor een periode van vier maanden voorafgaand aan de eerste schooldag voor bekostiging in aanmerking brengen.

Het tweede bepaalt de verschillende data die als eerste schooldag als bedoeld in het eerste lid kunnen gelden.

Artikel 6.16. Vermindering bekostiging in verband met verrekening kosten werkloosheidsuitkeringen en suppleties arbeidsongeschiktheid

Dit artikel is in Caribisch Nederland niet van toepassing, zie artikel 9.26.

Artikel 6.16 regelt dat, voor de berekening van de vermindering van de bekostiging per school ten behoeve van het collectief te dragen deel aan werkloosheidsuitkeringen en aanvullende uitkeringen arbeidsongeschiktheid rekening wordt gehouden met de grootte van de scholen. Hiervoor wordt gekeken naar de bekostiging voor personeelskosten op grond van de wet. Het gaat dan om de reguliere bekostiging voor personeelskosten plus de eventuele aanvullende bekostiging voor

personeelskosten voor zover deze wordt gebaseerd op de formatieplaatsen. Deze bekostiging voor personeelskosten per school wordt afgezet tegen de totale bekostiging voor personeelskosten voor alle vo-scholen gezamenlijk, zodat alle scholen relatief gezien evenveel bijdragen.

Eerste lid: collectief deel

Het bedrag dat op grond van het eerste lid op de bekostiging zal worden ingehouden, is bedoeld om het collectieve deel in het desbetreffende kalenderjaar te financieren. Bij de bepaling van de inhouding wordt per school de volgende formule gehanteerd:

$$(PI/PL) \times (A + B + C + D)$$

In deze formule wordt verstaan onder:

PI: de personele bekostiging van de desbetreffende school voorzover deze wordt gebaseerd op de formatieplaatsen (fulltime equivalenten).

PL: de personele bekostiging voor alle VO-scholen gezamenlijk voorzover deze wordt gebaseerd op de formatieplaatsen (fulltime equivalenten).

A: het bedrag aan «oude» uitkeringen ontstaan bij de scholen gezamenlijk door ontslagen geëffectueerd voor 1 januari 2007 en van vóór de inwerkingtreding van de bepalingen rondom het participatiefonds (PF) (de facto 1 augustus 1995).

B: het bedrag aan «oude» uitkeringen ontstaan bij de scholen gezamenlijk door ontslagen geëffectueerd voor 1 januari 2007, vanaf de inwerkingtreding van de bepalingen rondom het PF en waarvoor het PF een positieve instroomtoets heeft afgegeven. Het gaat om de periode tussen 1 augustus 1995 en 1 januari 2007.

C: een percentage van het bedrag aan «nieuwe» uitkeringen ontstaan bij de scholen gezamenlijk door ontslagen geëffectueerd op of na 1 januari 2007; het percentage wordt vastgesteld bij ministeriële regeling en bedraagt bij de start 75%. Het is mogelijk om voor de verschillende soorten uitkeringen verschillende percentages vast te stellen.

D: de kosten van de uitkeringen in het desbetreffende kalenderjaar voor gewezen personeel van een school die niet meer bestaat en waarbij er voor het bevoegd gezag van die opgeheven school geen rechtsopvolger bestaat.

De situatie kan zich voordoen dat een voormalig personeelslid op of na 1 januari 2007 geen recht heeft op een nieuwe uitkering, maar dat de oude uitkering «herleeft». De uitkering wordt in een dergelijk geval gerekend tot de «oude» wachtgelduitgaven, met als gevolg dat deze uitkeringen, mits door het PF positief getoetst, volledig voor rekening van het collectief komen.

Vooraf is niet exact aan te geven wat het totale bedrag van het collectieve deel zal zijn. Daarom vindt maandelijks een inhouding plaats met een voorlopig karakter. Deze is gebaseerd op ramingen. Na afloop van het desbetreffende kalenderjaar kan op basis van realisatie-gegevens het collectieve deel definitief worden vastgesteld, waarna correctie naar boven of naar beneden zal plaatsvinden indien de voorlopige maandelijks inhouding afwijkt van de definitieve vaststelling.

Als de voorlopige inhouding onvoldoende is geweest, betalen de bevoegde gezagsorganen verhoudingsgewijs een gelijk bedrag bij. En als de voorlopige inhouding te hoog is geweest, ontvangen de bevoegde gezagsorganen verhoudingsgewijs een gelijk bedrag terug. Deze inhouding en definitieve vaststelling is geregeld in artikel 6.20 van het besluit.

Tweede lid: individueel deel

Voor de vermindering van de bekostiging op grond van het tweede lid, te weten het individuele deel van de wachtgelduitgaven (een bij ministeriële regeling vast te stellen percentage van de totale «nieuwe» wachtgelduitgaven, alsmede 100% van de «oude» wachtgelduitgaven voor zover er geen sprake is van een positieve instroomtoets van het PF) behoeft geen afrekening plaats te vinden. Deze kosten worden periodiek – op basis van de werkelijke kosten – verrekend met het bevoegd gezag.

Artikel 6.17. Geen bedrag per school in bekostiging exploitatiekosten voor scholen in verticale scholengemeenschappen

Dit artikel is in Caribisch Nederland niet van toepassing, zie artikel 9.27.

Dit artikel regelt dat voor een school of meerdere scholen voor voortgezet onderwijs die onderdeel uitmaken van een roc of aoc, bedoeld in artikel 2.6 WEB, in het bedrag dat wordt ontvangen voor de bekostiging van de exploitatiekosten van die school of scholen de componenten "vast bedrag per school" en "een bedrag dat afhankelijk is van de normatieve ruimtebehoefte per leerling" niet in de berekening van de hoogte van de bekostiging zijn meegenomen.

Paragraaf 4. De vaststelling en betaling van de bekostiging

Artikel 6.18. Terugmelding gegevens aantal leerlingen op de teldatum; accountantscontrole

Voor het bepalen van de hoogte van de bekostiging voor personeel en exploitatie, wordt in het eerste lid geregeld dat de minister overzichten verzendt aan het bevoegd gezag van scholen met gegevens uit het Register onderwijsdeelnemers over het aantal leerlingen dat op de teldatum (1 oktober van enig jaar) bij de vaststelling van de voor het daarop volgende kalenderjaar in aanmerking wordt genomen. Deze verzending geschiedt voor 15 januari volgend op de teldatum van enig jaar.

Tweede lid

Het tweede lid regelt, in onderdeel a, dat het bevoegd gezag op 1 juli van een kalenderjaar voor het daarop volgende schooljaar aan de minister tevens een verklaring zendt over de juistheid van de gegevens (bedoeld in het eerste lid). Indien het bevoegd gezag oordeelt dat de in het eerste lid bedoelde gegevens onjuist zijn, dan levert zij, op grond van het tweede lid, onderdeel b, de gecorrigeerde gegevens. Ook levert het bevoegd gezag, op grond van het tweede lid, onderdeel c, een verklaring van een accountant dat de gegevens bedoeld in het tweede lid, onderdelen a en b (indien van toepassing) juist zijn.

Derde lid

Ingevolge het derde lid kan de minister, bij ministeriële regeling, modellen vaststellen voor de verklaringen bedoeld in het tweede lid, onderdeel a en c, evenals een leidraad voor de controle die door de accountant wordt gebruikt voor deze controle op juistheid.

Artikel 6.19. Vaststelling en latere wijziging bekostiging

Eerste lid

Dit artikel regelt, in het eerste lid, dat de bekostiging voor het personeel en de exploitatie voorafgaand aan het desbetreffende schooljaar waarvoor het wordt vastgesteld bekend wordt gemaakt.

Tweede lid

Het tweede lid bepaalt dat wanneer de verklaring van de accountant, bedoeld in artikel 6.18, tweede lid, onderdeel c, daar aanleiding toe geeft, de minister de hoogte van de (aanvullende) bekostiging, die op basis van de onjuiste gegevens is (of wordt) vastgesteld, wijzigt.

Derde lid

In het derde lid wordt een algemene bevoegdheid van de minister geregeld voor de wijziging van de hoogte van de bekostiging voor het personeel of de exploitatie indien algemene

salarismaatregelen of andere al dan niet uit de rijksbegroting voortvloeiende maatregelen daar aanleiding toe geven.

Artikel 6.20. Voorlopige inhouding verminderingen; definitieve vaststelling

Indien er verminderingen op de bekostiging, ingevolge artikel 6.16, eerste lid, voor het collectieve deel plaats moeten vinden, dan geschiedt dit al gedurende het kalenderjaar waarop de bekostiging betrekking heeft en wordt uitgekeerd. De vermindering wordt ingehouden op de maandelijksse te betalen personeelsbekostiging bedoeld in artikel 6.22 eerste lid.

Het tweede regelt dat zo snel mogelijk na afloop van het desbetreffende kalenderjaar de definitieve vaststelling en afrekening plaats. Hierbij wordt dezelfde formule gehanteerd die bij de voorlopige inhouding is gebruikt. Voor alle onderdelen van die formule geldt dat de realisatiegegevens van het desbetreffende kalenderjaar bepalend zijn.

Artikel 6.21. Overdracht vo-bekostiging aan een andere school of instelling

Dit artikel regelt de voorwaarden voor het kunnen overdragen van de bekostiging voor een leerling van een school voor het voorgezet onderwijs aan een andere school of instelling. Met «overdracht» wordt bedoeld de mogelijkheid dat als een vo-leerling tussentijds overstapt naar een andere school of mbo-instelling, de vo-school een deel van de bekostiging overdraagt met de leerling ten behoeve van de andere school of mbo-instelling. Dit biedt voor de bestaande praktijk van maatwerktrajecten een oplossing voor de financieringsproblematiek als gevolg van overstap en dus instroom na de teldatum. In de onderdelen a tot en met c worden de verschillende voorwaarden geregeld waaronder de overdracht mogelijk is. Een specifieke voorwaarde is dat de leerling bij de vo-school wordt uitgeschreven en als leerling bij de school of als deelnemer bij de instelling wordt ingeschreven, waardoor dus de verantwoordelijkheid van de (oorspronkelijke) school eindigt. Verder geldt de overdracht uitsluitend voor leerlingen die na 1 oktober worden uitgeschreven omdat zij aangewezen zijn op een andere school of op onderwijs aan een mbo-instelling en direct aansluitend worden ingeschreven als deelnemer van een instelling. Er mag geen sprake zijn van een vooropgezette bedoeling (eerst inschrijven in vo voor de hogere bekostiging, dan overdragen); waar deze bedoeling toch blijkt, bijvoorbeeld uit een patroon van overstap kort na 1 oktober, kan dat grond zijn om over te gaan tot terugvordering van bekostiging.

Artikel 6.22. Betaling bekostiging

Dit artikel regelt in het eerste lid dat het Rijk maandelijks aan het bevoegd gezag gedeelten betaalt van de (voorafgaand aan het schooljaar) vastgestelde bekostiging voor personeel en exploitatie waarop het bevoegd gezag aanspraak heeft. Het tweede lid regelt dat de (eventuele te ontvangen) aanvullende bekostiging hetzij in één keer of volgens op een nader te bepalen kasritme wordt uitgekeerd.

In Caribisch Nederland is het betaalritme op een andere manier geregeld op grond van artikel 9.29.

Paragraaf 5. Boekhouding, financieel beheer en financiële controle

Artikel 6.23. Boekhouding

Dit artikel regelt, in het eerste lid, een zorgplicht voor het bevoegd gezag van een niet door een gemeente in stand gehouden school voor de inrichting van de boekhouding. Hieruit moet op een doelmatige wijze informatie kunnen worden verkregen over het gevoerde financiële beheer. Dit artikel is niet van toepassing op door gemeenten in stand gehouden scholen, omdat hierop al het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten van toepassing is.

In het tweede lid wordt bepaald dat het boekjaar gelijk is aan het kalenderjaar (en dus niet aan het schooljaar).

Artikel 6.24. Verstrekking nadere financiële informatie aan minister

Dit artikel regelt een informatieverplichting van scholen richting de minister. Het zal gaan om informatie die de minister nodig heeft voor de vaststelling van de reguliere of aanvullende bekostiging aan de school.

Artikel 6.25. Vaststelling begroting

Artikel 6.25, eerste lid, regelt een verplichting voor het bevoegd gezag om ieder jaar tijdig voor het komende begrotingsjaar een begroting vast te stellen voor de school.

Het tweede lid regelt dat er sprake moet zijn van een sluitende begroting, waarbij in de begroting de voorziene baten uit de bekostiging ontvangen van het Rijk overeenkomen met de voor dat jaar door de minister vastgestelde bekostiging.

De noodzakelijke uitgaven van het bevoegd gezag moeten binnen de grenzen van de begroting blijven (derde lid). Het vierde lid bepaalt dat af- of overschrijvingen op de uitgavenposten van de begroting plaats moeten vinden conform regels die door het bevoegd gezag worden vastgesteld. Het vijfde lid regelt een verplichting om op verzoek van de minister de vastgestelde begroting aan hem toe te zenden, maar maakt beperkt gebruik van deze mogelijkheid.

Artikel 6.26. Jaarrekening

Eerste lid

Artikel 6.26 regelt het doel en de procedurele aspecten van de inrichting en aanlevering van de jaarrekening aan de minister, evenals de accountantscontrole van de jaarrekening.

Het eerste lid, regelt dat via de jaarrekening het bevoegd gezag verantwoording aflegt over het financieel beheer, door dat de bekostiging rechtmatig is aangewend. Dat hier sprake van is moet blijken uit de jaarrekening. Daarnaast regelt het eerste lid dat de jaarrekening de noodzakelijke informatie bevat voor de verantwoording van de besteding van de ontvangen aanvullende bekostiging.

Tweede lid

Ingevolge het tweede lid verzendt het bevoegd gezag de jaarrekening aan de minister vóór 1 juli van het jaar volgend op het boekjaar (het kalenderjaar).

Ingevolge het vierde en vijfde lid kan de minister in een ministeriële regeling een leidraad en een model vaststellen over de inrichting van de jaarrekening en over de inrichting en uitvoering van de controle van de accountant of deskundige die met de controle is belast.

Artikel 6.27. Vermelding aanvullende bekostiging in jaarrekening

Eerste lid

Dit artikel regelt, in het eerste lid, de verplichting dat, indien een aanvullende bekostiging wordt verstrekt voor een specifiek doel onder de voorwaarde dat het aan dat doel ook wordt besteedt, ook uit de jaarrekening blijkt dat de aanvullende bekostiging aan dat doel is besteed.

Tweede lid

Het tweede lid verplicht tot vermelding van het daadwerkelijk bestede deel van de aanvullende bekostiging in de jaarrekening, als verrekening zal plaatsvinden van dit bedrag met de vastgestelde aanvullende bekostiging.

Artikel 6.28. Onderzoek minister en correctie bekostiging

Eerste lid

In het eerste lid wordt geregeld dat naast de bevoegdheid van de inspectie om, op grond van de WOT, financieel onderzoek te doen, ook de minister bevoegd is om onderzoek in te stellen of doen instellen. Hierbij kan gedacht worden aan de instelling van de 'Commissie onderzoek financiële problematiek Amarantis'. Er kan zowel naar de rechtmatigheid van de besteding als de doelmatigheid van het financieel beheer onderzoek worden gedaan.

Tweede lid

Ingevolge het tweede lid kan de minister besluiten tot het aanbrengen van correcties indien uit het onderzoek in het eerste lid blijkt dat de bekostiging onjuist is vastgesteld.

Derde lid

Het derde lid bevat een bijzondere regeling van het corrigeren en terugvordering van subsidies ten opzichte van de algemene regeling in de Algemene wet bestuursrecht. Artikel 4.21, vierde lid, van de Algemene wet bestuursrecht regelt dat artikel 4:49 van die wet ook van toepassing is op de onderwijsbekostiging. Het derde lid regelt aanvullende correctiemogelijkheden die niet op grond van de toepasselijke regeling in de Algemene wet bestuursrecht mogelijk zijn.

Artikel 6.29. Betaling correcties

Dit artikel regelt dat, indien de correcties strekken tot verhoging van de bekostiging, deze correcties binnen acht weken worden betaald na de bekendmaking.

Paragraaf 6. Samenvoeging, afsplitsing en opheffing scholen en beëindiging bekostiging

Artikel 6.30. Dóórlopen bekostiging in geval van samenvoeging of afsplitsing per 1 augustus

Afsplitsing of samenvoeging van scholen vangt aan op 1 augustus van enig kalenderjaar, terwijl de bekostiging van de betrokken scholen wordt vastgesteld en betaald over het kalenderjaar. Dit artikel regelt dat de bekostiging bij samenvoeging van scholen of afsplitsing van scholen van een scholengemeenschap, die aanvangt op 1 augustus van enig kalenderjaar, voor wat betreft de personeelsbekostiging (onderdeel a), de exploitatiebekostiging (onderdeel b) en de aanvullende bekostiging (onderdeel c) gehandhaafd blijft tot het einde van dat kalenderjaar.

Artikel 6.31. Verrekening exploitatie-overschot beëindiging bekostiging

Eerste lid

In het eerste lid, wordt geregeld wat onder exploitatie-overschot als bedoeld in artikel 5.37, eerste lid, van de wet, wordt verstaan. In de in de onderdelen a tot en met c in het eerste lid van dat artikel bedoelde gevallen betaalt het bevoegd gezag van een school het exploitatieoverschot terug aan de minister. Het exploitatieoverschot bestaat uit:

- het bedrag bedoeld in onderdeel a van het eerste lid: het verschil tussen de ontvangen bekostiging en de lasten van de school over dat jaar voor zover de besteding van de bekostiging aan die lasten als rechtmatig kan worden aangemerkt; en
- de in onderdeel b bedoelde reserveringen voor zover afkomstig uit 's Rijks kas, waaronder begrepen de ontvangen rentebaten uit deze bedoelde reserveringen.

In geval van opheffing van een bijzondere school regelt onderdeel c van het eerste lid dat tot het exploitatieoverschot ook behoren de niet bestede delen van de uitkering op grond van een gemeentelijke overschrijdingsregeling.

Tweede lid

Omdat echter achteraf veelal niet meer is vast te stellen uit welke gelden (van het Rijk of van de gemeente) het exploitatie-overschot is opgebouwd, wordt in het tweede lid een verdeelmaatstaf geregeld tussen rijk en gemeente voor verdeling van dat deel van het exploitatie-overschot bedoeld in onderdeel c van het eerste lid. De maatstaf is de verhouding tussen het ontvangen uitkeringen van Rijk en gemeente in de periode van vijf jaar voorafgaand aan het jaar van opheffing van de school of beëindiging van de bekostiging.

Paragraaf 7. Samenwerkingsverbanden

Artikel 6.32. Van overeenkomstige toepassing op samenwerkingsverband

Dit artikel regelt dat de artikelen:

- over vermindering van de bekostiging met werkloosheidsuitkeringen en suppleties arbeidsongeschiktheid (artikel 6.17);
- het niet meerekenen van bekostigingsgrondslagen 'vast bedrag per school' en 'bedrag afhankelijk van normatieve ruimte behoefte leerling' voor scholen in verticale scholengemeenschappen;
- de terugmelding gegevens leerlingenaantallen op teldatum en accountantscontrole;
- de vaststelling en latere wijze bekostiging;
- voorlopige inhouding en definitieve vaststelling;
- en de overdracht vo-bekostiging aan andere school of instelling, van overeenkomstige toepassing zijn op een samenwerkingsverband.

Artikel 6.32 is niet van toepassing in Caribisch Nederland op grond van artikel 9.30.

Paragraaf 8. Informatie voor bekostiging

Artikel 6.33. Beschrijving van gegevens voor berekening bekostiging en juistheid daarvan

Op grond van artikel 5.48, eerste lid, van de WVO 20xx is het bevoegd gezag van een school en van een samenwerkingsverband verplicht te beschikken over geordende gegevens die van belang zijn voor de berekening van de hoogte van de bekostiging.

Dit artikel regelt in het eerste lid, dat de definiëring, ordening en beschikbaarstelling van die gegevens geschiedt volgens de regels opgenomen in bijlage 3 bij dit besluit.

Vervolgens bevat het tweede lid, een grondslag voor de ministeriële regeling waarin de gegevens die in bijlage 3 worden bedoeld bij dit besluit worden opgenomen en de wijze waarop deze gegevens (voor de levering aan de minister) nader worden gespecificeerd.

In het derde is een grondslag opgenomen om bij ministeriële regeling nadere regels te stellen over welke gegevens voor eventueel ontvangen aanvullende bekostiging beschikbaar worden gesteld en op welke wijze deze worden gedefinieerd, geordend en beschikbaar worden gesteld.

Artikel 6.34. Aanvullende vragenlijst over bekostiging

Dit artikel regelt een grondslag voor de minister om in spoedeisende gevallen (anders dan wanneer sprake is van de situatie bedoeld in 6.28) een aanvullende vragenlijst over de bekostiging vast te stellen.

Paragraaf 9. Cursussen

Artikel 6.36. Toepassing op cursussen

Dit artikel regelt de bevoegdheid van de minister om te bepalen op welke wijze de wettelijke en gedelegeerde bepalingen voor de berekeningsgrondslagen van de bekostiging van toepassing zijn op een cursus bedoeld in artikel 4.28 van de wet.

Hoofdstuk 7 Lerarenregister en registervoorportaal

Artikel 7.1. Nadere specificatie gegevens in lerarenregister en registervoorportaal

Dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.31.

Eerste lid

In het eerste lid van artikel 7.49 van de WVO 20xx is geregeld welke gegevens het lerarenregister moet bevatten voor iedere daarin opgenomen leraar. Artikel 7.59, eerste lid van de WVO 20xx regelt dit voor het registervoorportaal. Het gaat in beide gevallen onder meer om NAW-gegevens, het burgerservicenummer en 'gegevens over de benoeming'. Onder 'benoeming' wordt ook een tewerkstelling zonder benoeming verstaan, op grond van artikel 7.1 van de WVO 20xx.

Artikel 7.1 van het besluit specificiert de 'gegevens over de benoeming' uit de artikelen 7.49 en 7.59 WVO 20xx. In het register, of het registervoorportaal, moeten naast de ingangsdatum van de benoeming of arbeidsovereenkomst de eventuele einddatum van die benoeming of overeenkomst staan, evenals de benoemingsgrondslag in de wet.

In het eerste lid van artikel 7.59 WVO 20xx is geregeld dat het registervoorportaal voor iedere daarin opgenomen leraar in ieder geval 'het gegeven over het onderwijs waarvoor hij is benoemd' moet bevatten. Ook dit gegeven is op besluitniveau, in het eerste lid van artikel 7.1, gespecificeerd: het betreft de aanduiding 'leraar voortgezet onderwijs' en de onderdelen of vakken waarvoor hij in het registervoorportaal wordt opgenomen.

Tweede lid

Artikel 7.49, eerste lid, onderdeel d, van de wet, bepaalt dat het lerarenregister voor iedere daarin opgenomen leraar 'gegevens bevat over de school waaraan hij benoemd is, waaronder in elk geval het registratienummer van de school'. Het tweede lid van artikel 7.1 specificiert deze gegevens nader: het gaat om de naam van de school of vestiging, het adres, de postcode en plaats, en het telefoonnummer en e-mailadres. Indien van toepassing moeten ook de registratienummers van de vestigingen van de school in het register worden opgenomen. De naam van de school of instelling of van de vestiging van de school of instelling is noodzakelijk omdat uit het lerarenregister of het registervoorportaal moet blijken aan welke school of vestiging de betreffende leraar benoemd is. Het vestigingsnummer is nodig om te bepalen op welke school de leraar werkzaam is, zodat over het al dan niet geregistreerd zijn van de leraar correspondentie en indien nodig overleg kan plaatsvinden met het juiste schoolbestuur. Dit nummer is in het besluit uitgesplitst in het adres, de postcode en de plaats, en het telefoonnummer en het e-mailadres.

Derde lid

In onderdeel e van artikel 7.49, eerste lid, WVO 20xx, is geregeld dat het lerarenregister voor iedere daarin opgenomen leraar het onderwijs moet bevatten, waarvoor de leraar opgaat voor herregistratie. Dit wordt in het derde lid van artikel 7.1 gespecificeerd. Het gaat in het voortgezet onderwijs om herregistratie voor vakken of onderdelen, waar het in het primair onderwijs kan gaan om herregistratie voor leraar primair onderwijs in het algemeen of om een specifieke onderwijsactiviteit, en in het middelbaar beroepsonderwijs om het voldoen aan de bekwaamheidseisen van artikel 4.2.3 van de WEB.

Artikel 7.4. Nadere regels gegevens lerarenregister en registervoorportaal

Dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.31.

Eerste lid

Deze bepaling betreft een grondslag voor administratieve uitwerking van de gegevenslevering voor het lerarenregister en het registervoorportaal. Die uitwerking is te vinden in bijlage 4, die op dit artikel is gebaseerd. Bijlage 4 bevat een overzicht van de gegevens waarover het bevoegd gezag dient te beschikken voor het lerarenregister en het registervoorportaal.

Tweede lid

Naast een specificatie van de gegevens waarover het bevoegd gezag moet beschikken voor het lerarenregister en het registervoorportaal, regelt artikel 7.2 dat bij ministeriële regeling nadere regels kunnen worden gesteld over een aantal zaken die met die gegevens te maken hebben. Het gaat dan vooral om de manier waarop de gegevens moeten worden aangeleverd. De betreffende regels zijn te vinden in de Regeling informatievoorziening WVO, die zowel een opsomming bevat van door een school te verzamelen gegevens is te vinden als een beschrijving van de manier waarop die gegevens geleverd moeten worden. De gegevens worden geleverd aan DUO op dezelfde manier als gegevens voor de bekostiging worden aangeleverd.

Artikel 7.3. Aanvullende gegevensverstrekking uit lerarenregister en registervoorportaal aan eenieder

Dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.31.

In artikel 7.57, eerste lid, en artikel 7.62, eerste lid, van de WVO 20xx is geregeld welke gegevens over een leraar op verzoek van eenieder uit het lerarenregister of registervoorportaal worden verstrekt. Artikel 7.3 bevat een aanvulling op deze gegevens op besluitniveau. Naast de geslachtsnaam, de voornamen en het onderwijs waarvoor de leraar is benoemd of tewerkgesteld zonder benoeming, kan tevens de naam van de (vestiging van de) school of instelling waaraan de leraar benoemd is worden verstrekt. Dat mag op grond van het tweede lid echter niet als de leraar echter aangeeft bezwaar te hebben tegen deze openbaarmaking.

Artikel 7.4. Nadere specificatie gegevensverstrekking uit lerarenregister en registervoorportaal aan bevoegd gezag

Dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.31.

Eerste lid

De artikelen 7.57, tweede lid, aanhef en onderdeel b en artikel 7.62, tweede lid, aanhef en onderdeel b, van de wet, regelen dat op verzoek van het bevoegd gezag van de school waaraan de leraar is benoemd of tewerkgesteld zonder benoeming, bepaalde gegevens over de benoeming van een leraar worden verstrekt. Artikel 7.4 specificeert de gegevens over de benoeming van een leraar die op grond van artikel 7.1, eerste lid, in het lerarenregister of het registervoorportaal zijn opgenomen, worden verstrekt aan het bevoegd gezag van de school waar die leraar werkzaam is. Het gaat om de gegevens die op grond van artikel 7.1 worden geregistreerd in het lerarenregister en registervoorportaal; de naam van de school of vestiging, het adres, de postcode en plaats, en het telefoonnummer en e-mailadres. Indien van toepassing moeten ook de registratienummers van de vestigingen van de school in het register worden opgenomen. De naam van de school of instelling of van de vestiging van de school of instelling kan worden opgevraagd omdat uit het lerarenregister of het registervoorportaal moet blijken aan welke school of vestiging de betreffende leraar benoemd is. Het vestigingsnummer is nodig om te bepalen op welke school de leraar werkzaam is, zodat over het al dan niet geregistreerd zijn van de leraar correspondentie en indien nodig overleg kan plaatsvinden met het juiste schoolbestuur. Dit nummer is in het besluit uitgesplitst in het adres, de postcode en de plaats, en het telefoonnummer en het e-mailadres.

Tweede lid

Op verzoek van het bevoegd gezag van de school waaraan de leraar is benoemd, kunnen gegevens over de school waaraan hij is benoemd worden verstrekt uit het lerarenregister of registervoorportaal, op grond van artikel 7.57, tweede lid, aanhef en onderdeel c, en artikel 7.62,

tweede lid, aanhef en onderdeel c, van de wet. Dit lid specificeert om welke gegevens over de school het precies gaat.

Hoofdstuk 8 Deelname

Paragraaf 1. Toelating en voorwaardelijke bevordering

Artikel 8.1. Toelaatbaarheid leerling van andere school tot het eerste leerjaar

In artikel 8.5 van de WVO 20xx is geregeld welke leerlingen het bevoegd gezag tot het eerste leerjaar mag toelaten. In onderdeel c van dat artikel is geregeld dat in bij amvb te bepalen gevallen ook leerlingen die afkomstig zijn van een andere school tot het eerste leerjaar mogen worden toegelaten. Die gevallen zijn in artikel 8.1 op besluitniveau geregeld.

Artikel 8.2. Toelatingscommissie

Eerste lid

In hoofdstuk 8 van de WVO 20xx is de aanmelding en toelating van leerlingen op hoofdlijnen geregeld. Het bevoegd gezag is verantwoordelijk voor de beslissing om een leerling al dan niet tot de school toe te laten. Over het toelaten van leerlingen worden nadere regels gesteld op grond van het vierde lid van artikel 8.6. Eén van die regels is te vinden in dit artikel: het bevoegd gezag mag het nemen van beslissingen over de toelating van leerlingen opdragen aan een toelatingscommissie.

Tweede lid

Het al dan niet instellen van een toelatingscommissie is aan het bevoegd gezag. Als een toelatingscommissie wordt ingesteld, neemt deze in de plaats van het bevoegd gezag de toelatingsbeslissingen. Het bevoegd gezag blijft echter zelf verantwoordelijk voor de beslissingen die de commissie neemt. Daarom moet het bevoegd gezag regelen hoe de commissie handelt, hoeveel leden de commissie heeft en hoe ze verder is samengesteld.

Artikel 8.3. Toelating eerste leerjaar in specifieke gevallen

Dit artikel is niet van toepassing in Caribisch Nederland, zie artikel 9.32.

Eerste lid

Uit het tweede lid van artikel 8.6 WVO 20xx volgt dat het bevoegd gezag de beslissing over de toelating van een leerling tot het eerste leerjaar baseert op het schooladvies. Alleen als er voor de kandidaat-leerling geen schooladvies of objectief tweede gegeven beschikbaar is, kan een school voor voortgezet onderwijs een onderzoek doen naar de geschiktheid van de leerling voorafgaand aan de toelating. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om leerlingen die zich vanuit het buitenland of vanuit het particulier onderwijs aanmelden bij een school voor voortgezet onderwijs. Ook kan het gaan om leerlingen die geen eindtoets hebben afgelegd op grond van artikel 9b, vierde lid van de WPO. In dat artikel is geregeld dat kan worden afgezien van het afleggen van de centrale eindtoets voor zeer moeilijk lerende leerlingen, voor meervoudig gehandicapte leerlingen voor wie het zeer moeilijk lerend zijn een van de handicaps is, en voor leerlingen die vier jaar of korter in Nederland zijn en om die reden de Nederlandse taal onvoldoende beheersen.

Tweede lid

Op grond van artikel 9.3 WVO 20xx kan voor de bijzondere inrichting van het onderwijs aan een bekostigde school worden afgeweken van bepaalde regels in de wet. Een school met een dergelijk

bijzondere inrichting van het onderwijs, kan onderzoek doen naar de noodzakelijke specifieke kennis of vaardigheden en dat onderzoek bij de beslissing over toelating van leerlingen mee laten wegen. Met de aanduiding dat het om een bijzondere inrichting moet gaan, waar bovendien specifieke kennis of vaardigheden voor nodig zijn, wordt tot uitdrukking gebracht dat een dergelijk aanvullend onderzoek slechts in bijzondere gevallen gedaan zal kunnen worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om een school voor tweetalig voortgezet onderwijs, die nagaat of de kandidaat-leerling over voldoende kennis van de betreffende vreemde taal beschikt, of om Topsport Talentenscholen, die moeten kunnen vaststellen of hun aanstaande leerlingen wel over de noodzakelijke sportieve talenten en vaardigheden beschikken om tot de school te worden toegelaten. Bij het aanvullende onderzoek is het uitdrukkelijk niet de bedoeling om na te gaan of een leerling geschikt is voor een bepaalde schoolsoort of leerweg. Daarvoor is het schooladvies in combinatie met het eindtoetsresultaat leidend. Het gaat louter om de vaststelling of een leerling beschikt over de kennis en vaardigheden die nodig zijn voor de betreffende bijzondere inrichting van de school.

Artikel 8.4. Toelatingsprocedure eerste leerjaar

In hoofdstuk 8 van de WVO 20xx is de toelating van leerlingen tot het voortgezet onderwijs op hoofdlijnen geregeld. Artikel 8.6 regelt een aantal zaken over de toelating van leerlingen tot de school. Het bevoegd gezag beslist over die toelating, maar moet daarbij wel de bij of krachtens de WVO 20xx gestelde bepalingen in acht nemen. Eén van die bepalingen regelt dat de beslissing moet zijn gebaseerd op het (al dan niet gewijzigde) schooladvies, tenzij dat niet is vastgesteld. Het vierde lid van artikel 8.6 stelt dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur nadere regels worden gesteld over het toelaten van leerlingen. Eén van die regels op besluitniveau is in artikel 8.4 te vinden, en gaat over de procedure rond toelating tot het eerste leerjaar. Het bevoegd gezag van scholen voor voortgezet onderwijs moet een dergelijke procedure vormgeven en ook aan de inspectie sturen.

Artikel 8.5. Verslag over toelating

Artikel 8.5 gaat over het toelatingsbeleid van scholen: hoe is de toelating van leerlingen aan het begin van het schooljaar verlopen? Het bevoegd gezag moet hier ieder jaar een verslag van opstellen en dat ook aan de inspectie sturen.

Het artikel is in Caribisch Nederland niet van toepassing op het praktijkonderwijs, zie artikel 9.34.

Artikel 8.6. Meldingen toelating en studieresultaten

Het bevoegd gezag van de school voor voortgezet onderwijs moet aan de directeur van de school waarvan de leerling afkomstig is laten weten of de leerling al dan niet is toegelaten. Als die directeur er om vraagt, moet deze ook in kennis worden gesteld over de studieresultaten van de betreffende leerling na afloop van het eerste leerjaar.

Artikel 8.7. Toelating gelijksoortige school

Als een leerling van de ene school voor vo naar een andere school gaat, wordt hij geplaatst in het leerjaar waar hij op zijn oude school onderwijs had mogen volgen. Het bevoegd gezag van de nieuwe school heeft hier dus geen beoordelingsvrijheid in. Een leerling die gedurende het schooljaar verhuist en onderwijs volgde in het derde leerjaar van het vwo, wordt op de nieuwe school ook ingeschreven in het derde leerjaar. In het geval dat de verhuizing in de zomervakantie (dus tussen twee leerjaren) plaatsvindt, zou deze leerling het nieuwe schooljaar starten in leerjaar vier. Mocht op de oude school echter besloten zijn dat de leerling het leerjaar moet overdoen, dan start hij het schooljaar na de verhuizing opnieuw in leerjaar drie.

Artikel 8.8. Voorwaardelijke bevordering

Als een leerling niet zonder meer doorstroomt naar het volgende leerjaar maar voorwaardelijk wordt bevorderd, moet dat expliciet op het eindrapport staan. Daarnaast moet de voorwaardelijke

bevordering schriftelijk aan de ouders van de betreffende leerling worden gemeld en moet worden aangegeven wanneer definitief wordt besloten of de leerling overgaat. Die beslissing moet tussen 1 oktober en 1 januari worden genomen. In het bericht aan de ouders moet ook zijn aangegeven aan welke voorwaarden de leerling moet voldoen om definitief over te gaan. Een leerling mag niet voorwaardelijk worden bevorderd tot het hoogste leerjaar, omdat in dat leerjaar het eindexamen plaatsvindt. Uitzondering hierop is het praktijkonderwijs, maar voor die schoolsoort zijn de regels over bevordering evenmin van toepassing (het praktijkonderwijs kent alleen een verblijfsduur, geen leerjaren).

Paragraaf 2. Leerlingenadministratie

Artikel 8.9. Inhoud leerlingenadministratie

Op wetsniveau zijn in de artikelen 8.10 en 8.11 regels gesteld over de leerlingenadministratie van de school. Ouders moeten het bevoegd gezag de naam, het geslacht en de geboortedatum van hun kind doorgeven om het op de school te kunnen laten inschrijven. Ook het persoonsgebonden nummer moet door de ouders aan het bevoegd gezag worden verstrekt, tenzij ze aannemelijk kunnen maken dat ze dat niet kunnen verstrekken. Het bevoegd gezag is verplicht om die gegevens in de leerlingenadministratie van de school op te nemen. In artikel 8.9 van het besluit zijn enkele nadere regels over de inhoud van de leerlingenadministratie gesteld.

Artikel 8.10. Inschrijving leerlingen

Leerlingen kunnen alleen worden ingeschreven onder overlegging van een bewijs van uitschrijving, of – onder bepaalde omstandigheden – van een verklaring dat de leerling niet eerder op een school was ingeschreven. Op deze wijze wordt dubbel telling als gevolg van dubbele inschrijving van een leerling op scholen voorkomen. Tenzij sprake is van een uitzonderingssituatie, wordt per schooljaar slechts één school voor een leerling bekostigd, namelijk de school waar de leerling op 1 oktober was ingeschreven als 'daadwerkelijk schoolgaand' (zie hierover artikel 5.8 WVO 20xx). Het bevoegd gezag van de school waar de leerling is ingeschreven moet voor de beschikbaarheid van die gegevens zorgdragen.

Een leerling die de school voor het eerst bezoekt op de eerste schooldag van het schooljaar krijgt als inschrijfdatum de eerste dag van het schooljaar (1 augustus). Dit houdt verband met de datum van uitschrijving, dat in artikel 8.11 is geregeld.

Artikel 8.11. Uitschrijving leerlingen

De inhoud van dit artikel is in Caribisch Nederland deels anders geregeld, zie artikel 9.35.

Een leerling die wordt uitgeschreven na de laatste schooldag van het schooljaar te hebben bezocht, krijgt als uitschrijfdatum de laatste dag van dat schooljaar (31 juli). Dit vormt een uitzondering op de regel dat de inschrijfdatum de dag van het eerste schoolbezoek en de uitschrijfdatum de dag van het laatste schoolbezoek is, waarmee wordt voorkomen dat spanning ontstaat met de Leerplichtwet 1969 doordat een volledig leerplichtige leerling op enig moment niet meer aan een school zou zijn ingeschreven. Wanneer een leerling tijdens de zomervakantie van school verandert, kan er meer dan vier weken liggen tussen de eerste schooldag van de nieuwe school en de laatste schooldag van de oude school. De oude school zal in deze situatie niet binnen 4 weken na uitschrijving een mededeling van inschrijving ontvangen die de school ertoe verplicht de uitschrijfdatum aan te laten sluiten bij de inschrijfdatum (zie hiervoor). Het hanteren van 31 juli als uitschrijfdatum en 1 augustus als inschrijfdatum voorkomt dat leerlingen bij bijvoorbeeld de overgang van PO naar VO een uitschrijfdatum in het PO krijgen die ligt na de aanvang van het nieuwe schooljaar in het VO.

Artikel 8.12. Melding en vaststelling langdurige afwezigheid in verband met WTOS

Eerste lid

In artikel 8.30 WVO 20xx is de aanwezigheidscontrole van WTOS-gerechtigden in het voortgezet onderwijs geregeld. Op grond van dat artikel moet het bevoegd gezag van een bekostigde school voor voortgezet onderwijs of een onbekostigde school met een examenbevoegdheid op grond van artikel 2.66 WVO 20xx een administratie bijhouden van de afwezigheid van alle leerlingen die onder de werking van hoofdstuk 4 van de WTOS vallen. Dat hoofdstuk is van toepassing op scholieren en deelnemers vavo die 18 jaren zijn of ouder, en zijn ingeschreven aan een school voor vo, of op een vavo-opleiding.

Geldige redenen voor afwezigheid zijn: ziekte en bijzondere familieomstandigheden. Artikel 8.12 regelt dat de leerling de geldigheid van zijn afwezigheid wegens ziekte moet aantonen door het overleggen van een gedagtekende verklaring van een arts. De school moet vaststellen of al dan niet sprake is van een geldige verklaring. De verklaring is geldig tot de terugkomst van de leerling om weer aan het onderwijs deel te nemen, tenzij de verklaring een andere datum bevat. De verklaring hoeft niet door de huisarts van de leerling te zijn verstrekt.

Tweede tot en met vierde lid

Is een leerling gedurende een aaneengesloten periode van vier weken afwezig geweest, dan wordt hij door de school dringend uitgenodigd om weer aan het onderwijs deel te nemen, voordat acht weken vanaf de eerste afwezigheidsdatum zijn verstreken. In dat bericht moet worden opgenomen dat de afwezigheid van de leerling is gemeld in het kader van de vsv -regelgeving. Als de leerling niet binnen de termijn van acht weken verschijnt of bevredigend zijn afwezigheid heeft verklaard binnen deze periode, moet de school dit doorgeven aan de minister. Als de leerling wel binnen acht weken na de eerste afwezigheidsdatum verschijnt maar geen bevredigende verklaring geeft voor zijn eerdere afwezigheid, moet de school dit ook doorgeven aan de minister.

Vijfde lid

Vakantieweken, waarin geen onderwijs plaatsvindt, worden niet meegerekend in het aantal weken dat in dit artikel is geregeld. Vakantieweken zijn geregeld in de Regeling vaststelling schoolvakanties.

Hoofdstuk 9 Caribisch Nederland

Algemeen

Uit artikel 1.2 van het besluit volgt dat het besluit in zijn geheel ook van toepassing is in de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, tenzij hiervan in het besluit wordt afgeweken. Deze afwijkingen zijn hoofdzakelijk opgenomen in hoofdstuk 9 van het besluit. Dit hoofdstuk is uitsluitend in Caribisch Nederland van toepassing. In de bijlagen zijn de afwijkingen voor Caribisch Nederland in deze bijlagen zelf verwerkt.

In artikel 1.2. van de WVO 20XX is er ook voor de op deze wet gebaseerde regelgeving in voorzien dat de juiste terminologie wordt gebruikt in verband met het feit dat Bonaire, Sint-Eustatius en Saba geen gemeente zijn, maar eilanden met de status van openbaar lichaam met een andere benaming van de verantwoordelijke bestuursorganen. Het is daarom niet nodig dit ook op het niveau van dit besluit te regelen.

Paragraaf 1. Algemeen

Artikel 9.1. Reikwijdte hoofdstuk 9

Met dit artikel wordt duidelijk dat hoofdstuk 9 alleen op Caribisch Nederland van toepassing is.

Paragraaf 2. Wijze van toepassing hoofdstuk 2 Onderwijs

Artikel 9.2. Afwijkingen in het talenonderwijs

In Caribisch Nederland is het vakkenpakket zoveel mogelijk hetzelfde als in Europees Nederland. Een afwijking geldt voor het talenonderwijs. De afwijkingen zijn dat in Caribisch Nederland ook onderwijs wordt verzorgd in het Papiaments en dat in Caribisch Nederland naast het Engels en het Frans, het Spaans de derde moderne vreemde taal is. In Europees Nederland is dat het Duits. Daarnaast kent Caribisch Nederland vanzelfsprekend geen onderwijs in Friese taal en cultuur. Dit artikel regelt de hiervoor benodigde afwijkingen.

Artikel 9.3. Maatschappelijke stage

In Caribisch Nederland kan de maatschappelijke stage geen onderdeel zijn van het onderwijsprogramma, zie artikel 11.9 WVO 20XX. Artikel 2.41, dat ziet op de stageovereenkomst voor deze maatschappelijke stage, is dan ook niet van toepassing in Caribisch Nederland.

Artikel 9.4. Dagen waarop geen onderwijs wordt verzorgd

In Europees Nederland zijn de scholen onder meer gesloten met Bevrijdingsdag. Omdat deze dag voor Caribisch Nederland een andere betekenis heeft dan voor het Europese deel van Nederland, en op Caribisch Nederland Koninkrijksdag een belangrijke nationale feestdag is, zijn op de Caribische eilanden de scholen op deze laatste dag dicht in plaats van op Bevrijdingsdag.

Artikel 9.5. Extra begeleiding en ondersteuning van leerlingen

Op grond van artikel 11.12 WVO 20XX is hoofdstuk 2, paragraaf 4, WVO 20XX inzake extra begeleiding en ondersteuning van leerlingen niet van toepassing in Caribisch Nederland. In plaats daarvan regelen de artikelen 11.13 tot en met 11.23 WVO 20XX de extra begeleiding en ondersteuning van leerlingen in Caribisch Nederland, waarbij niet voorzien is in delegatie. Hoofdstuk 2, paragraaf 9, van het besluit, dat is gebaseerd op hoofdstuk 2, paragraaf 4 van de WVO 20XX, is daarom niet van toepassing in Caribisch Nederland.

Artikel 9.6. Indicatoren beoordeling leerresultaten voortgezet onderwijs

Uit artikel 11.28, eerste lid, WVO 20XX volgt onder meer dat artikel 2.94 van de WVO 20XX over de beoordeling van leerresultaten, niet van toepassing is in Caribisch Nederland. De in het besluit opgenomen artikelen over de beoordeling van leerresultaten (hoofdstuk 2, paragraaf 10), zijn daarom evenmin van toepassing in Caribisch Nederland. Artikel 11.28, tweede lid, WVO 20xx bevat voor Caribisch Nederland een specifieke regeling over zeer zwak onderwijs, waarbij niet voorzien is in de mogelijkheid van delegatie.

Artikel 9.7. Samenwerking

Conform het Besluit samenwerking VO-BVE BES gelden de artikelen 2.58 en 2.59 niet voor Caribisch Nederland.

Artikel 9.8. Gebruik burgerservicenummer door bevoegd gezag

In Caribisch Nederland kent men geen burgerservicenummer. Artikel 2.69 is dan ook niet van toepassing.

Paragraaf 3. Wijze van toepassing hoofdstuk 3 Examens

Artikel 9.9. Afwijkingen vakken eindexamen

In lijn met artikel 9.2 worden in artikel 9.10 enkele afwijkingen in het eindexamen in talen geregeld. In Caribisch Nederland kunnen examenkandidaten vanzelfsprekend geen eindexamen doen in het Fries, maar wel in Papiaments, en bovendien neemt het Spaans in Caribisch Nederland de positie in die het Duits in Europees Nederland heeft. Bovendien wordt met dit artikel bepaald dat de specifieke regeling van artikel 3.4, tweede lid, niet geldt in Caribisch Nederland.

Artikel 9.10. Maatschappelijke stage als onderdeel eindexamen

In Caribisch Nederland is de maatschappelijke stage geen onderdeel van het onderwijsprogramma, zodat examenkandidaten er ook geen eindexamen in kunnen doen.

Artikel 9.11. Aanwijzing gecommiteerden door Minister

Anders dan in het Europese deel van Nederland worden de gecommiteerden voor de scholen in Caribisch Nederland niet door de bevoegde gezagsorganen aangewezen op basis van een koppeling die de Minister tussen scholen maakt, maar worden door de Minister de gecommiteerden voor elke school rechtstreeks aangewezen. Net als in Europese deel van Nederland worden er geen gecommiteerden aangewezen voor het praktische gedeelte van het cspe.

Artikel 9.12. Vervangende opleidingsdocumenten

In Caribisch Nederland bestaat niet de mogelijkheid om in aanmerking te komen voor een vervangend diploma, certificaat of cijferlijst als de naam of geslachtsnaam van de examenkandidaat wordt gewijzigd. Wel bestaat de mogelijkheid om een schriftelijke verklaring te krijgen dat een diploma, certificaat of cijferlijst is verstrekt en dit heeft dezelfde waarde als deze documenten zelf.

Artikel 9.13. Uitbesteding vso-leerling aan vbo

Caribisch Nederland kent niet speciaal onderwijs zoals Europees Nederland dat kent. Daarom bestaat in Caribisch Nederland dan ook niet de mogelijkheid dat leerlingen uit het speciaal onderwijs voor het eindexamen worden uitbesteed aan een school voor vbo.

Artikel 9.14. Financiële bijdrage eindexamen extraneus

Vanwege de andere sociaal economische situatie is in Caribisch Nederland de financiële bijdrage voor het eindexamen van een extraneus lager dan in het Europese deel van Nederland. Bovendien is deze in Amerikaanse dollars vastgesteld.

Artikel 9.15. Afwijkende wijze van examinering bij onvoldoende beheersing Nederlandse taal

Voor de afwijkende wijze van examinering bij onvoldoende beheersing Nederlandse taal bestaat in Caribisch Nederland een nuanceverschil met de regeling voor Europees Nederland in verband met de taalverschillen met het Europese deel van Nederland. Voor Caribisch Nederland wordt bepaald dat een examenkandidaat voor deze afwijkende wijze van examinering in aanmerking kan komen als hij minder dan zes jaar *Nederlandstalig* onderwijs heeft gevolgd.

Artikel 9.16. Afwijkingen eindexamen vavo

Dit artikel bevat enkele detailafwijkingen ten opzichte van de regeling van het vavo-eindexamen in Nederland.

Hoofdstuk 4. Wijze van toepassing hoofdstuk 4 Staatsexamen

Artikel 9.17. Toelating tot staatsexamen vmbo beroepsgerichte leerwegen en gemengde leerweg

Net als in Europees Nederland, bestaat in Caribisch Nederland de mogelijkheid om staatsexamen vmbo in de algemene vakken van de basisberoepsgerichte, kaderberoepsgerichte en gemengde leerweg te doen. Anders dan in het Europese deel van Nederland, moet echter voor het totale beroepsgerichte programma gemiddeld een voldoende zijn behaald om toegelaten te worden tot het staatsexamen vmbo in deze leerwegen, in plaats van dat voor elk tot dat programma behorende beroepsgericht vak een voldoende moet zijn behaald. Bovendien geldt de regeling over toelating tot het staatsexamen van leerlingen in het speciaal onderwijs niet in Caribisch Nederland omdat Caribisch Nederland geen speciaal onderwijs kent zoals dat in Europees Nederland is georganiseerd.

Artikel 9.18. Financiële bijdrage voor toelating (deel) staatsexamen

Vanwege de andere sociaal economische situatie is de financiële bijdrage voor toelating tot het staatsexamen in Caribisch Nederland lager dan in Nederland. Bovendien is deze in Amerikaanse dollars vastgesteld.

Artikel 9.19. Uitslag staatsexamen vmbo

Anders dan in Europees Nederland geldt in Caribisch Nederland bij het eindexamen vmbo niet dat de examenkandidaat voor Nederlands ten minste een vijf moet hebben behaald om te kunnen slagen. Het vak Nederlands in het eindexamen vmbo wordt in Caribisch Nederland hetzelfde behandeld als de andere vakken. De examenkandidaat kan dus een vier halen voor zijn eindexamen vmbo Nederlands en toch slagen, mits hij deze onvoldoende kan compenseren conform de regeling van artikel 4.21, eerste lid, onderdeel c, onder 1.

Artikel 9.20. Vervangende opleidingsdocumenten

Dit is conform artikel 9.13 voor het reguliere eindexamen.

Artikel 9.21. Afwijkende wijze van examineren bij onvoldoende beheersing Nederlandse taal

In Europees Nederland krijgen examenkandidaten die de Nederlandse taal niet goed beheersen, in principe maximaal een half uur extra de tijd om het staatsexamen te voltooien. In Caribisch Nederland kan het staatsexamen voor deze groep examenkandidaten worden verlengd met een door het CvTE noodzakelijk geoordeelde periode en bovendien kan toestemming worden gegeven om een Nederlands woordenboek te gebruiken.

Paragraaf 5. Wijze van toepassing hoofdstuk 5 Specifieke bepalingen voorzieningenplanning vmbo

Artikel 9.22. Toepassing hoofdstuk 5

Op grond van artikel 11.52 WVO 20XX zijn de artikelen uit die wet over regionale samenwerking voorzieningenplanning niet van toepassing in Caribisch Nederland. Dit betekent dat hoofdstuk 5 van het besluit ook niet van toepassing is in Caribisch Nederland.

Paragraaf 6. Wijze van toepassing hoofdstuk 6 Bekostiging en verantwoording

De bekostiging van scholen op Caribisch Nederland vindt plaats via een overgangsregeling, te weten artikel 209 WVO BES. Dit artikel komt via de Aanpassingswet WVO 20XX terug in hoofdstuk 12 WVO 20XX. Dit heeft vergaande consequenties voor de toepasselijkheid van hoofdstuk 5 van de WVO 20XX in Caribisch Nederland, net als voor de toepasselijkheid van hoofdstuk 6 van dit besluit.

Artikel 9.23. Vaststelling formatie

Omdat de bekostiging in Caribisch Nederland plaatsvindt via een overgangsbepaling (artikel 209 WVO BES) en artikel 152 WVO BES, dat de grondslag bevat voor een Formatiebesluit, nooit in werking is getreden, is er geen Formatiebesluit tot stand gekomen voor Caribisch Nederland. Nu dit besluit geen inhoudelijke wijzigingen bevat, zijn de bepalingen in dit besluit die zien op de vaststelling van de personeelsformatie dan ook niet van toepassing in Caribisch Nederland.

Artikel 9.24. Telling leerlingen

De artikelen over de extra bekostiging voor ondersteuning van leerlingen lwoo en pro zijn niet van toepassing in Caribisch Nederland. Daarnaast bestaat voor Caribisch Nederland niet de mogelijkheid van artikel 6.7, eerste lid, om bij ministeriële regeling regels te stellen over de leerlingen die meetellen bij de bekostiging (naast de leerlingen die

Artikel 9.25. Vermindering bekostiging in verband met verrekening kosten werkloosheidsuitkeringen en suppleties arbeidsongeschiktheid

Op grond van artikel 11.56 WVO 20XX is artikel 5.33 WVO 20XX niet van toepassing in Caribisch Nederland. Dit betekent dat artikel 6.16 van het besluit dat strekt ter uitwerking van artikel 5.33 ook niet van toepassing is in Caribisch Nederland.

Artikel 9.26. Geen bedrag per school in bekostiging exploitatiekosten voor scholen in verticale scholengemeenschappen

Artikel 6.17 geldt niet in Caribisch Nederland.

Artikel 9.27. Bekostiging voor zorg voor leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte

De wijze van leerlingenzorg is in Caribisch Nederland anders geregeld dan in Europees Nederland. Artikel 11.23, tweede lid, WVO 20XX bevat de grondslag om bij of krachtens algemene maatregel van bestuur regels te stellen over de bekostiging van zorg voor leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte. Mogelijk zal dit artikel niet terstond in werking treden, omdat het met dit artikel corresponderende artikel 10 Bekostigingsbesluit WVO BES evenmin in werking is getreden.

Artikel 9.28. Betaling per maand volgens bij ministeriële regeling vast te stellen betaalritme

Conform artikel 9, tweede lid, Bekostigingsbesluit WVO BES bevat artikel 9.29 de grondslag om bij ministeriële regeling een betaalritme vast te stellen voor de maandelijkse betaling van de reguliere bekostiging voor personeel en exploitatie. Het gaat hier vooralsnog om de reguliere bekostiging waarop scholen in Caribisch Nederland op grond van een overgangsbepaling aanspraak kunnen maken. Het gaat hier om het 'oude' artikel 209 WVO BES, dat via de Aanpassingswet terug komt in de WVO 20XX.

Artikel 9.29. Samenwerkingsverbanden

In Caribisch Nederland zijn geen samenwerkingsverbanden passend onderwijs zoals in Europees Nederland. De bepalingen in hoofdstuk 6 met betrekking tot samenwerkingsverbanden zijn dan ook niet van toepassing in Caribisch Nederland.

Paragraaf 7. Wijze van toepassing hoofdstuk 7 Lerarenregister en registervoorportaal

Artikel 9.30. Toepassing hoofdstuk 7

Op grond van artikel 11.88 WVO 20XX zijn de artikelen uit de wet over het lerarenregister en het registervoorportaal niet van toepassing in Caribisch Nederland. Hieruit volgt dat hoofdstuk 7 van het besluit met betrekking tot deze registers evenmin van toepassing is in Caribisch Nederland.

Paragraaf 8. Wijze van toepassing hoofdstuk 8 Deelname

Artikel 9.31. Toelating eerste leerjaar in specifieke gevallen

Op grond van artikel 11.89 WVO 20XX baseert het bevoegd gezag de toelating tot het eerste leerjaar in Caribisch Nederland niet zoals in Europees Nederland op een schooladvies, maar op het onderwijskundig rapport, bedoeld in artikel 48 WPO BES, en op een onderzoek naar de geschiktheid van de kandidaat-leerling. Artikel 8.3 van het besluit dat de situatie regelt dat geen schooladvies is opgesteld is dan ook niet van toepassing.

Artikel 9.32. Onderzoek naar de geschiktheid leerling eerste leerjaar

Op grond van artikel 11.89, derde lid, WVO 20XX baseert het bevoegd gezag de beslissing tot toelating tot het eerste leerjaar ook op een onderzoek naar de geschiktheid van de kandidaat-leerling. Artikel 9.28 werkt dit onderzoek nader uit.

Artikel 9.33. Toelating praktijkonderwijs

In lijn met artikel 7 van het Inrichtingsbesluit WVO BES bepaalt dit artikel dat het bevoegd gezag van een school voor praktijkonderwijs elke kandidaat-leerling toe moet laten, mits deze de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt.

Artikel 9.34. Uitschrijving leerlingen

Dit artikel bevat een nuanceverschil ten opzichte van het artikel 8.11 dat betrekking heeft op Europees Nederland.

Artikel 10.1

De Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media,

Arie Slob